

- OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA

KUINKA OPPIMISYMPÄRISTÖT TUKEVAT OPETUSSUUNNITELMAN OSAAMISTAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISTA?

Case: Savonia-ammattikorkeakoulu liiketalouden koulutusohjelma

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala			
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Joonas Kemppainen			
Työn nimi Kuinka oppimisympäristöt tukevat opetussuunnitelman osaamistavoitteiden saavuttamista? Case: Savonia-ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelma			
Päiväys	12.3.2015	Sivumäärä/Liitteet	83+10
Ohjaaja(t) Ullamaija Karhu			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Savonia-ammattikorkeakoulu			
Tiivistelmä			
<p>Opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Savonia-ammattikorkeakoululle. Savonia-ammattikorkeakoulu halusi selvittää, kuinka käytössä olevat oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät tukevat opetussuunnitelman osaamistavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksen avulla selvitettiin opiskelijoiden yleisiä kokemuksia, sekä heidän oppimista valituissa oppimisympäristöistä. Tutkimuksessa selvitettiin myös opiskelijoiden ja työelämän edustajien käsityksiä yleisistä työelämän osaamisvaatimuksista. Vastausten perusteella pyrittiin löytämään keinoja, kuinka Savonia-ammattikorkeakoulun oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä voitaisiin kehittää, jotta ne tukisivat osaamistavoitteiden toteutumista ja työelämän osaamisvaatimuksia mahdollisimman hyvin.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineistona käytettiin Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja Kuopion alueen työelämän edustajien kokemuksia. Tutkimusaineistoa kerättiin avoimien kyselylomakkeiden, aineiston analysoinnin, sekä teemahaastatteluiden avulla. Aineistosta nostettiin esiin yleisimmät vastaukset, joiden avulla oppimisympäristöistä muodostettiin yhteenveto.</p> <p>Yhteenvedossa oppimisympäristöt esiteltiin ominaispiirteineen ja selvitettiin, kuinka ne tukivat opetussuunnitelman osaamistavoitteiden saavuttamista. Tulosten perusteella eri oppimisympäristöt tukivat eri kompetenssien saavuttamista ja rinnakkain tukivat kaikkien opetussuunnitelman osaamistavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoiden kokemusten perusteella selvitettiin oppimisympäristöjen vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Kehittämisideoihin on sisällytetty esimerkiksi haastatteluiden perusteella nousseiden työelämäntaitojen painottamista oppimisympäristöissä. Kehittämisideoilla pyrittiin vaikuttamaan opiskelijoiden kokemiin haasteisiin, sekä sisällyttämään työelämän edustajien näkemysten mukaan keskeisimpiä työelämäntaitoja kehittäviä ideoita. Lisäksi kehittämisideoilla pyrittiin vaikuttamaan, että oppimisympäristöt tukisivat mahdollisimman monipuolisesti usean osaamistavoitteen saavuttamista.</p> <p>Opinnäytetyö auttaa ymmärtämään ammattikorkeakoulututkintoa, opetussuunnitelmien osaamistavoitteita, työelämän osaamisvaatimuksia, sekä opiskelua Savonia-ammattikorkeakoulun eri oppimisympäristöissä. Opinnäytetyön tuloksia Savonia-ammattikorkeakoulu voi käyttää toimintansa kehittämisessä. Jatkotutkimuksissa oppimisympäristöihin voi lisätä myös luennot, opinnäytetyöprosessin, sekä vaihto-opiskelun.</p>			
Avainsanat ammattikorkeakoulututkinnot, oppimisympäristö, oppiminen, tavoitteet			

Field of Study Social Sciences, Business and Administration			
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration			
Author(s) Joonas Kemppainen			
Title of Thesis How do the learning environments support the achievement of the curriculum competency objectives? Case: Savonia University of Applied Sciences - Degree programme in Business and Administration			
Date	12.3.2015	Pages/Appendices	83+10
Supervisor(s) Ullamaija Karhu			
Client Organisation /Partners Savonia University of Applied Sciences			
<p>Abstract</p> <p>The thesis was commissioned by Savonia University of Applied Sciences. The aim of this thesis was to research how the learning environments in Savonia University of Applied Sciences support achieving the curriculum competency objectives. This thesis researched the learning of the students in different study environments and their general experiences of them. Also, this thesis researched the views of the students and the representatives of working life about the competence requirements of the working life. Based on the results got from the students and from the representatives of the working life, it was tried find ways how the learning environments and teaching methods could be developed, so that they would support achieving the curriculum competency objectives as well as possible.</p> <p>The research was carried out by qualitative research methods and the data was included the experiences of students from Savonia University of Applied sciences and representatives of the working life. The data collection methods were open questionnaires, analysing reports written by students, and theme interviews. The most common answers were pointed out from the data and they were used in the making of the summary and analysis of the studying environments.</p> <p>In the summary all the chosen studying environments were presented with their special features and it was explained how they supported achieving the curriculum competency objectives. Based from the results got from the data, it was found out that the different studying environments supported different competencies and side by side they supported achieving all the curriculum competency objectives. Based on the experiences of the students, the thesis studied the strengths and development areas in the studying environments. The development ideas presented in the thesis contained ideas from students and from the representatives of the working life. For example, developing the working life skills in the studying environments should be focused. Moreover the development ideas emphasized that the studying environments should support achieving as many curriculum competency objectives as possible.</p> <p>This thesis helps understanding the degrees of university of applied sciences, the curriculum competence objectives, competence requirements of the working life and studying in the different learning environments in Savonia University of Applied Sciences. Savonia University of Applied Sciences can use the results from the thesis in the development of their activities. In the further research it could be possible to add thesis processes, lectures and exchange studying into the learning environments.</p>			
Keywords bachelor`s degree, learning environment, learning, objectives			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
1.1	Työn taustat	6
1.2	Työn tavoitteet	6
1.3	Savonia-ammattikorkeakoulu	7
2	AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO	10
2.1	Ammattikorkeakoulututkinnon rakenne	11
2.2	Ammattikorkeakoulujen työelämänyhteydet	14
2.3	Ammattikorkeakoulututkinnon yleiset osaamistavoitteet.....	15
2.4	Ammattikorkeakoulututkinnon ammatilliset osaamistavoitteet.....	21
3	OPPIMISNÄKEMYKSET	24
3.1	Behavioristinen oppimisenäkemys	24
3.2	Kognitiivinen oppimisenäkemys	25
3.3	Humanistinen oppimisenäkemys	26
3.4	Konstruktivistinen oppimisenäkemys	26
3.5	Sosio-konstruktivistinen oppimisenäkemys	27
3.6	Oppiminen Savonia-ammattikorkeakoulussa	30
4	OSAAMISTAVOITTEITA JA TYÖELÄMÄN OSAAMISVAATIMUKSIA TUKEVAT OPPIMISYMPÄRISTÖT	31
4.1	Työharjoittelu	31
4.2	Projektit	36
4.3	Opintomatkat.....	39
5	TUTKIMUSPROSESSI	41
5.1	Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät	41
5.2	Vastaajien valinta	42
5.3	Tutkimuksen toteutus	43
5.4	Aineiston analyysi.....	46
6	KUINKA OPPIMISYMPÄRISTÖT TUKEVAT OPETUSSUUNNITELMAN OSAAMISTAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISTA?	48
6.1	Oppiminen eri oppimisympäristöissä	48
6.2	Opiskelijoiden kokemuksia oppimisympäristöistä	52
6.3	Oppimisympäristöistä opitun hyödyntäminen	56
6.4	Työelämän osaamisvaatimukset.....	59

7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	66
8	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	68
8.1	Yhteenveto eri oppimisympäristöistä.....	68
8.2	Oppimisympäristöjen kehittämiseat.....	74
8.3	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	79
8.4	Aiheideoita jatkotutkimuksiin	80
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	81
	LIITE 1 OPINTOMATKAA JA PROJEKTEJA KOSKEVA KYSELY SUOMENKIELELLÄ.....	84
	LIITE 2 OPINTOMATKAA JA PROJEKTEJA KOSKEVA KYSELY ENGLANNINKIELELLÄ	87
	LIITE 3 OPINTOMATKAN RAPORTTIA KOSKEVA TEHTÄVÄNANTO SUOMEKSI.....	90
	LIITE 4 OPINTOMATKAN RAPORTTIA KOSKEVA TEHTÄVÄNANTO ENGLANNINKIELELLÄ	91
	LIITE 5 TEEMAHAASTATTELURUNKO	92
	LIITE 6 ESIMERKKI AINEISTON KOODAAMISESTA JA RYHMITTELYSTÄ	93

1 JOHDANTO

1.1 Työn taustat

Muuttuvassa työympäristössä käytännön tiedot ja taidot vanhenevat ajan kuluessa. Merkittävimpiä syitä työelämän muutoksiin ovat esimerkiksi globalisaatio ja teknologian kehitys. Muuttuvassa työympäristössä yksilön on reagoitava muutoksiin ja sopeuduttava niihin. Tämä edellyttää ammattitaidon jatkuvaa päivittämistä, eli ns. elinikäistä oppimista. Siksi onkin erityisen tärkeää, että opiskelijalle annetaan sen hetkinen ammatillinen osaaminen, sekä valmiudet selviytyä myös tulevaisuuden muuttuvista työelämän haasteista. Pekka Auvisen (2005) mukaan tällöin puhutaan ns. tulevaisuuteen suuntaavasta opetussuunnitelmasta. Tällöin opetussuunnitelman keskeisiksi kohdiksi nousevat koulutusohjelmaan liittyvien ammatillisten tietojen ja taitojen lisäksi myös tiedonhankinta, sekä sen soveltamisen ja jäsentämisen taidot. Tämä on otettu huomioon opetussuunnitelmissa määritellyissä osaamistavoitteissa. Opetussuunnitelman osaamistavoitteet muodostuvat opiskelijan eri kompetensseista. (Liljander, Ruohotie & Purhonen, 2002, 110; Auvinen, Dal Maso, Kallberg, Putkuri & Suomalainen, 2005, 58, 61.)

Ammattitaitoa kuvattaessa puhutaan yleensä henkilön pätevyydestä, eli kompetensseista. Nämä pätevyyttä kuvaavat kompetenssit voidaan jakaa ammatillisiin-, sekä yleisiin kompetensseihin. Ammatillinen kompetenssi saavutetaan yleensä koulutuksen tai työkokemuksen kautta. Tämä osaaminen on yleensä sidoksissa tiettyyn tehtävään tai alaan. Yleisillä kompetensseilla tarkoitetaan työntekijän henkilökohtaisia ominaisuuksia, sekä työelämätaitoja ja -valmiuksia. Selviytyäkseen muuttuvan työympäristön haasteista, ammatillisen osaamisen lisäksi työntekijältä vaaditaan yhä enemmän yleisiä kompetensseja. (Auvinen ym. 2005, 61–62.)

Alati muuttuva työympäristö vaatii myös oppilaitoksia tarkastelemaan tasaisin väliajoin opetussuunnitelmien sisältöä ja sen osaamistavoitteita työelämän vaatimuksia vastaaviksi. Opinnäytetyö on tehty toimeksiantona Savonia-ammattikorkeakoululle. Toimeksiantona Savonia-ammattikorkeakoulu halusi selvittää, kuinka opetussuunnitelmassa asetetut osaamistavoitteet vastaavat työelämän osaamisvaatimuksia, sekä selvittää, kuinka käytössä olevat oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka aineistoa on kerätty opiskelijoiden, sekä työelämän edustajien kokemusten avulla. Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät on esitetty tarkemmin Luvussa 5.

1.2 Työn tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteet on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa käsittelee opinnäytetyön teoreettista viitekehystä, joka johdattelee lukijaa tutkimuksen aiheeseen esittelemällä; ammattikorkeakoulututkimuksen, yleisiä oppimisenäkemyksiä ja – käsityksiä, opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät, sekä opetussuunnitelman osaamistavoitteita ja työelämän osaamisvaatimuksia tukevat oppimisympäristöt. Opinnäytetyön ensimmäinen tavoite on kuvata ammattikorkeakoulututkimuksen

osaamistavoitteet, eli yleiset- ja ammattispesifiset kompetenssit, sekä niitä tukevat oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät opetussuunnitelman näkökulmasta.

Toinen opinnäytetyön tavoite on selvittää haastatteluiden avulla työelämän edustajien käsityksien mukaan keskeisimmät työelämän osaamisvaatimukset ja kompetenssit. Lisäksi haastatteluiden avulla selvitetään työelämän edustajien mielipiteitä Savonia-ammattikorkeakoulun tradenomin osaamistavoitteista, sekä niiden vastaavuudesta todellisiin työelämän vaatimuksiin. Haastatteluiden avulla selvitetään myös työelämän edustajien kokemuksia rekrytoituista savonialaisista.

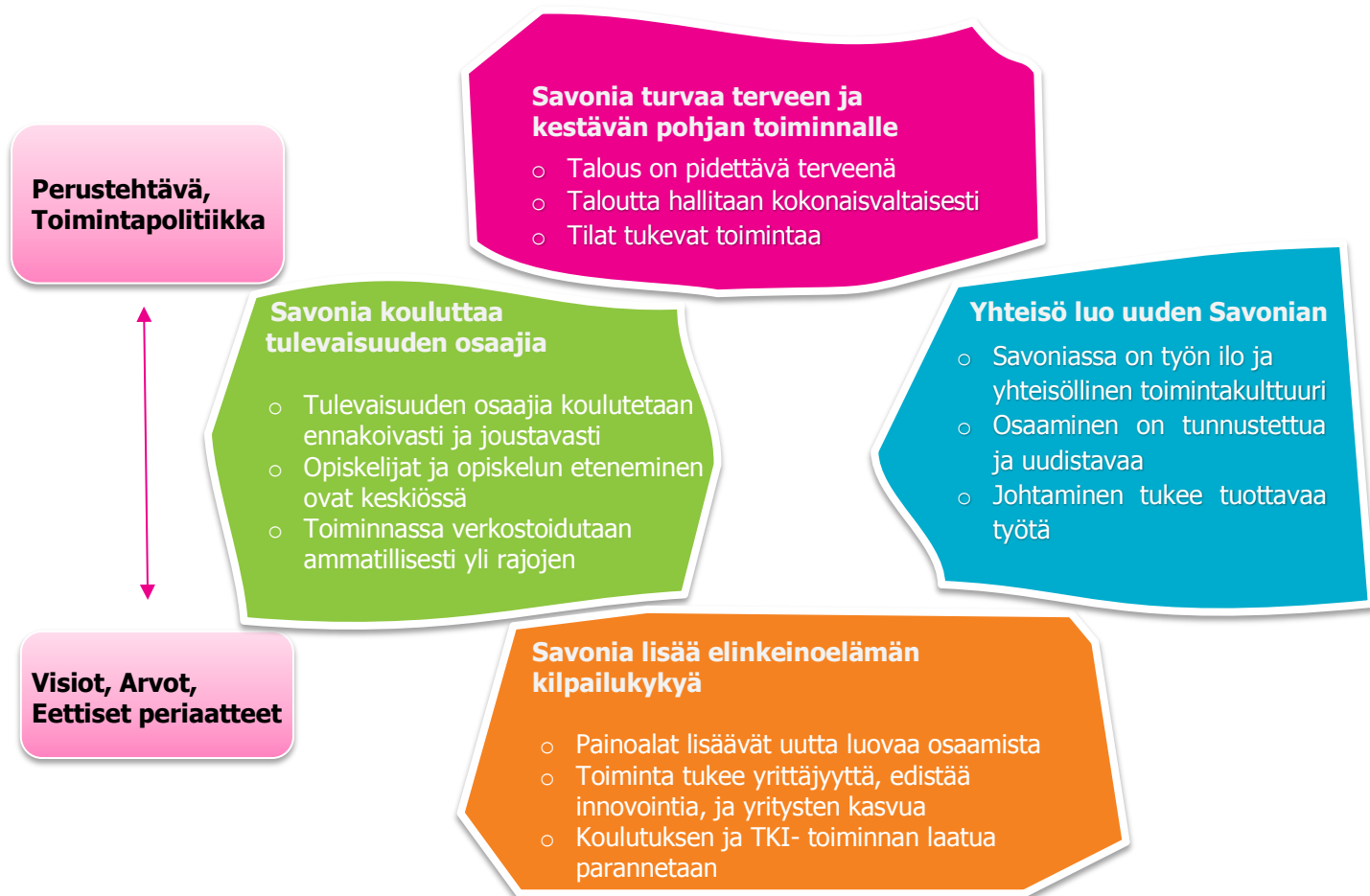
Opinnäytetyön kolmantena tavoitteena on tutkimuksen avulla selvittää opiskelijoiden mielipiteitä, kuinka valitut oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät tukevat asetettujen osaamistavoitteiden saavuttamista. Tutkimustulosten perusteella pyritään löytämään vastaus, kuinka oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä voitaisiin kehittää, jotta ne tukisivat mahdollisimman hyvin osaamistavoitteiden toteutumista, sekä työelämän vaatimuksia.

1.3 Savonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö on tehty toimeksiantona Savonia-ammattikorkeakoululle. Savonia-ammattikorkeakoulu on yksi Suomen suurimmista ja monipuolisimmista ammattikorkeakouluista. Opiskelijoita Savoniassa noin 6000 ja työntekijöitä noin 500. Savonia-ammattikorkeakoulu on monialainen oppilaitos, joka tarjoaa koulutusohjelmia kuudelta eri koulutusosalta. Savonia-ammattikorkeakoulun koulutusaloja ovat: kulttuuriala, liiketalouden ala, luonnonvara-ala, matkailu ja ravitsemusala, sosiaali- ja terveysala, sekä tekniikan ala. Lisäksi Savonia tarjoaa täysin englanninkielisiä koulutusohjelmia esimerkiksi liiketalouden, sosiaali- ja terveyden-, sekä tekniikan aloilla. Savoniassa on opiskelijoita tutkintoon johtavassa koulutuksessa, avoimen ammattikorkeakoulun opinnoissa, täydennyskoulutuksessa, sekä ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen koulutuksessa. Savonia toimii Pohjois-Savon alueella ja sen toimipisteitä on Kuopiossa, Iisalmessa, sekä Varkaudessa. (Savonia-ammattikorkeakoulu – uuden opiskelijan opas 2014; Savonia-ammattikorkeakoulu – koulutusohjelmat.)

Savonia-ammattikorkeakoulun tehtävänä on tuottaa monipuolisia osaajia yhteiskunnan eri tehtäviin. Savonia profiloi koulutuksensa vahvasti työelämänläheiseksi ja työelämää uudistavaksi, missä teoriaa sovelletaan mahdollisimman suoraan käytäntöön. Osaamistavoitteiden saavuttamista edistetään monipuolisten opetusmenetelmien ja oppimisympäristöjen avulla. Opetusmenetelmistä yksi merkittävin on OIS-oppimisympäristö, josta on kerrottu tarkemmin kappaleessa 3.6 ”Oppiminen Savonia-ammattikorkeakoulussa”, sekä 4.2 ”Projektit”. Savonia-ammattikorkeakoulu pyrkii vastaamaan ennakoivasti ja joustavasti työelämän tarpeisiin. Toiminnassaan Savonia painottaa opetusta tukevaa tutkimus- ja kehitystoimintaa, missä opiskelijat ja henkilöstö osallistuvat yhdessä ammattikorkeakoulu yhteisön kehittämiseen. Lisäksi Savonia toiminnallaan pyrkii edistämään toimialueellaan yritysten kasvua ja innovaatiotoimintaa. Savonia-ammattikorkeakoulun strategiset päämäärät aikavälille 2013 – 2016 on esitetty kuviossa 1. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Savonian Strategia 2013 – 2016, 6, 8.)

Savonia tekee myös tiivistä yhteistyötä eri oppilaitosten kanssa, kuten Itä-Suomen yliopiston ja alueen ammatillisten toisen asteen oppilaitosten kanssa. Yksi merkittävimmistä kumppanioppilaitoksista on Joensuun Karelia-ammattikorkeakoulu. Savonia- ja Karelia-ammattikorkeakoulut muodostavat yhdessä ISAT-yhteistyön, eli Itä-Suomen ammattikorkeakoulut, joka tarjoaa opiskelijoille laajemman koulutustarjonnan, mahdollisuutena valita opintojaksosia molemmista oppilaitoksista. Yhteistyön tavoitteena on kehittää Itä-Suomen hyvinvointia, sosiaalista yhteenkuuluvuutta, sekä osaamiseen perustuvaa kilpailukykyä yhteistyössä alueen yritysten ja elinkeinoelämän kanssa. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Savonian Strategia 2013 – 2016, 8.)

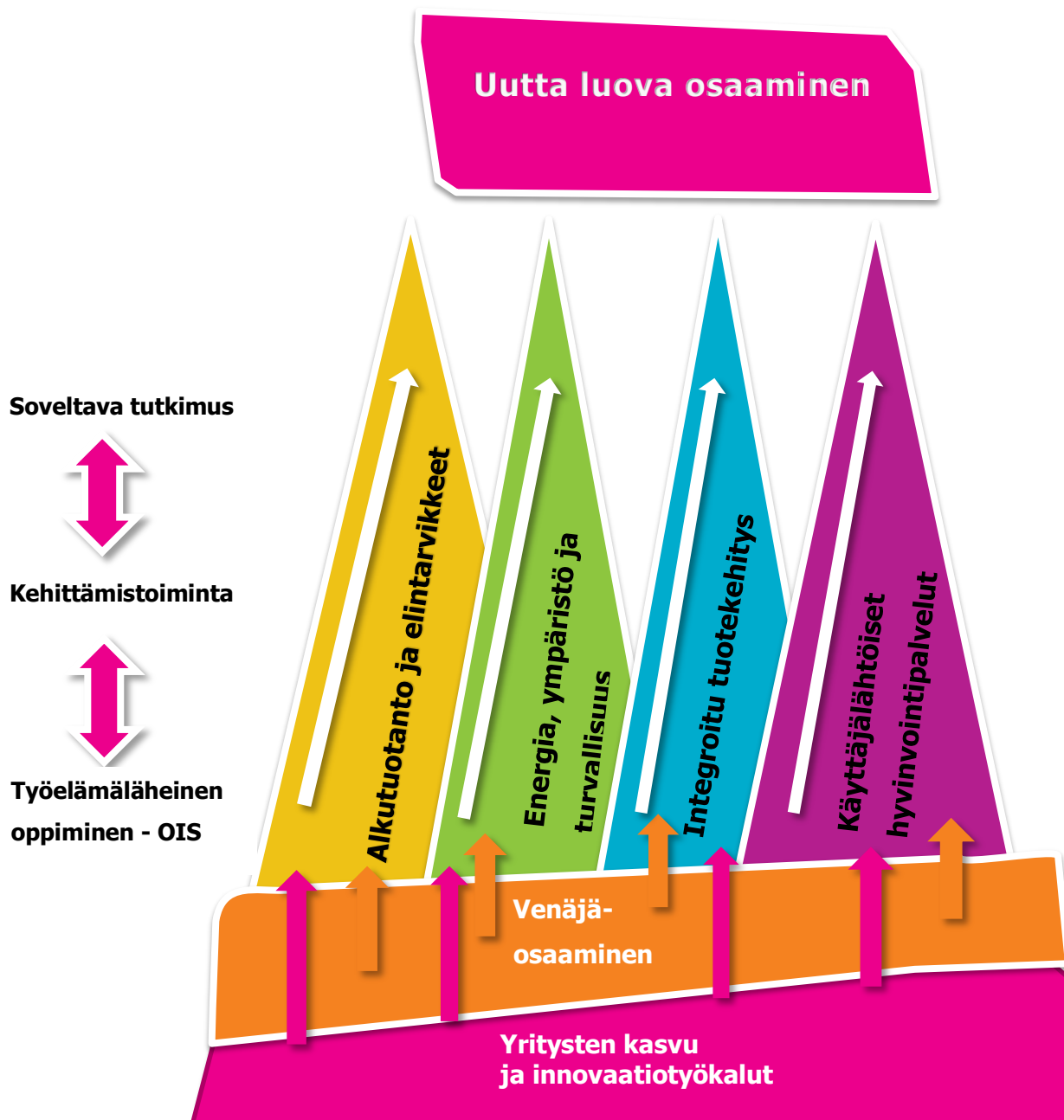

KUVIO 1. Savonia-ammattikorkeakoulun strategiset päämäärät 2013 – 2016 (Savonia-ammattikorkeakoulu – Savonian Strategia 2013 – 2016, 10.)

Savonia-ammattikorkeakoulu linjaa strategiassaan luovansa tulevaisuutta ja osaamista vastuullisesti ja verkostoituneesti. Savonia-ammattikorkeakoulun strategiassa 2013–2016 (Kuvio 1.) esitetään oppilaitoksen keskeisimpiä kohtia, joiden tulee onnistua asetetun aikavälin aikana. Jokainen näkökulma koostuu kolmesta menestystekijästä, joiden onnistuminen on vaatimus päämäärien saavuttamiseksi. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Savonian Strategia 2013 – 2016, 10.)

Savonia-ammattikorkeakoulun koulutus ja tutkimus- ja kehitystoiminta keskittyvät valituille painoaloille. Nämä painoalat kuvastavat oppimisen ja TKI-toiminnan välistä yhteyttä. Savonia pyrkii valituilla painoaloillaan vaikuttamaan myös globaaleihin haasteisiin ja kehittämään osaamista tutkimus-

ja kehitystoiminnan avulla. Osa painoaloista toteutetaan ISAT-yhteistyön avulla yhdessä Karelia-ammattikorkeakoulun kanssa. ISAT-yhteistyön yhteisiä painoaloja ovat: Energia, ympäristö ja turvallisuus (Uusiutuvat energiaratkaisut), Käyttäjälähtöiset hyvinvointipalvelut (Väljästi asutun alueen ikäosaaminen), sekä Venäjä-osaaminen. Savonia-ammattikorkeakoulun koulutus ja tutkimus- ja kehitystoiminnan painoalat on esitetty kuviossa 2. Esitettyjen painalojen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa, joka hyödyttää elinkeinoelämää ja ammattikorkeakoulutusta. (Savonian Strategia 2013 – 2016, 5 – 6.)

KUVIO 2. Savonia-ammattikorkeakoulun painoalat (Savonian Strategia 2013 – 2016, 6.)

2 AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO

Ammattikorkeakoulut tarjoavat käytännönläheistä, työelämään suuntaavaa korkeakoulutasoista opetusta nuorille ja aikuisille. Koulutusohjelmien tarkoituksena on antaa ammatilliset valmiudet työelämään, sekä ylläpitää ja kehittää jo olemassa olevaa ammattitaitoa. Opetussuunnitelmissa korostuu erityisesti käytännönläheisyys. Ammattikorkeakoulun pohjakoulutuksena vaaditaan toisen asteen koulutus (Lukio, ylioppilastutkinto tai ammatillinen koulutus). Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ammattikorkeakouluja vuonna 2014 oli 24 kappaletta. (Opetushallitus – Ammattikorkeakoulut.)

Ammattikorkeakouluja koskevassa laissa määritellään ammattikorkeakoulujen tehtäväksi tarjota työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuvaa korkeakouluopetusta oman alan asiantuntijatehtäviin. Lisäksi tehtävänä on tarjota tukea yksilön ammatilliseen kasvuun, harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa, työelämää ja aluekehitystä tukevaa toimintaa. Opetuksen on perustuttava tutkimuksiin, taiteellisiin tai sivistyksellisiin lähtökohtiin. Lisäksi ammattikorkeakoulun on harjoitettava alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä ja taiteellista toimintaa. (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 4§.)

Ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus toteutuu koulutusohjelmanä. Ammattikorkeakoulut ovat yleensä monialaisia, tarjoten useita koulutusohjelmia eri aloilta saman oppilaitoksen sisällä. Koulutusohjelmat ovat ammattikorkeakoulujen suunnittelemissa ja järjestämissä opintokokonaisuuksia. Koulutusohjelmissä voi olla useita eri suuntautumisasihtoehtoja. Esimerkiksi tradeonomiopiskelija voi suuntautua rahoitukseen ja taloushallintoon, markkinointiin tai vaikka yrittäjyyteen.

Koulutusohjelmat voidaan jakaa kahdeksaan eri osa-alueeseen;

- Humanistinen ja kasvatusala
- Kulttuuriala
- Luonnontieteiden ala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Matkailu- ravitsemis- ja talousala
- Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala
- Tekniikan ja liikenteen ala
- Yhteiskuntatieteiden- liiketalouden ja hallinnon ala

(Opetus- ja kulttuuriministeriö – Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakouluissa.)

Opiskelu ammattikorkeakoulussa voi tapahtua päivä- tai iltaopiskeluna. Tutkinto-opiskelu on yleisin tapa opiskella ammattikorkeakoulussa. Tällöin opiskelu tapahtuu päiväopiskeluna, jolloin opiskelija opiskelee päätoimisesti. Tutkinto-opiskelussa opiskelu etenee säännöllisellä rytmillä opiskelijaryhmän kanssa. Opiskelussa käytetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä yhdistäen teoritietämystä ja käytännön osaamista. Tutkinto-opiskelun tavoitteena on tarjota opiskelijalle laaja-alainen osaaminen alan asiantuntijatehtäviin ammattikorkeakoulututkinnon muodost-

sa.(Savonia-ammattikorkeakoulu – uuden opiskelijan opas 2014; Savonia-ammattikorkeakoulu – Erilaisia tapoja oppia.)

Tutkinto-opiskelun lisäksi ammattikorkeakoulut tarjoavat opetusta myös aikuisille. Tällöin opiskelu tapahtuu monimuotoisesti esimerkiksi osin päivä-, ilta- tai itsenäisenä opiskeluna. Tämä mahdollistaa, että opiskelua on mahdollista suorittaa esimerkiksi työn ohella. Monimuoto-opiskelussa pyritään hyödyntämään opiskelijan olemassa olevaa ammattitaitoa ja työkokemusta. Työkokemuksella opiskelijan on mahdollista saada hyväksiluettua osa opinnoistaan. Monimuoto-opiskelussa opiskelija voi opiskella itselleen aivan uuden ammatin tai mahdollisesti nostaa aikaisempi tutkinto ammattikorkeakoulututkinnoksi. (Savonia-ammattikorkeakoulu – uuden opiskelijan opas 2014; Savonia-ammattikorkeakoulu – Erilaisia tapoja oppia.)

Näiden lisäksi ammattikorkeakoulussa on mahdollista suorittaa ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto vastaa ”masters-tason” tutkintoa. Tutkinto on tarkoitettu jo korkeakoulututkinnon suorittaneille. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tavoitteena on syventää ja laajentaa ammatillista osaamista. Korkeakoulututkinnon lisäksi opiskelijalta vaaditaan vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto koostuu syventävistä ammattiopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, sekä opinnäytetyöstä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnot ovat 60 – 90 opintopistettä, tarkoittaen noin 1 – 1,5 vuoden päätoimista opiskelua. (Isohanni 2013, 43 – 44; Savonia-ammattikorkeakoulu – uuden opiskelijan opas 2014.)

2.1 Ammattikorkeakoulututkinnon rakenne

Opetussuunnitelma on oppilaitoksen työkalu, jonka avulla opetusta suunnitellaan. Opetussuunnitelmassa määritellään opetuksen tavoitteita, sisältöä, sekä muita opetukseen liittyviä seikkoja. Opetussuunnitelman avulla opetuksesta tulee ehjä ja järjestelmällinen. Sen avulla opinnoista pyritään luomaan selkeä kuva opintokokonaisuutena. Jotta opintokokonaisuus hahmottuisi, opintojen rakenne pitää olla tarkasti esitetty. Opetussuunnitelmassa määritellään tutkintoon johtavat opintojaksot sisältöineen, tavoitteineen, laajuuksineen, arviointikriteereineen, sekä yhteyksineen toisiin opintojaksoihin. Tämän avulla opiskelija pystyy suunnittelemaan itselleen henkilökohtaisen opetussuunnitelman (HOPS), jota noudattaa. Opetussuunnitelman avulla luodaan edellytykset laadukkaalle oppimiselle, sekä opintojen sujuvalle etenemiselle. (Auvinen ym. 2005, 40.)

Ammattikorkeakoulututkinto on korkeakoulutason tutkinto, joka vastaa kansainvälistä ”Bachelor-tason” tutkintoa. Ammattikorkeakouluopinnot kestävät yleensä 3,5 – 4,5 vuotta koulutusohjelmasta riippuen. Tutkinto koostuu perusopinnoista, ammatillisista opinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, työharjoittelusta, sekä opinnäytetyöstä. Opintojen mitoituksena toimii opintopiste. Opintopisteitä kertyy jokaisesta suoritetusta opintojaksosta. Opintojakson laajuus määrittelee, kuinka monta opintopistettä siitä kertyy. Lukuvuoden aikana opiskelijan tavoitteena on kerätä yhteensä 60 opintopistettä, joka vastaa noin 1600 työtuntia. Yhden opintopisteen työmäärä on noin 27 tuntia. Ammattikorkeakoulututkinnon opintojen laajuus voi olla 180, 210, 240 tai 270 opintopistettä. Kuviossa 3 on

esitetty esimerkki 210 opintopisteen laajuisen tradenomitutkinnon rakenteesta. (Valtion asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014 2-3§.)

KUVIO 3. Esimerkki 210 opintopisteen laajuisen tradenomitutkinnon rakenteesta (Savonia-ammattikorkeakoulu – Opetussuunnitelma JB11S1 Opintojen rakenne.)

Perusopinnot

Perusopinnot johdattavat opiskelijan koulutusalaan. Ne luovat pohjan opinnoille tarjoamalla koulutusalaa teoreettiset-, viestinnän-, tietotekniikan-, sekä kielten perusteet. Kaikki seuraavat opinnot pohjautuvat näihin opintoihin. Perusopintojen tarkoituksena on saada valmiudet ammattitaitoa syventäviin ammattiopintoihin. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa yleiskuva koulutusalan yhteiskunnallisesta asemasta, sekä merkityksestä työelämässä kotimaassa ja ulkomailla. Esimerkiksi tradenomitutkinnon perusopintoihin kuuluvia opintojaksoja ovat markkinoinnin perusteet ja asiakaspalvelu, rahoituksen perusteet, sekä taloushallinnon perusteet. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Opetussuunnitelma.)

Ammattiopinnot

Ammattiopintojen tavoitteena on perehdyttää opiskelija koulutusalaansa keskeisiin ongelma-kohtiin ja antaa opiskelijalle valmiudet suoriutua itsenäisesti työelämän asiantuntijatehtävistä, sekä niiden kehittämistä. Ammattiopinnoissa opiskelijalla on mahdollisuus suunnata opiskelunsa tiettyihin erikoisasiantuntija tehtäviin. Esimerkiksi tradenomiopiskelija voi suunnata opiskelunsa markkinointiin, johtamiseen, yrittäjyyteen, tai taloushallintoon ja rahoitukseen. Tällöin ammattiopintoihin kuuluvia opintojaksoja ovat esimerkiksi: Markkinoinnin ja asiakkuuksien johtaminen, Kannattavuus ja kustannusten hallinta, sekä Työlainsäädäntö ja palkkahallinto. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Opetussuunnitelma.)

Vapaasti valittavat opinnot

Vapaasti valittavat opinnot tukevat asiantuntijaksi kehittämisessä. Ne ovat opintoja, joita opiskelija voi valita omien kiinnostuksiensa mukaan. Vapaasti valittavat opinnot syventävät osaamista entisestään ja niiden avulla on mahdollista laajentaa osaamistaan esimerkiksi kieliopinnoilla tai toisten kou-

lutusohjelmien ammattiopinnoilla. Vapaasti valittaviin opintoihin voidaan myös laskea opintoja, jotka on suoritettu muissa ammattikorkeakoulutason oppilaitoksissa. Näitä opintoja ovat esimerkiksi aikaisemmat samantasoiset opinnot tai vaihto-opiskelusta kertyneet opintopisteet. Tradenomitutkinnon vapaasti valittaviin opintoihin kuuluvia opintojaksoja ovat esimerkiksi: Markkinoinnin suunnittelu, Energia ja ympäristö, sekä vapaasti valittavia kielikursseja kuten Venäjän tai Ranskan kielen perusteet. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Opetussuunnitelma.)

Työharjoittelu

Työharjoittelun tehtävänä on perehdyttää opiskelija oman alansa työtehtäviin. Työharjoittelun aikana opiskelija pääsee soveltamaan oppimaansa teoriaa käytännössä. Työharjoittelu voi koostua useasta osasta kuten esimerkiksi perus- ja ammatillisesta harjoittelusta. Nämä harjoittelut valmentavat opiskelijaa työelämään syventämällä hänen ammatillista osaamistaan. Harjoittelujaksojen aikana opiskelija saa työuran kannalta tärkeää työkokemusta ja luotua tärkeitä verkostoja. Työharjoittelut auttavat opiskelijaa työllistymään koulutusalaan tai suuntautumista vastaavaan työhön. Työharjoittelusta lisää kappaleessa 4.1 ”Työharjoittelu”. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Opetussuunnitelma.)

Opinnäytetyö

Opinnäytetyö on opiskelijan työ- ja oppimisprosessi, jonka ohjaa ja arvioi alan asiantuntija. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää opiskelijan valmiuksia toimia työelämässä. Opinnäytetyön voi tehdä yksi, parin tai ryhmän kanssa. Tarkoituksena on osoittaa opiskelijan pystyvän soveltamaan oppimaansa tietoja ja taitoja käytännössä, sekä itsenäisesti tunnistamaan, arvioimaan, sekä ratkaisemaan työelämän kehittämishaasteita. Oppimisen lisäksi opinnäytetyö tarjoaa hyvät verkostoitumismahdollisuuden, joka avaa mahdollisuuksia opiskelijoiden työllistymiseen. Opinnäytetyön suoritustapoja ovat; kehittämistyö, produktio, tutkimuksellinen- tai koostettu opinnäytetyö.

Kehittämistyössä opiskelija suunnittelee ja toteuttaa kehitystyön toimeksiantajan tarpeisiin. Kehittämisen kohteena voi olla esimerkiksi tuote, palvelu tai prosessi. Opinnäytetyössään opiskelija esittää suunnitelman, toteutuksen, arvioinnin tuotoksistaan, sekä antaa jatkokehittämideoita raportin muodossa. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä opiskelija tarkastelee koulutusalaansa liittyvää ongelmaa tai kehittämisenkohdetta tutkimuksellisin menetelmin. Tutkimuksellinen opinnäytetyö on raportti, joka koostuu tutkimuksen suunnittelusta ja toteutuksesta, sekä saaduista tuloksista ja niiden analysoinnista. Opinnäytetyö produktiona tarkoittaa, että opiskelija osoittaa osaamistaan alan asiantuntijana tai taiteilijana, suunnittelemalla ja toteuttamalla esimerkiksi tapahtuman tai taiteellisen esityksen. Opinnäytetyö muodostuu opiskelijan raportista, missä on esitetty tuotoksen suunnittelu, toteutus, sekä arviointi. Opinnäytetyö voi olla myös kooste tai portfolio opiskelun aikana luoduista tuotoksista. Näitä tuotoksia voivat olla erilaiset selvitykset, tutkimukset, teokset tai projektit. Koostettu opinnäytetyö on yhteenveto näistä tuotoksista ammattialalle soveltuvan raportin muodossa, missä on esitetty keskeisimmät tuotokset ja tulokset. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Opetussuunnitelma; Savonia-ammattikorkeakoulu – Tradenomi (amk), liiketalous, päivätoteutus.)

2.2 Ammattikorkeakoulujen työelämänyhteydet

Ammattikorkeakoulujen työelämänyhteydet on määritelty ammattikorkeakoululaissa. Sen mukaan ammattikorkeakoulujen tehtävänä on harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa, työelämää ja aluekehitystä tukevaa toimintaa. Tämän lisäksi ammattikorkeakoulun on harjoitettava alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä, sekä taiteellista toimintaa. (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 4§.)

Ammattikorkeakouluissa on käynnistynyt vuosina 2007–2009 opetusministeriön rahoittama Opiskelijan ja työelämän yhteyksien kehittämisverkosto INTO. Kehittämisverkostossa ovat mukana kaikki Suomen ammattikorkeakoulut. Hankkeen tarkoituksena on kehittää ja tukea työelämäläheistä oppimista ammattikorkeakouluissa. Työelämänyhteyksiä tarkasteltaessa opetusta kuvataan yleensä käyttäen termejä työelämälähtöisyys ja työelämäläheisyys. Opiskelijan ja työelämänyhteyksien kehittämisverkosto INTO on määritellyt termit seuraavasti:

Työelämälähtöisyydellä tarkoitetaan, kun ammattikorkeakouluissa ennakoidaan työelämän tulevaisuuden tarpeita ja niihin vastataan opetuksessa. Opetuksen tavoitteena on, että valmistunut opiskelija omaa ne kompetenssit, joita työelämässä tarvitaan ja arvostetaan. Opetuksen työelämälähtöisyydellä halutaan parantaa opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia varmistamalla opetuksen vastaavuus todellisia työelämän odotuksia kohtaan. *Työelämäläheisyys* on hieman monimutkaisempi käsite, joka sisältää paljon työelämälähtöisyyden piirteitä. Työelämäläheisyydellä tarkoitetaan koulutuksen tehtävää arvioida ja kyseenalaistaa jo olemassa olevia työelämän toimintamalleja ja käytänteitä. Tämän tarkoituksena on kehittää ja uudistaa nykyisiä toimintamalleja. Ammattikorkeakoulutus perustuu oppilaitosten ja elinkeinoelämän verkostoitumisen varaan. Tämän yhteistyön tarkoituksena on luoda opetusta, missä teoriaopetus ja työssäoppiminen ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilaitokset tekevät yhteistyötä alueellisten yritysten, sekä muiden innovaatioverkostojen kanssa. Tämän yhteistyön tarkoituksena on, että oppilaitokset oppivat yrityksiltä ja muilta verkostoon osallistuvilta organisaatioilta ja päinvastoin. (Salonen 2010, 16; Raivola, Kekkonen, Tulkki & Lyytinen 2001, 137 – 139; Zacheus 2009, 6.)

Ammattikorkeakoulujen tarkoituksena on antaa opiskelijalle laajan teoreettisen tietämyksen lisäksi myös käytännön ammatillista osaamista. Käytännönläheisyys on ollut ammattikorkeakoulujen ominaisiin piirre, jolla se erottuu yliopistojen teoriapainotteisesta opetuksesta. Työelämänyhteys ammattikorkeakouluopiskelussa näkyy erityisesti opetusmenetelmien ja oppimisympäristöjen työelämälähtöisyytenä. Näistä merkittävimpiä oppimisympäristöjä ovat työharjoittelujakso, opinnäytetyö, sekä oppilaitoksen järjestämät projektit ja opintomatkat. Oppimisympäristöistä lisää luvussa 4. ”Osaamistavoitteita ja työelämänosaamisvaatimuksia tukevat oppimisympäristöt”. (Mikkola & Nurmi 2001, 69; Zacheus 2009, 5.)

2.3 Ammattikorkeakoulututkinnon yleiset osaamistavoitteet

Ammattikorkeakoululaki määrittelee ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneelle neljä tavoitetta. Tavoitteiden mukaan opiskelijalla tulee olla laaja-alaiset teoreettiset, sekä käytännölliset perustiedot ja -taidot suoriutua oman alan asiantuntijatehtävistä. Lisäksi opiskelijalta vaaditaan edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja oman ammattitaitonsa kehittämiseen. Opiskelijalla tulee myös olla valmiudet edistää ja kehittää omaa ammattialaansa. Näiden lisäksi opiskelijalla tulee olla riittävät viestintä- ja kielitaidot suoriutuakseen oman alan asiantuntijatehtävistä, sekä kansainvälisestä toiminnasta ja yhteistyöstä. Osaamistavoitteet jakautuvat kahteen osaan: opiskelijan yleisiin kompetensseihin, sekä alan ammatillisiin kompetensseihin. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014 4§.)

Jokaisen koulutusohjelman opetussuunnitelmassa on lista osaamistavoitteista. Osaamistavoitteilla tarkoitetaan, niitä valmiuksia joita opiskelijalta odotetaan valmistuessaan. Nämä osaamistavoitteet muodostuvat eri kompetensseista. Kompetenssilla tarkoitetaan niitä tietoja, taitoja ja arvoja, jotka ovat välttämättömiä tietyn työtehtävän suorittamiseen. Kompetenssi voidaan ymmärtää joko yksilön henkilökohtaisena ominaisuutena ns. yleisenä kompetenssina tai työtehtäviin sidoksissa olevana ammatillisena osaamisena ns. ammattispesifisenä kompetenssina. Yleisiä kompetensseja ovat mm. oman osaamisen arviointi ja kehittäminen tai kyky toimia työyhteisössä. Ammattispesifejä kompetensseja ovat yleiset ammattiin liittyvät tiedot ja taidot. Ammattikorkeakouluopiskelijan ammattispesifejä kompetensseja ovat mm. opetussuunnitelman mukaisten osaamisalueiden syvällinen osaaminen. Esimerkiksi tradenomiopiskelijalle näitä osaamisalueita ovat rahoitus, markkinointi, johtaminen tai yrittäjyys. Kappaleen lopussa on esitetty taulukko 2 havainnollistamaan opetussuunnitelman yleisiä osaamistavoitteita. (Liljander ym. 2002, 109; Savonia-ammattikorkeakoulu – Tradenomiopiskelijan opetussuunnitelma 2014.)

Evers, Rush & Berdrow (1998, 40–41) ovat määritelleet yleiset työelämävaatimukset ja kompetenssit neljään eri pääryhmään. Pekka Ruohotie käsittelee Eversin, Rushin ja Berdrowin jäsentelyä kirjassaan *Oppiminen ja ammatillinen kasvu* (2000, 40 – 47.). Yleiset työelämänvalmiudet on esitetty taulukossa 1: ”Yleiset työelämänvalmiudet ja niiden jäsentyminen erillisiksi taidoiksi ja kyvyiksi”. Ruohotie on jakanut yleiset työelämänvaatimukset ja kompetenssit; elämäntalouden-, kommunikointi-, ihmisten ja tehtävien johtamisen-, sekä innovaatioiden ja muutosten vauhdittamisen taidoiksi. Alkuperäisen jäsentelyn tarkoituksena on luokitella elinikäistä oppimista ja työllistymistä edistävät taidot. (Ruohotie, 2000, 40.)

TAULUKKO 1. Yleiset työelämänvalmiudet ja niiden jäsentyminen erillisiksi taidoiksi ja kyvyiksi (Ruohotie 2000, 40.)

Yleiset työelämänvalmiudet			
Elämänhallinta	Kommunikointitaito	Ihmisten ja tehtävien johtaminen	Innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen
Oppimisen taito	Vuorovaikutustaito	Koordinointikyky	Hahmottamiskyky
Kyky organisoida ja hallita ajankäyttöä	Kuuntelutaito	Päätöksentekotaito	Luovuus, innovatiivisuus, muutosherkkyys
Henkilökohtaiset vahvuudet	Suullinen viestintätaito	Johtamistaito	Riskinottokyky
Ongelmanratkaisutaito ja analyttisyys	Kirjallinen viestintätaito	Taito hallita konflikteja	Visiointikyky
		Suunnittelu ja organisointitaito	

Elämänhallinta

Ensimmäinen kompetenssi käsittelee toiminnan (elämän-)hallintaa. (Evers, Rush & Bedrow 1998, 40–41). Tämän osa-alueen tarkoituksena on kehittää tapoja, joiden avulla opiskelija pystyy hallitsemaan epävarmuutta jatkuvasti muuttuvassa työelämässä. Kompetenssi koostuu neljästä eri taito- ja kykyalueesta: oppimisen taito, kyky organisoida ja hallita ajan käyttöä, henkilökohtaiset vahvuudet, sekä ongelmanratkaisutaito ja analyttisyys. (Ruohotie 2003, 61.)

Oppimisen taidolla tarkoitetaan kykyä ammentaa tietoa kokemuksista, sekä oman osaamisen ajan tasalla pitämistä ammattialallaan. Kyvyllä organisoida ja hallita ajankäyttöä tarkoitetaan kykyä hallita useita tehtäviä samanaikaisesti. Toisin sanoen kykyä laittaa asiat tärkeysjärjestykseen ja käyttää niihin aikaa sovittujen aikarajojen mukaisesti. Henkilökohtaisilla vahvuuksilla tarkoitetaan kykyä hallita persoonallisuuspiirteitä, jotka auttavat työtehtävissä suoriutumisessa. Näitä persoonallisuuspiirteitä ovat esimerkiksi kyky työskennellä itsenäisesti, stressinsietokyky tai kyky hyödyntää rakentavaa palautetta. Ongelmanratkaisutaidoilla ja analyttisyydellä tarkoitetaan kykyä ratkaista ongelmia yksin tai ryhmässä. Tämä tarkoittaa kykyä tunnistaa keskeisimmät ongelmakohdat, tarkastella niitä monipuolisesti, sekä kehittää ideoita ja ratkaisuja niihin. (Ruohotie 2000, 41.)

Elämänhallinnalla yleisesti tarkoitetaan kykyä ottaa vastuuta omasta osaamisestaan ja toiminnastaan. Näiden taitojen avulla opiskelija pystyy hallitsemaan omaa käyttäytymistään ja parantamaan suoritusta työtehtävissään. Opiskelijalla on oltava valmius selviytyä muuttuvassa työympäristössä. Jotta opiskelija pystyy selviytymään muuttuvassa työympäristössä, opiskelijan tulee omata kyky sie-

tää muutoksesta johtuvaa epävarmuutta, tiedostaa oma osaamisensa ja puutteensa, omattava valmius kehittää osaamistaan, löytää keinot osaamisen kehittämiseen, kontrolloida käytöstään, sekä kyky sopeutua uusiin tilanteisiin. (Ruohotie 2000, 43.)

Elämönhallinta koostuu niin yleisistä kompetensseista ja ammatillisistakin. Sen tarkoituksena on soveltaa omaa ammatillista osaamistaan, sekä kehittää sitä entisestään. Opiskelijan tulee osata tunnistaa vastaan tulevat ongelmat ja löytää ratkaisut niihin. Lisäksi opiskelijan tulee osata hallita muutoksia ja sopeutua niihin. Näiden kompetenssien lisäksi keskeinen asia on opiskelijan asenteessa ja motivaatiossa. Opiskelijalla tulee olla halu kehittää omaa osaamistaan muutoksen edessä. (Ruohotie 2000, 43.)

Kommunikointitaito

Toinen yleinen työelämävaatimuksien kompetenssi on kommunikointitaito. (Evers, Rush & ja Berdrow 1998, 40 – 41). Kommunikointitaidoilla tarkoitetaan kykyä toimia tehokkaasti eri henkilöiden ja ryhmien kanssa. Kommunikointitaitoihin sisältyy kyky kerätä, sisäistää, ja jakaa tietoa eri muodoissa. Kompetenssi koostuu neljästä eri taito- ja kykyalueesta: vuorovaikutustaidot, kuuntelutaidot, sekä suullinen- ja kirjallinen viestintätaito. (Ruohotie 2003, 61.)

Vuorovaikutustaidoilla tarkoitetaan kykyä työskennellä toisten ihmisten kanssa, ymmärtää heidän tarpeitaan, sekä olla avoin toisten näkemyksille. Kuuntelutaidoilla tarkoitetaan kykyä kuunnella toisten puhetta, sekä kykyä reagoida toisten ajatuksiin keskustelun aikana. Suullisilla viestintätaidoilla tarkoitetaan kykyä välittää tietoa verbaalisesti yhdelle tai useammalle henkilölle. Kirjallisilla viestintätaidoilla tarkoitetaan kykyä välittää tietoa kirjallisesti virallisessa, sekä epävirallisessa muodossa. Virallisia muotoja ovat esimerkiksi raportit ja muut asiakirjat. Epävirallisia muotoja ovat esimerkiksi muistiot ja muistiinpanot. (Ruohotie 2000, 41.)

Kommunikointitaidoilla pystymme jakamaan informaatiota. Työelämässä tämä tarkoittaa esimerkiksi yrityksen kykyä pystyä viestimään ja määrittelemään toiminnan tavoitteet, missio, sekä työskentelyä ohjaavat järjestelmät. Lisäksi kommunikoinnin avulla luomme kokoajan kuvaa itsestämme muille. Kuuntelija luo viestijästä mielikuvaa ja tulkintoja hänen kommunikointitaitojensa perusteella. Väärinkäsitysten ennaltaehkäisemiseksi on erityisen tärkeää hallita hyvät kommunikointitaidot. Omalla suullisella ja kirjallisella viestinnällä voi antaa itsestään ammattitaitoisen kuvan. Toisaalta kommunikointitaitojen puutteilla voimme viestiä itsestämme täysin väärän kuvan tai aiheuttaa muita väärinymmärryksiä. (Ruohotie 2000, 44.)

Ihmisten ja tehtävien johtaminen

Kolmas yleinen kompetenssi on ihmisten ja tehtävien johtaminen. (Evers, Rush & ja Berdrow 1998, 40 – 41.) Tämä kompetenssi sisältää yleiset johtamisen taidot, joiden avulla tehtävät saadaan suoritetuiksi. Johtamisen taitoihin kuuluu, että työt saadaan suoritetuksi suunnitteleamalla, organisoimalla, koordinoimalla, sekä kontrolloimalla käytössä olevia resursseja. Kompetenssi koostuu viidestä eri tai-

to- tai kykyalueesta: koordinoitukyky, päätöksentekokyky, johtamistaito, taito hallita konflikteja, sekä suunnittelu- ja organisointitaito. (Ruohotie 2003, 61.)

Koordinoitukyvyllä tarkoitetaan kykyä vaikuttaa ryhmää. Koordinoitukykyjen avulla ihmiset saadaan toimimaan yhteistyössä, sekä luotua hyvä ryhmähenki. Päätöksentekotaidoilla tarkoitetaan kykyä tehdä päätöksiä asian monipuolisen tarkastelun ja arvioinnin perusteella. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon myös poliittiset, sekä eettiset vaikutukset, lyhyellä- ja pitkäaikaisella aikavälillä. Johtamistaidoilla yleisesti tarkoitetaan kykyä ohjata henkilöitä, delegoida tehtäviä toisille, sekä motivoida toisia tekemään parhaansa. Konfliktien hallinta taidoilla tarkoitetaan kykyä tunnistaa konfliktin lähteet ja keinot niiden selvittämiseen. Konfliktit tulee tunnistaa toisten välisissä, sekä itseään koskevissa suhteissa. Suunnittelu- ja organisointitaidoilla yleisesti tarkoitetaan kykyä määrittellä tehtäviä ja vaiheita, joita vaaditaan lopullisen tavoitteen saavuttamiseen. Suunnittelu- ja organisointitaitoja ovat esimerkiksi tehtävien jakaminen, tarkkailu ja alkuperäisen suunnitelman korjaaminen. (Ruohotie 2000, 42.)

Ihmisten ja tehtävien johtamisella yleisesti tarkoitetaan kykyä saada työ tai tehtävät suoritetuiksi käytössä olevien resurssien avulla. Tehtävien johtamisella tarkoitetaan työvaiheisiin ja tehtäviin liittyvää suunnittelua, delegointia, sekä seuranta annettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi saavutettuja tuloksia tulee osata arvioida ja verrata asetettuihin tavoitteisiin. Ihmisten johtamisella tarkoitetaan työilmapiiriin, työnohjaamiseen, sekä henkilöstön motivoimiseen liittyviä kohtia. Esimiehen keskeisimpiä tehtäviä on ohjata, tukea ja kannustaa työntekijöitä. Lisäksi jokaisella työyhteisöön kuuluvalla henkilöllä tulee olla selkeä käsitys tavoitteista, päämääristä, käsitys omasta työstään, sekä käytössä olevista resursseista työtehtävistä suoriutumiseen. (Ruohotie 2000, 45–46.)

Opiskelijalta odotetaan siis kykyä hahmottaa tehtävän kokonaiskuva. Hänen tulee ymmärtää tavoite ja suunnitella keinot tavoitteen saavuttamiseen annettujen resurssien avulla. Opiskelijan tulee osata arvioida ja tarkastella vaihtoehtoja useista eri näkökulmista. Lisäksi opiskelijalta odotetaan valmiuksia johtaa ihmisiä, ohjata, tukea ja motivoida heitä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen

Viimeinen yleisten työelämänvaatimuksien kompetenssi on innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen. (Evers, Rush & ja Berdrow 1998, 40–41). Tällä tarkoitetaan yleisesti kykyä hahmottaa asioita, tehdä aloitteita muutoksiin, sekä johtaa uusien aloitteiden eteenpäin viemistä. Innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen koostuu neljästä eri taito- tai kykyalueesta: hahmottamiskyky, luovuus, innovatiivisuus, sekä muutosherkkyys, riskinotto- ja visioitukyky. (Ruohotie 2003, 61.)

Hahmottamiskyvyllä tarkoitetaan kykyä hahmottaa oleellisin tieto eri lähteistä saatuna, sisäistää saatu tieto yleistettävään muotoon, sekä soveltaa ja yhdistää saatua tietoa uusiin ja laajempiin kokonaisuuksiin. Luovuudella, innovatiivisuudella, sekä muutosherkkyydellä tarkoitetaan lyhyesti kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin. Tällä tarkemmin tarkoitetaan yksilön valmiutta reagoida yrityksen kannalta välttämättömiin muutoksiin esimerkiksi luomalla uusia ratkaisuja tai organisoimalla työntekijät, roolit

tai työtehtävät uudelleen. Riskinottokyvyllä tarkoitetaan kykyä ottaa harkittuja riskejä työelämässä. Näitä voivat olla esimerkiksi uusien toimintamallien ja vaihtoehtojen luominen. Riskinottokykyyn liittyy, että yksilö osaa arvioida ja ottaa huomioon mahdolliset riskit ja niiden seuraamukset. Visiointikyvyllä tarkoitetaan kykyä hahmottaa yrityksen tai organisaation tulevaisuutta ja innovatiivisia suuntaviivoja. (Ruohotie 2000, 42.)

Kilpailuedun saamiseksi tarvitaan erityisesti kekseliäisyyttä ja innovaatioita. Jotta yritys pysyisi kilpailussa mukana, sen täytyy tehdä jatkuvasti muutoksia sen sosiaalisessa, poliittisessa, taloudellisessa, sekä teknologisessa ympäristössä. Lisäksi yrityksen toimintaa on arvioitava jatkuvasti, jotta prosessit ja tuotteet vastaisivat asiakkaiden tarpeita mahdollisimman hyvin. Menestymisen kannalta on erityisen tärkeää, että muutoksiin suhtaudutaan myönteisesti. Opiskelijalta odotetaan valmiutta nähdä muutos ennemminkin mahdollisuutena, kuin haasteena. Lisäksi opiskelijalla tulee olla kyky käsitellä uutta tietoa, kyky sopeutua uusiin tilanteisiin, kyky tehdä muutoksia, sekä kyky nähdä uusia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. (Ruohotie 2000, 42, 46–47.)

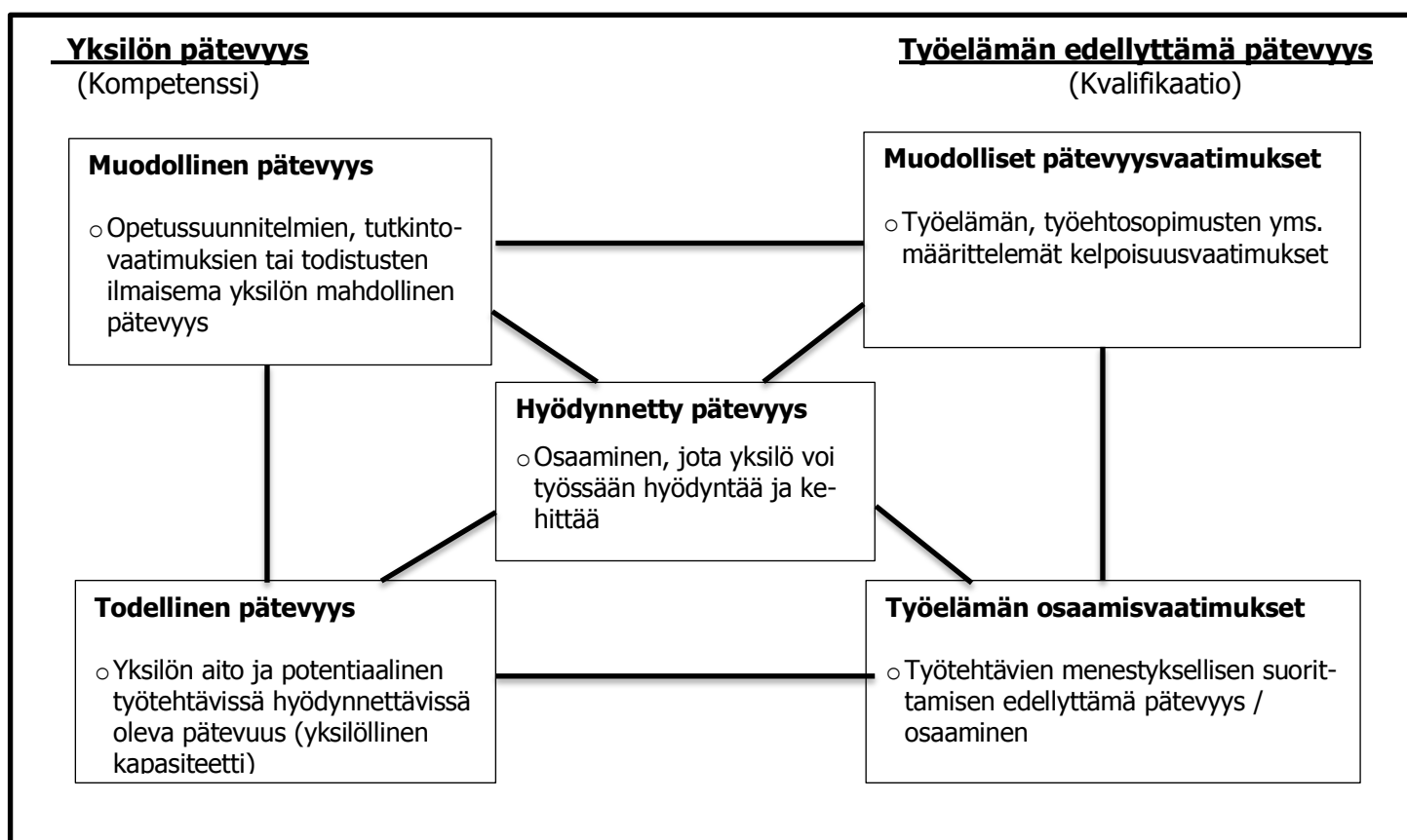
TAULUKKO 2. Esimerkki Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen tradenomiopiskelijan yleisistä osaamistavoitteista (Savonia-ammattikorkeakoulu opetussuunnitelma JB11S1 osaamistavoitteet.)

Yleiset kompetenssit (Generic competences)	Osaamisen kuvaus (Description of competences)
Oppimisen taidot (Learning competences)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Osaa arvioida ja kehittää omaa osaamistaan ja oppimistapojaan. ○ Osaa hankkia, käsitellä ja arvioida kriittisesti. ○ Kykenee ottamaan vastuuta ryhmän oppimisesta ja opitun jakamisesta. ○ Osaa yhdistää yrittäjämäisen toimintatavan osaksi ammatillista kehittymistä ja urasuunnitteluaan.
Eettinen osaaminen (Ethical competences)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kykenee ottamaan vastuun omasta toiminnastaan ja sen seuraamuksista. ○ Osaa toimia alansa ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. ○ Osaa ottaa erilaiset toimijat huomioon työskentelyssään. ○ Osaa soveltaa tasa-arvoisuuden periaatteita. ○ Osaa soveltaa kestävän kehityksen periaatteita. ○ Kykenee vaikuttamaan yhteiskunnallisesti osaamistaan hyödyntäen ja eettisiin arvoihin perustuen.
Työyhteisöosaaminen (Working community competences)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Osaa toimia työyhteisön jäsenenä ja edistää työyhteisön hyvinvointia. ○ Osaa toimia työelämän viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa. ○ Osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oman alansa tehtävissä. ○ Kykenee luomaan henkilökohtaisia työelämänyhteyksiä ja toimimaan verkostoissa. ○ Osaa tehdä päätöksiä ennakoimattomissa tilanteissa. ○ Kykenee työn johtamiseen ja itsenäiseen työskentelyyn asian tuntijatehtävissä. ○ Omaa valmiuksia yrittäjyyteen.
Innovaatio-osaaminen (Innovation competences)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Suhtautuu avoimesti toimintaympäristöön ja kehitykseen ○ Kykenee luovaan ongelmaratkaisuun ja osaa etsiä asiakaslähtöisiä, kestäviä ja taloudellisesti kannattavia ratkaisuja. ○ Tunnistaa toimintaympäristön uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja tuntee innovointiin liittyvän sääntelyn ja eettiset periaatteet ○ Osaa toteuttaa tutkimus- ja kehittämishankkeita soveltaen alan olemassa olevaa tietoa ja menetelmiä
Kansainvälisyysosaaminen (International competences)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Omaa alansa työtehtävissä ja kehittymisessä tarvittavan kielitaidon ○ Kykenee monikulttuuriseen yhteistyöhön ○ Osaa ottaa työssään huomioon alansa kansainvälisyyskehityksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia

2.4 Ammattikorkeakoulututkinnon ammatilliset osaamistavoitteet

Ammatillinen osaaminen perustuu ammattispesifisiin kompetensseihin. Nämä kompetenssit ovat välttämättömiä tietyn erityistehtävän suorittamiseen. Tällaisia erityistehtäviä ovat esimerkiksi tilinpäätöksen tekeminen tai markkinointi. Tiettyyn tehtävän suorittamiseen vaadittavat kompetenssit voivat olla todella kapea-alaisia (esimerkiksi tilinpäätöksen tekeminen) tai laaja-alaisia (esimerkiksi tradenomin tekemä markkinointisuunnitelma). Nämä tiettyyn tehtävään tai ammattiin kytköksissä olevat kompetenssit perustuvat alakohtaisiin tietoihin, taitoihin, sekä yleiseen tiedolliseen kyvykkyyteen. Näiden kompetenssien kehittyminen vaatii pitkäjänteistä oppimista, kokemusta, rutiineja, sekä aihealueen ymmärtämistä. Ammattikorkeakoulututkinnon tarkoituksena on antaa opiskelijalle nämä tiettyyn ammattiin vaadittavat ammatilliset kompetenssit. Kappaleen lopussa on esimerkki Savonia-ammattikorkeakoulun tradenomin ammatillisista osaamistavoitteista (Taulukko 3). (Liljander ym. 2002, 63, 109; Auvinen ym. 2005, 63.)

Per-Erik Ellström (2001) on määritellyt ammatilliset kompetenssit kolmesta eri näkökulmasta. Lisäksi hän antaa käsitteille viisi eri merkitystä (KUVIO 4). Pekka Ruohotie (2002) mukailee Ellströmin määritelmää kirjassa "Omalla tiellä – Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta". (Liljander ym. 2002, 109–110.)

KUVIO 4. Ammatilliseen pätevyyteen liittyviä merkityksiä (Mukaillen Ellström 1997: 37–44; Liljander ym. 2002: 109–110; Auvinen ym. 2005, 62.)

Ammatillisia kompetensseja voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta, joko virallisina pätevyysvaatimuksina tai työn edellyttäminä todellisina pätevyysvaatimuksina. Virallisena pätevyysvaatimuksena nähdään ns. muodollinen pätevyys, joka saadaan esimerkiksi tutkintotodistusten avulla. Työn todellisina pätevyysvaatimuksia ovat ne taidot joilla työ saadaan todellisuudessa suoritettua. Virallisia pätevyysvaatimuksia painotetaan usein rekrytoinnissa ja palkanmaksussa. Tämä johtuu siitä, että ne ovat usein helpompia muuttaa konkreettiseksi osaamiseksi. (Liljander ym. 2002, 110.)

Ensimmäisenä ammatillisia kompetensseja tarkastellaan työn edellyttämän pätevyyden näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan niitä todellisia työelämän vaatimuksia, jotka ovat välttämättömiä tietyn työtehtävän suorittamiseen. Nämä vaatimukset ovat erilaisia työtehtävistä riippuen. Jopa saman ammatin sisällä vaatimukset voivat olla hyvinkin erilaisia. Esimerkiksi henkilö voi olla täysin pätevä ammattiinsa kotimaassa, muttei ole tarpeeksi pätevä suoriutumaan ammatissaan ulkomailla. (Liljander ym. 2002, 109; Auvinen ym. 2005, 63.)

Toiseksi ammatillisia kompetensseja tarkastellaan yksilön todellisena pätevyytenä. Tällä tarkoitetaan työntekijän henkilökohtaista ominaisuutta (esimerkiksi kokemusta), jota hän tuo työpaikalleen. Tällöin puhutaan henkilön todellisesta tai potentiaalisesta pätevyydestä, joka ottaa huomioon henkilön todellisen kyvyn selviytyä työtehtävistään. Todellinen pätevyys voi korostaa muodollista pätevyyttä tai päinvastoin laskea sitä. (Liljander ym. 2002, 109 – 110.)

Kolmas näkökulma ammatillisiin kompetensseihin määräytyy yksilön ja työn välisestä vuorovaikutuksesta. Tällöin puhutaan käytössä olevasta kompetenssista. Se tarkoittaa, kuinka paljon työntekijän on mahdollista hyödyntää ja kehittää kompetenssejaan työn sallimissa rajoissa. Käytettävissä oleva pätevyys on verrattavissa potentiaaliseen pätevyyteen. Potentiaalisesta pätevyydestä ei kuitenkaan voida aina saada kaikkea kohdistettua työhön, johtuen työntekijän tai työn asettamista rajoituksista ja mahdollisuuksista. (Liljander ym. 2002, 110.)

TAULUKKO 3 Esimerkki Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen tradenomiopiskelijan ammatillisista osaamistavoitteista (Savonia-ammattikorkeakoulu opetussuunnitelma JB11S1 osaamistavoitteet.)

<p>Tradenomin ammatilliset kompetenssit</p>	<p>Osaamisen kuvaus</p>
<p>Laaja-alainen liiketoimintaosaaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Tunnistaa ja osaa kuvata yrityksen ydinprosessit ja ymmärtää liiketalouden eri osa-alueiden vaikutukset toisiinsa. ○ Ymmärtää yrityksen liiketoiminnan ja liiketoimintaympäristön vuorovaikutuksen, sekä omaksuu yrittäjämäisen toimintatavan. ○ Tietää kannattavan yritystoiminnan perusteet ja osaa analysoida yrityksen toimintaa ja riskejä. ○ Ymmärtää yksilön vaikutuksen työyhteisön toimintaan ja osaa toimia tuloksellisesti koko organisaation etua ajatellen.
<p>Kansainvälinen liiketoimintaosaaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Tuntee kansainvälisten yritysten toimintakentän, sen erilaisia toimintalogiikoita, strategioita ja operaatioita. ○ Kykenee toimimaan kansainvälisissä yrityksissä huomioiden yritys- ja organisaatiokulttuurien sekä toimintatapojen erilaisuuden. ○ Kykenee luomaan ja ylläpitämään kansainvälisiä liikesuhteita, hallitsemaan asiakassuhteita sekä myyntitoimintoja. ○ Ymmärtää yrityksen kansainvälistymisprosessin ja kykenee osallistumaan päätöksentekoon markkina-alueista ja viennistä. ○ Ymmärtää viestinnän merkityksen globaalissa liiketoimintaympäristössä ja osaa asemoida yrityksen toimintaympäristöön.
<p>Moniammatillinen verkosto-osaaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hallitsee tiimityön ja kykenee toimimaan moniammatillisissa projekteissa ja verkostoissa. ○ Kykenee toimimaan konsultoivana liiketalouden asiantuntijana muiden ammattiryhmien asiantuntijoille. ○ Oppii hyödyntämään verkostoja liike-elämän projekteissa ja rakentamaan omaa ammatillista suhdeverkostoa käytännön projekteissa opiskeluaikana. ○ Osaa toimia viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja aktiivisesti verkoston jäsenenä.
<p>Asiakassuhteiden ja asiakkuuksien hallinta</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Osaa hallita asiakkuuksia, tunnistaa asiakkaiden tarpeita ja pystyy vastaamaan niihin. ○ Ymmärtää, että asiakaslähtöinen liiketoiminta tuottaa lisäarvoa asiakkaille ja yhteistyöverkostoille. ○ Osaa arvioida yrityksen kriittisiä menestystekijöitä ja arvoketjua, sekä kilpailuetua. ○ Hallitsee asiakkuuksiin liittyviä tieto- ja viestintäteknologisia sovelluksia.

3 OPPIMISNÄKEMYKSET

Ennen oppimisympäristöihin tutustumista on tärkeää tarkastella oppimisen eri käsityksiä ja näkemyksiä. Tässä kappaleessa käydään läpi yleisimpiä oppimisen näkemyksiä ja luomme perustan oppimisen teorialle. Kappaleen lopussa oleva taulukko 4 havainnollistaa kappaleessa käsitellyt oppimisen näkemykset yhteenvetona. Lindblom-Ylänne ja Nevgi (2003) ovat määritelleet termit oppimiskäsitys ja oppimisen näkemys kirjassaan ”Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja” seuraavasti:

Oppimiskäsityksellä tarkoitetaan yksilön käsitystä siitä, mitä oppiminen on. *Oppimisen näkemyksellä* tarkoitetaan tieteellisiin tutkimuksiin perustuvaa teoriaa, jolla selitetään oppimista. (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 82.)

3.1 Behavioristinen oppimisen näkemys

Behavioristinen oppimisen näkemys perustuu tutkimuksiin ihmisen käyttäytymisestä. Behaviorismilla tarkoitetaan yksilön reagoitua ulkoisiin ärsykkeisiin ja niistä saadun palautteen perusteella tapahtuvaa oppimista. Positiivinen palaute (kehuminen tai hyvät arvosanat) johtavat käyttäytymisen vahvistamiseen, kun taas negatiivinen palaute (kritiikki tai heikot arvosanat) käyttäytymisen heikkenemiseen. Keskeinen ajatus behaviorismissä on, että käyttäytymistä voidaan ohjata haluttuun suuntaan palkitsemalla tai rankaisemalla. (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 85 – 87.)

Pekka Ruohotie (2002) on määritellyt kirjassa ”Omalla tiellä - ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta” behaviorismille kolme tyypillistä piirrettä: 1) Oppiminen ilmenee käyttäytymisen muuttumisena. Behaviorismi keskittyy ulkoisiin muutoksiin, jättäen opiskelijan pään sisällä tapahtuvan ajattelun huomioimatta. 2) Ympäristö muokkaa käyttäytymistä. Opiskelijalla behavioristisessa oppimisen näkemyksessä on passiivinen rooli. Oppimiseen vaikuttaa ympäristö opiskelijan sijaan. 3) Oppimista selitetään läheisyyden ja vahvistamisen käsitteillä. Behaviorismille on tärkeää saada välitöntä palautetta keinoilla, joilla toivotun tapahtuman toistumisen todennäköisyys kasvaa. (Liljander ym. 2002, 108.)

Opetusta varten tulee kehittää siihen soveltuva opetusmateriaali. Opetusmateriaalissa olennaista on määrittellä opittava kokonaisuus ja jakaa sen sisältö pieniin osiin. Nämä osat on esitettävä loogisessa järjestyksessä niin, että opiskelija voi edetä osa kerrallaan, saaden aina välitöntä palautetta oppimisestaan. Behaviorismissä opettajan rooli on aktiivinen, kun taas opiskelijan rooli vastaanottajana on passiivinen. Opettajan on osattava löytää oikeat ”ärsykkeet” ohjatakseen opiskelijaa haluttuun suuntaan. (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 87 – 88.)

Behavioristista oppimisen näkemystä on kritisoitu monin tavoin. Opiskelijan passiivinen rooli ei johda laadukkaaseen oppimiseen, koska opiskelijalle ei anneta mahdollisuutta prosessoida, eli käsitellä tietoa tai reflektoida, eli sisäistää oppimaansa. Tällöin opiskelija ei välttämättä tiedä syvemmin, miksi jokin asia miksi jonkin asia on tällä tavalla tai miksi asiat tulee tehdä tietyllä tavalla. Behavioristisessa oppimisen näkemyksessä oppiminen koetaan ennemminkin tiedon muistamisena tai toistamisena,

kuin varsinaisena tiedon sisäistämisenä. (Liljander ym. 2002, 108; Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 89 – 90.)

3.2 Kognitiivinen oppimisenäkemys

Kognitiivinen oppimisenäkemys eroaa behavioristisesta oppimisenäkemyksestä siinä, että oppiminen nähdään tapahtuvan opiskelijan toimesta, ympäristön sijaan. Opiskelijan rooli behavioristisessä oppimisenäkemyksessä oli passiivinen, kun taas kognitiivisessa näkemyksessä rooli on aktiivinen. Kognitiivisessa oppimisenäkemyksessä tutkimuksen kohde ulkoisista vaikutuksista on siirtynyt ihmisen sisäisen tiedonprosessoinnin tutkimiseen. Keskeistä kognitiiviselle oppimisenäkemykselle on, että ihmisellä nähdään olevan kyky vastaanottaa, prosessoida, sisäistää, sekä yhdistää tietoa aikaisempiin kokemuksiin. (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 103 – 106.)

Kognitiivisen oppimisenäkemyksen mukaan valikoimme ja havainnoimme tietoa jo sitä vastaanottaessa. Tämä tiedon vastaanotto ja havainnointi tapahtuu tietoisesti tai tiedostamatta, perustuen sisäisiin malleihin eli *skeemoihin*. Nämä sisäiset mallit muodostuvat ihmisen aikaisemmista tiedoista, kokemuksista ja uskomuksista. Niiden perusteella kiinnitämme huomiota vain tiettyihin osiin tai kohtiin vastaanotettavasta informaatiosta. Kiinnitämme suuremmalla todennäköisyydellä huomiota kohtiin, jotka ovat meille ennestään tuttuja, kuin kohtiin joista meillä ei ole aikaisempaa tietämystä. (Liljander ym. 2002, 111.).

Kognitiivisen oppimisenäkemyksen yhteydessä on puhuttu myös *oppimisprosessista*. Oppimisprosessi kuvaa toiminta- ja ajatusmallia tiedonkäsittelyn eri vaiheista, tiedon vastaanotosta sen ymmärtämiseen asti. Yrjö Egenström (1982) on määritellyt ns. täydellisen oppimisprosessin. Täydellinen oppimisprosessi muodostuu seuraavista kuudesta vaiheesta: motivoituminen, orientoituminen, sisäistäminen, ulkoistaminen, arviointi ja kontrolli. Toinen Egenströmin (1982) luoma käsite on *orientaatioperusta*. Orientaatioperusta on opiskelijan muodostama ajattelu- ja toimintamalli, jonka avulla opiskelija muodostaa opittavasta kohteesta ennakkokuvan ja valitsee ongelman ratkaisuun vaadittavat periaatteet ja tietorakenteen. (Egenström 1982, 45 – 47; Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 104 – 105.)

Opettajan tehtävänä oppimisprosessissa on ensin herättää opiskelijan mielenkiinto ja kiinnostus käsiteltävästä aiheesta. Seuraavaksi opettajan on johdateltava opiskelijat opittavaan kohteeseen. Opettajan on annettava opiskelijoille suuntaviivat ja auttaa heitä itse muodostamaan oma ajattelu- ja toimintamalli opittavasta kohteesta (orientaatioperusta). Tämän jälkeen opiskelija itse, ryhmässä tai opettajan luennon avulla tutustuu opittavaan aiheeseen. Tätä vaihetta kutsutaan tiedon sisäistämiseksi. Kun asia on sisäistetty, opiskelija soveltaa itse oppimaansa tekemällä erilaisia tehtäviä ja harjoituksia, eli testaamaa oppimaansa käytännössä. Tätä vaihetta kutsutaan ulkoistamisvaiheeksi, kun opiskelija siirtää sisäistämäänsä tietoa käytäntöihin. Tämän jälkeen opiskelija arvioi oppimaansa ja tarkastelee orientaatioperustan avulla omaa etenemistään ja osaamistaan. (Egenström 1982, 45 – 47; Lindblom-Ylänne, Nevgi 2003, 105.)

3.3 Humanistinen oppimisenäkemys

Humanistisen oppimisenäkemysten perustan muodostavat ihmisen arvoa, tarpeita ja ainutlaatuisuutta korostavat teoriat ja filosofiat. Humanistisen näkemysten taustalla ihminen nähdään lähtökohtaisesti olemukseltaan hyvänä ja vastuullisena olentona. Näkemysten painopiste on ihmisen kehitymisprosessissa. Ihminen nähdään itse ohjautuvana henkilönä, jolla on tarve toteuttaa ja kehittää itseään. Motivaatio opiskelemiseen lähtee opiskelijasta itsestään, jolloin opettajan rooli nähdään enemmänkin opetuksen mahdollistajana, tukijana ja valmentajana. (Lindblom-Yläne & Nevgi 2003, 90.)

Pekka Ruohotie (2002) on määritellyt humanistisen ajattelutavan pääpiirteitä: 1) Ihminen pystyy vaikuttamaan omaan kohtaloonsa ja hallitsemaan sitä. 2) Ihmiset ovat pohjimmiltaan olemukseltaan hyviä ja pyrkivät kohti parempaa tulevaisuutta. 3) Ihmiset ovat vapaita toimimaan. 4) Käyttäytyminen on tulosta inhimillisistä valinnoista. 5) Ihmisillä on olemassa rajattomat kasvun ja kehittymisen mahdollisuudet. (Liljander ym. 2002, 113.)

Humanistisen psykologian merkittävimpinä edustajina voidaan nähdä Abraham Maslow ja Carl Rogers. Maslowin yksi tunnetuimpia näkemyksiä oli hänen tarvehierarkiateoria. Teoriassa ihmisen tarpeet on jaoteltu eri tarvealueisiin: välttämättömistä tarpeista itsensä toteuttamisen tarpeisiin. Hän kutsuu elintärkeiksi tarpeiksi (välttämättömät tarpeet) asioita kuten vesi, koti, ruoka, turvallisuus jne. Toteuttamistarpeiksi hän kutsuu persoonallisuuden kehittämiseen, kasvuun ja itsensä toteuttamiseen liittyviä tarpeita. Elintärkeät tarpeet aktivoituvat, kun niitä ei ole tyydytetty. Kun elintärkeät tarpeet on tyydytetty, niiden vaikutus heikkenee ja toteuttamistarpeet aktivoituvat. (Lindblom-Yläne & Nevgi 2003, 91.)

Humanistista oppimisenäkemyttä on kiritisoitu siitä, ettei se ole käytännössä toteutettavissa. Usein koulutusohjelmissa ei ole juurikaan mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen, sillä usein ulkoiset tekijät rajoittavat toimintaa esimerkiksi kurssit on suoritettava tietyssä järjestyksessä ja opettajan rooli on usein muutakin, kuin olla vain suuntaviivojen näyttävä. (Lindblom-Yläne & Nevgi 2003, 93.)

3.4 Konstruktivistinen oppimisenäkemys

Konstruktivistiselle oppimisenäkemykselle ei ole olemassa yhtenäistä teoriaa, vaan siihen sisältyy useita eri näkökulmia ja suuntauksia. Yhteistä näille näkökulmille on, että oppiminen nähdään opiskelijan omana aktiivisena tiedonmuodostamisen prosessina. Tässä prosessissa olennaista on, että opiskelija yhdistää uutta tietoa jo olemassa olevaan tietoon, sekä prosessoi uutta tietoa ja sen merkitystä aikaisempaan tietämykseen. Keskeisessä asemassa ovat opiskelijan aikaisempi tietämys, kokemukset, uskomukset, sekä opiskelijan tapa hahmottaa maailmaa - opiskelijan sisäiset mallit eli *skeemat*. Konstruktivistinen oppimisenäkemys nähdään näiden sisäisten ajattelu- ja toimintamallien muokkaamisena, täydentämisenä, sekä uudelleenrakentamisena. Konstruktivistiseen oppimisenäkemyseseen kuuluu myös näiden uusien uudelleenrakennettujen mallien testaaminen. Opettajan tehtä-

vänä on hahmottaa opiskelijoiden sisäiset mallit ja valita opetusstrategiat näiden mallien mukaan. (Liljander ym. 2002, 118 – 119; Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 106 - 109.)

Maijaliisa Rauste Von-Wright ja Johan Von Wright (1994, 121 – 133) ovat kuvanneet konstruktivistinen oppimisen näkökulman yleisimpiä piirteitä. (Liljander ym. 2002, 120 – 122):

- Uutta tietoa omaksutaan käyttämällä aiemmin opittua.
- Oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta.
- Toimintaa ohjaa sen tavoite - ja tavoitteita ohjaavat oppimisen kriteerit – mutta oppimista säätelee se, mitä oppija tekee.
- Ymmärtämisen painottaminen edistää mielekästä tiedon konstruointia.
- Sama asia voidaan käsittää ja tulkita monella eri tavalla.
- Opitun siirtäminen uusiin tilanteisiin riippuu tietojen ja taitojen organisaatiosta.
- Sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli oppimisessa.
- Tavoitteellinen oppiminen on taito, jota voi oppia.
- Oppimista voidaan arvioida monin kriteerein.
- Opetussuunnitelmien tulisi olla joustavia ja ottaa huomioon niin oppijan valmiudet kuin tiedon suhteellisuus ja muuttuvuus.

Konstruktivistiselle oppimisen näkökulmalle on olennaista, että opiskelija on itse tietoinen opittavasta asiasta. Opiskelijan on pystyttävä hahmottamaan, mitä hän ymmärtää, mitä ei ymmärrä, mitä osaa ja mitä ei osaa. Oppimisen arvioinnissa on tärkeämpää selvittää, miten asia on ymmärretty, kuin kuinka paljon asiaa on opittu. Jos opiskelija ei ymmärrä, miksi jokin asia täytyy opetella, ei hän välttämättä osaa soveltaa tietoa muissa konteksteissa. (Rauste-Von Wright & Von Wright 1994, 123 – 128.)

3.5 Sosio-konstruktivistinen oppimisen näkökulma

Konstruktivistiselle oppimisen näkökulmalle yleinen käsitys on, että opiskelija itse rakentaa oman tietopohjansa. Sosio-konstruktivistisessä oppimisen näkökulmassa oppiminen nähdään prosessina, missä opiskelija luo itse uusia merkityksiä ja sisältöjä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa opiskelijalla on mahdollisuus tuoda omat ajatteluprosessit ja -mallit esille ja reflektoida niitä itsekseen tai muiden kanssa. Samalla muiden näkökulmat antavat uusia näkökulmia omaan sisäisiin malleihin ja omat näkökulmat voivat vaikuttaa myös muiden malleihin. Sosio-konstruktivistisessä oppimisen näkökulmassa itsearviointi taidot, sekä tiedon reflektointitaidot korostuvat. (Rauste-Von Wright & Von Wright 1994, 128- 129; Liljander ym. 2002, 125; Kauppila 2007, 48.)

Sosiaalinen konstruktivismi sekoitetaan yleensä sosiaaliseen konstruktivismiin. Tapio Puolimäki on määritellyt termit seuraavasti kirjassaan ”Opetuksen teoria – Konstruktivismista realismiin” (2002). ”Sosiaalinen konstruktivismi puhuu yksilön tiedollisten rakenteiden kehittymisen yhteisöllisistä ehdoista. Sosiaalinen konstruktivismi puhuu yhteisöllisten tiedon muotojen, kuten teoreettisen tietope-

rustan kehittymisen ehdoista.” Hänen mukaansa termeillä on paljon yhteisiä tekijöitä niiden teoreettisissa olettamuksissa. (Puolimatka 2002, 73.)

Sosio-konstruktivismista nousevia ideoita oppimiseen (Kauppila 2007, 52.)

1. Sosio-konstruktivismi korostaa sosiaalista vuorovaikutusta, jota syvälinen oppiminen edellyttää.
2. Oppiminen on yksilöllinen ja yhteisöllinen rakentumisprosessi.
3. Oppiminen on osallisuutta konstruktiviseen vuorovaikutukseen.
4. Vuorovaikutuksessa opiskelija sisäistää ja ulkoistaa oppimaansa.
5. Yksilölliset kognitiiviset rakenteet kehittyvät sosiaalisen vuorovaikutuksen ja reflektion avulla.
6. Opetuksessa korostuvat yhteistoimintamuodot ja -menetelmät.
7. Kannustetaan opiskelijaa itseohjautuvuuteen.
8. Oppiminen auttaa sosiaaliprosessin kehittämisessä ja sisäistymisessä.
9. Tieto on suhteellista, opiskelijan kielen ja vuorovaikutuksen konstruoimaa.
10. Tiedolla on välinearvo, ja sen hyödyllisyys punnitaan käytännössä

Yhteenvedona oppimisenäkemyksiä kuvaavat ulottuvuudet Lindblom-Ylänne, Nevgi (2003), Kemberin (1997) mallia mukaillen. TAULUKKO 4. Oppimisenäkemyksiä kuvaavat ulottuvuudet (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003, 113.)

	Tiedon jakaminen	Jäsennellyn tiedon välittäminen	Opettajan ja opiskelijan vuorovaikutus	Ymmärtämiseen auttaminen ja tukeminen (fasilointi)	Käsitteellinen muutos
Oppimisenäkemus	Behaviorismi	Kognitiiviset näkemykset	Humanismi	Konstruktivismi	Sosiokonstruktivismi
Opettajan rooli	Tiedon valmistelija ja jakaja	Tiedon jäsentäjä ja välittäjä	Ohjaaja ja valmentaja	Fasilitaattori, auttaja ja opastaja	Muutosagentti ja kehityksen alkuunpanija, edelläkulkija
Opetus	Tiedon välitys	Tiedollisen ristiriidan herättäminen ja oppimisprosessia loogisesti tukeva jäsenneily esitys	Vuoro-vaikutuksellinen, keskusteleva prosessi	Prosessimaista opetusta, jossa tavoitteena oppijoiden oppimisen tukeminen	Kehittävää, suuntaa näyttävää ja lähikehityksen vyöhykkeelle ohjaavaa opetusta
Opiskelijan rooli	Passiivinen vastaanottaja	Vastaanottaja aktiivinen kokeilija	Osallistuja	Opiskelija vastaa omasta oppimisestaan	Opiskelija osallistuu yhteiseen oppimisprosessiin ja vastaa myös muiden oppimisesta
Sisältö	Sisältö on määritelty etukäteen opetus-suunnitelmassa	Opettaja organisoii ja jäsentää opetus-suunnitelmassa kuvatun sisällön opetusta varten	Opettaja etsii ja valitsee sisällön oman asiantuntemuksensa pohjalta	Sisällön määrittelevät ja sopivat opettaja ja opiskelija yhdessä	Opiskelijan itse määrittämä ja muodostama, muuttuva sisältö
Tieto	Opettajan omistama tieto siirtyy opiskelijalle	Opettajan omistama tieto Opiskelija saa tiedon oivaltamalla ja soveltamalla	Opettajan omistama tieto, jonka opiskelija löytää	Opiskelija rakentaa itse oman tietonsa	Sosiaalisesti yhdessä muiden kanssa konstruoitu tieto

3.6 Oppiminen Savonia-ammattikorkeakoulussa

Oppimista Savonia-ammattikorkeakoulussa ohjaa OIS-ajattelu (Open Innovation Space). Open Innovation Space, eli ”avoin oppimisympäristö” tarjoaa opiskelijalle työelämänläheisen pedagogisen viitekehyksen, joka yhdistää teoriaopinnot, käytännön työelämänläheisen oppimisen, sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan. OIS-projekteissa ja -toimeksiannoissa eri alojen opiskelijat, opettajat, sekä tutkimus- ja kehittämistehtävissä toimivat työelämän edustajat ratkovat yhdessä käytännön tehtäviä. Opiskelijan rooli opinnoissa on aktiivinen ja vastuu oppimisesta on opiskelijalla itsellään. Opettajan tehtävänä on opastaa ja ohjata opiskelijaa. Oman asiantuntijuuden avulla opettajat esittävät kysymyksiä, jolloin opiskelijat pääsevät itse refleктоimaan, analysoimaan, sisäistämään ja kyseenalaistamaan oppimaansa. Opetus Savonia-ammattikorkeakoulussa perustuu konstruktiviseen, sekä sosiokonstruktiviseen oppimisenäkemykseen. Opetussuunnitelmassa eri oppiaineet yhdistyvät laajemmiksi opintokokonaisuuksiksi. Opintokokonaisuuksissa laajat kokonaisuudet pyritään yhdistämään syvälliseen erityisalan hallintaan. Opetussuunnitelman tavoitteena on osaamislähtöisyys, joka muodostuu yleisistä työelämän osaamistavoitteista. (Savonia-ammattikorkeakoulu – opetussuunnitelma JB11S1 Toteutus)

Sosiokonstruktivisen oppimisenäkemyksen lisäksi OIS-ajattelussa nähdään realistisen oppimisenäkemyspiirteitä. Realistisen oppimisenäkemyksen tarkoituksena on muodostaa tiedollisia käsityksiä, taitoja, tottumuksia ja asenteita, jotka vastaavat todellisuutta ja sen vaatimuksia. Opetuksessa opiskelijan tulee saada kosketus todellisuuteen ja sen vaatimukseen kokemuksellisesti, käsitteellisesti ja käytännöllisesti. OIS-ajattelu kuvastaa realistista oppimisenäkemystä hyvin paljon. Työelämänläheisyys ja käytännöllisyys ovat OIS-projekteissa keskeisimpinä lähtökohtina. Savonia-ammattikorkeakoulun OIS-projekteista lisää kappaleessa 4.2 ”Projektit”. (Auvinen, Hirvonen, Dal Maso & Putkuri, 2007, 35; Ire 2008, 15.)

Savonia-ammattikorkeakoulun opetuksessa ei voida sanoa käytettävän jotakin tiettyä oppimisenäkemystä tai – tapaa. Jokainen opettaja valitsee omassa opetuksessa käytettävät oppimisenäkemyspiirteet ja opetustavat. Opetusta ei toteuteta vain yhden oppimisenäkemyksen perusteella, vaan se muodostuu useiden oppimisenäkemyksien yhdistävänä kokonaisuutena. Opetuksen tarkoituksena on opiskelijan monipuolinen kehittäminen, joka vaatii useiden eri lähestymistapojen käyttöä. Savonia-ammattikorkeakoulussa teoria ja käytäntö kulkevat käsi kädessä. Käytännön projektit ovat monialaisia yhdistäen opiskelijoita ja opettajia eri koulutusaloilta, sekä työelämän toimijoita eri aloilta. Opiskelijoiden itseohjautuvuutta painotetaan opintojen alusta alkaen. Oppimisen tavoitteena on opitun syvä ymmärtäminen, sekä kyky soveltaa opittua käytännössä. (Savonia-ammattikorkeakoulu – opetussuunnitelma JB11S1 Toteutus)

4 OSAAMISTAVOITTEITA JA TYÖELÄMÄN OSAAMISVAATIMUKSIA TUKEVAT OPPIMISYMPÄRISTÖT

Opetushallitus määrittelee oppimisympäristön tilaksi, paikaksi, yhteisöksi tai toimintakäytännöksi, missä oppimista tapahtuu. Lisäksi oppimisympäristöön kuuluvat opetuksessa käytettävät tilat, materiaalit ja palvelut. Oppimisympäristöjen tehtävänä on tukea yksilön tai yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Hyvin toimiva oppimisympäristö tukee edellämäinittuja kohtia, sekä rakentaa oppilaitoksen ja työelämän toimijoiden välistä yhteistyötä. Opinäytetyöhön valitut oppimisympäristöt ovat: työharjoittelu, oppilaitoksen järjestämät projektit, sekä opintomatkat. (Opetushallitus – Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Oppimisympäristöissä käytettyjen työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetussuunnitelman mukaiset koulutusohjelman osaamistavoitteet. Työtapojen vaihtelu tukee opiskelijan oppimista ja antaa opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri keinoin. Käytännönläheiset ja toiminnalliset työtavat lisäävät opiskelijoiden motivaatiota, oppimisen itseohjautuvuutta, sekä vuorovaikutusta. Työtapojen valinnalla voidaan tukea sosio-konstruktivistista oppimisenäkemyksiä, missä osaamista ja ymmärrystä luodaan yhdessä muiden kanssa. (Opetushallitus – Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 27 – 29.)

4.1 Työharjoittelu

Työharjoittelu on osa ammattikorkeakouluopintoja. Harjoittelujakson tavoitteena on syventää opiskelijan taitoja, valmentaa koulutusalan työtehtäviin ja tukea opiskelijaa saavuttamaan koulutusohjelman osaamistavoitteita. Työharjoittelun tarkoituksena on, että opiskelija saa mahdollisuuden soveltaa oppimaansa teoriaa käytännön alakohtaisissa työtehtävissä ja vastaavasti hyödyntää työelämässään oppimaansa opinnoissaan. Koulutusohjelmasta riippuen työharjoittelun tavoite, arviointi ja suoritustapa vaihtelevat. Tässä opinäytetyössä käytetään esimerkkinä Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampusen liiketalouden opiskelijoiden työharjoittelun tavoitteita, arviointia ja suoritustapaa havainnollistamaan teoriaa ja käytäntöjä. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Harjoitteluohje.)

Valtionneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista määritellään ammattitaitoa edistävän työharjoittelun laajuudeksi vähintään 30 opintopistettä. Tämä tarkoittaa yhteensä 20 työviikkoa kokopäivätyötä alan työehtosopimuksen mukaisen viikottaisen työajan määrittelyn mukaan tai vastaavasti 800 työtuntia, jos harjoittelu tehdään tuntityönä. Koulutusohjelmasta riippuen työharjoittelu voi tapahtua useassa osassa. Esimerkiksi Savonia-ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelmassa työharjoittelujaksot jaetaan kahteen osaan; perus- ja ammattilliseen työharjoittelujaksoon. Molemmat työharjoittelujaksot ovat laajuudeltaan 15 opintopistettä, vastaavat 10 työviikkoa tai 400 työtuntia. Tarkoituksena on, että harjoittelu muuttuu opintojen aikana haasteellisemmaksi ja vaativammaksi. Näin perusharjoittelun tarkoituksena voi olla esimerkiksi kosketuksen saaminen työelämään. Myöhemmin opinnoissa työpaikalla oppiminen vaatii entistä haastavampia tehtäviä. (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 3.3.1995/256; Savonia-ammattikorkeakoulu – Harjoitteluohje; Virolainen 2004, 220.)

Savonia-ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelmassa ammatillisen työharjoittelunjakson suorittamiseen vaaditaan vähintään 90 opintopisteen edestä suoritettuja opintoja. Suositeltu ammatillisen työharjoittelun suorittamisaika on toisen ja kolmannen opintovuoden jälkeen. Tällä mahdollistetaan, että opiskelijalla on riittävät valmiudet suoriutua alakohtaisista työtehtävistä, koska tällöin hänellä on jo valmiiksi suoritettuna opetussuunnitelman pakolliset opinnot. Lisäksi työharjoittelut antavat mahdollisuuden verkostoitua työelämään. Ammatillisen harjoittelun suorittaminen opintojen loppuvaiheessa antaa mahdollisuuden opinnäytetyön tekemiseen harjoittelupaikassa ja avaa mahdollisuuksia työllistymiseen. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Harjoitteluohje.)

Työharjoittelun tavoitteena on perehtyä ohjatusti ammattiopintojen kannalta keskeisimpiin työtehtäviin, sekä kehittää kykyä toimia itsenäisesti. Työharjoittelun aikana opiskelija pääsee soveltamaan opinnoista saatuja tietoja ja taitoja käytännössä. Opiskelija saa arvokasta kokemusta alakohtaisista työtehtävistä, sekä niiden vaatimuksista. Tämän avulla opiskelija pääsee arvioimaan omaa osaamistaan, vertaamaan niitä työelämän osaamisvaatimukseen ja kehittämään mahdollisia henkilökohtaisia puutteita. Työharjoittelulle on asetettu koulutusohjelmittain omat osaamistavoitteet. Opiskelijan tulee sopia harjoittelua koskevista tavoitteista harjoittelupaikan ohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa ennen harjoittelujakson aloittamista. Työharjoittelua koskevat tavoitteet tulee esittää työnantajalle harjoittelusopimuksen solmimisvaiheessa, jotta harjoittelujaksoa voitaisiin myöhemmin arvioida. Harjoittelun jälkeen opiskelija käy työnantajan kanssa palautekeskustelun. Opiskelija kirjoittaa työharjoittelusta raportin, jossa opiskelija käsittelee harjoittelujakson aikana tapahtunutta oppimista itsearviointin, sekä harjoittelupaikan ohjaajan kanssa käydyn palautekeskustelun perusteella. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Harjoitteluohje.)

Työkokemuksesta oppimisen mallit: Guile & Griffiths (2001)

Guile ja Griffiths (2001) ovat kuvanneet kirjassaan ”Learning through work experience for the knowledge economy” eurooppalaisten koulujärjestelmien ammatillisten oppilaitosten työssäoppimisen ja koulussa oppimisen yhdistämisen eri muotoja. He ovat kuvanneet viisi eri työssäoppimisen mallia, joissa he nostavat esille eri tapoja työkokemuksen hyödyntämiseen. Neljä mallia keskittyvät ammatillisen koulutuksen ja aikuiskasvatuksen työkokemuksen hyödyntämiseen. Viides malli käsittelee oppimisen, aikuiskasvatuksen ja opetussuunnitelmateorioiden yhdistävää ns. ideaalimallia. Neljä ensimmäistä mallia perustuvat jo olemassa oleviin käytäntöihin. Viides malli on ensimmäisten mallien kriittistä kehitelty hahmotelma siitä, millaista työkokemuksen hyödyntämisen tulisi parhaillaan olla. (Virolainen 2004, 214 - 217.)

Maarit Virolainen (2004) käsittelee Guilen ja Griffithsin (2001) teorioita kirjassa ”Työhön sopeutumisesta oppimisen tilanteiden luomiseen – Ammattikorkeakoulujen työelämänjaksot ja työstä oppimisen mallit”. Kappaleen lopussa taulukko 5 ”Työkokemuksen hyödyntämisen malleja” tiivistää kappaleessa käsitellyt oppimisen mallit taulukon muodossa. (Virolainen 2004, 214 - 217.)

Työyökokemuksesta oppimisen mallit: Guile & Griffiths (2001) (Virolainen 2004, 214 - 217.)

- Perinteinen malli – Työelämään lähettämisen malli
- Kokemuksellinen malli – Työkokemus yhteisenä kehittymisenä
- Yleistämisen malli – Työkokemus avaintaitojen arvioinnin paikkana
- Työprosessimalli
- Yhdistävämalli ideaalina

Ensimmäinen Guile & Griffithsin (2001) oppimisen malli on *perinteinen malli*. Tässä mallissa opiskelija yksinkertaisesti vain lähetetään työpaikalle. Opiskelija saa opinnoissaan alakohtaisen teoreettisen pohjan, jonka avulla opiskelijan odotetaan sopeutuvan uuteen työympäristöön ja työtehtäviin. Malli perustuu ns. teknis-rationaaliseen näkemykseen kasvatuksesta, minkä perusteella tiedot ja taidot voidaan opettaa eri konteksteissa ja niiden avulla opiskelijan tulisi selvittää myös käytännön työtehtävistä. (Virolainen 2004, 214.)

Toinen Guile & Griffithsin (2001) oppimisen malli on *kokemuksellinen malli*. Tässä mallissa on sovellettu Kolbin (1984) näkemystä kokemuksellisesta oppimisesta. Kolbin mukaan uuden oppiminen perustuu omien kokemusten reflektointiin. Omien kokemusten, sekä yleisten käsitteiden ja teorioiden pohjalta voidaan kehittää uusia toimintamalleja ja strategioita. Näitä toimintamalleja testataan, niistä kerättyjä havaintoja ja kokemuksia reflektoidaan, jonka jälkeen kehitetään jälleen uusia toimintamalleja testattavaksi. Prosessi etenee syklinomaisesti kokemusten reflektomisesta uusiin toimintamalleihin. Kokemuksellisessa mallissa on painotettu opiskelijan sosiaalista ja persoonallista oppimista työkokemuksen avulla. Malli keskittyy opiskelijan kokonaiskehitykseen, missä opiskelija oppii sekä koulussa, että työssä. Mallin käyttö on johtanut siihen, että toimijoiden on neuvoteltava yhdessä työharjoittelun yhteisistä tavoitteista. Tämän seurauksena on kehitetty osapuolten välille yhteisiä toimijoita, uusia pedagogisia ratkaisuja opiskelijan ohjaamiseen, sekä kokemusten monipuoliseen tarkasteluun. Mallin käyttöä on edistänyt opitun käytännön soveltamisen arvostaminen, sekä muutoksiin sopeutumisen tärkeys työelämässä. Molemmat toimijat kehittyvät yhteistyön seurauksena. Oppilaitokset saavat tarkkaa tietoa työelämän osaamisvaatimuksista. Yritykset puolestaan saavat heidän vaatimuksiin vastaavia työntekijöitä. Mallin ajatuksena on siis myös vahvistaa oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä, neuvotella tavoitteista, sekä kehittää molempien toimintaa omien kokemusten perusteella. Malli eroaa aikaisemmasta mallista siinä, että oppimista tapahtuu niin oppilaitoksessa kuin työelämässäkin. (Virolainen 2004, 214–215; Tynjälä, Virtanen & Valkonen 2005, 39.)

Kolmas Guile & Griffithsin (2001) oppimisen malli on *yleistämisen malli*. Ideaa on sovellettu koulutusohjelmissa muodostamalla oppimisen yleisiä tavoitteita. Mallin mukaan opiskelun ja työharjoittelun tavoitteena on saavuttaa koulutusohjelmalle asetetut osaamistavoitteet. Tällöin työssäoppimisen tarkoituksena on saavuttaa tietyt avaintaidot. Työssäoppiminen suunnitellaan asetettujen osaamistavoitteiden mukaisesti. Opiskelijan vastuulle jää tehdä suunnitelma työharjoittelun tavoitteista opetus suunnitelmassa asetettujen osaamistavoitteiden mukaisesti. Myöhemmin esimerkiksi raportin tai näyttötyön perusteella voidaan arvioida, onko asetetut tavoitteet saavutettu. Mallissa tärkeämpää on

saavuttaa tavoitteet, kuin painottaa keinoihin, joilla tavoitteet on saavutettu. Keskeinen osa mallissa on opiskelijan itsearvioinnilla ja avaintaitojen kehittymisen arvioinnilla. Mallilla pyritään tukemaan oppimista aidoissa työtilanteissa. (Virolainen 2004, 215; Tynjälä ym. 2005, 39.)

Neljäs Guile & Griffithsin (2001) oppimisen malli on *työprosessimalli*. Malli edustaa esimerkiksi saksalaista duaalimallia opiskelusta, missä opiskelija viettää esimerkiksi kaksi päivää viikosta työelämässä ja kolme päivää koulussa. Mallin taustalla on tietoisuus siitä, että koulussa opittu tieto, voi jäädä ”käyttämättömäksi” työelämässä. Tarkoittaen sitä, kun opetus tapahtuu täysin irrallisena kontekstista, missä niitä käytetään, voi osa tiedosta olla osin epäolennaista tai jopa merkityksetöntä. Mahdollista on, ettei opiskelija pysty täysin hyödyntämään oppimaansa tietoa työssään. Työprosessimallissa opinnot pyritään liittämään työn todellisiin vaiheisiin. Tarkoituksena on antaa opiskelijalle valmiudet selviytyä muuttuvassa työympäristössä, kun heille annetaan mahdollisuus työskennellä eri työryhmien kanssa. Keskeistä mallissa on, että opiskelija pystyy analysoimaan eri tehtävien merkitystä kokonaisuudessa. Työprosessimallissa opiskelijan kehitys perustuu työtehtäviin, joita hän tekee. Vastavasti työympäristö kehittyy sen toimijoiden mukana. Työprosessimallia on kritisoitu siitä, että sen annetaan olettaa työkokemuksen tuottavan prosessitietoisuutta. Todellisuudessa se ei kuitenkaan riitä, vaan opiskelijalle on annettava työkokemuksen lisäksi myös tarvittava teoreettinen tietämys, jotta prosessitietoisuus ja työympäristö voisivat kehittyä. (Virolainen 2004, 215 - 216; Tynjälä ym. 2005, 39 - 40.)

Viides Guile & Griffithsin (2001) oppimisen malli on *yhdistävä malli*, joka nähdään ns. ideaalimallina. Malli on hahmotelma, joka on luotu aikaisempien mallien kritiikistä. Se kuvastaa, millaista työkokemuksen hyödyntäminen osana opetusta voisi parhaimmillaan olla. Malli ottaa erityisesti huomioon opetuksen kontekstin vaikutuksen oppimiseen, oppimisen tilannesidonnaisen luonteen, sekä ”rajanylitystaitojen” eli yleisten kompetenssien ja niiden kehittämisen tärkeyden. Mallille on keskeistä ns. uudenlainen opetussuunnitelma-ajattelu, missä koulussa opittua teoriaa pyritään hyödyntämään käytännön työtehtävissä, sekä vastaavasti työelämässä opittuja tietoja ja taitoja kouluympäristössä. Mallille on keskeistä saatujen tietojen yhdistäminen opetustilanteissa ja tämän vaikutus ammatillisen asiantuntijuuden kehittämisessä. Mallin mukaan on tärkeää kehittää opetussuunnitelmaa niin, että opiskelijalla on mahdollisuus yhdistellä koulun muodollista oppimista ja työelämän toiminnallista oppimista. Opettajien tehtävänä on luoda näitä yhdistämisen mahdollisuuksia erilaisten oppimistilanteiden avulla esimerkiksi projektien muodossa. Lisäksi opettajien on oman asiantuntijuuden avulla tehtävä kysymyksiä, joiden avulla opiskelijat pystyvät analysoimaan, kyseenalaistamaan, refleктоimaan ja arvioimaan kriittisesti kokemuksiaan. Yhdistävän mallin mukaan työkokemuksesta oppiminen ja opiskelijan kehittyminen tapahtuu vertikaalisesti, sekä horisontaalisesti. Vertikaalisella oppimisella ja kehittämisellä viitataan opiskelijan ammatillisiin kompetensseihin (Käsitteellisen yleistämiskyvyn kehittämiseen). Horisontaalisella oppimisella ja kehittämisellä puolestaan viitataan opiskelijan yleisiin kompetensseihin. (Opiskelijan kykyyn sopeutua muuttuviin työtehtäviin ja työympäristöihin, kommunikointitaidot, sekä työympäristöään kehittävään, kriittisen ja reflektiivisen asiantuntijuuden toimintamalliin). (Virolainen 2004, 216 - 217; Tynjälä ym. 2005, 40.)

TAULUKKO 5. Työkokemuksen hyödyntämisen malleja (Guile & Griffiths 2004, 20; Virolainen 2004, 219.)

Työkokemuksesta oppimisen mallit					
Mallien keskeiset piirteet	Perinteinen malli	Kokemuksellinen malli	Yleistämisen malli	Työprosessi-malli	Yhdistävä malli
Työkokemuksen tarkoitus osana opetussuunnitelmaa	Kosketuksen saaminen työelämään	Oppimisen ja työn kehittäminen	Avaintaitojen ja pätevyyksien saavuttamisen arviointi	Omien työtehtävien ymmärtäminen osana tuotantoprosessia	Refleksiivisyys
Työssä-oppimisen tehtävien luonne	Annetuista tehtävistä selviytyminen ja ohjeiden ymmärtäminen	Tehtäväkokonaisuuksien hallinta ja dokumentointi	Työsuunnitelman, oppimistavoitteen, ja – tilanteiden hallinta	Työprosessien, työyhteisö- ja asiakassuhteiden ymmärtäminen ja lisäarvon tuottaminen työnantajalle sekä opiskelijan työllistymisen edellytysten tukeminen	Yhteistyö tietojen ja taitojen soveltamisessa, kehittämisessä ja osaamisen laajentamisessa sekä yritteliäisyys
Oppimisen ohjaus	Suoritettujen tehtävien tarkastaminen ja hyväksyminen	Lähiohjaus	Työympäristön ja – välineiden tarjonta, sekä ohjaus tehtäviin	Valmentaminen harjoitteluun, ohjaus työtehtävissä ja työympäristön hahmottamisessa	Työpaikan oppimistilanteiden ja -ympäristöjen kehittäminen, opiskelijan haastaminen oppimisen syventämiseen, käsitteellistämiseen ja vaihtoehtoisten toimintatapojen puntarointiin
Oppimistulokset	Taitojen soveltaminen, tietoisuus työpaikan edellyttämistä vaatimuksista	Tietoisuus taloudellisuudesta ja tuotannollisista tekijöistä	Näytöt	Työprosessien kokonaisuuksien jäsentämisen oppiminen	Yhdistelyn ja reflektion taidot, niiden hyödyntäminen eri ympäristöissä
Koulutuksen tarjoajan rooli	Valmistavan koulutusohjelman tarjoaminen	Harjoitteluun valmistaminen ja työkokemuksen analysointi yhdessä harjoittelijan kanssa	Osaamisen portfolion rakentaminen yhdessä oppijan kanssa	Tuki tehtävien reflektioimiselle työtilanteissa ja niiden jälkeen	Kumppanuudet yritysten ym. työnantajien kanssa oppimisympäristöjen kehittämiseksi

4.2 Projektit

Pirkko Anttilan (2009) määritelmän mukaan projektioppimisessa yhdistyvät projektille tunnusomaiset systemaattisen etenemisen ja reflektioivan arvioinnin piirteet ongelmanratkaisun prosesseihin ja niissä syntyvään oppimiseen. Projektioppiminen yhdistää siis projektin ja oppimisen. Projektille on tunnusomaista, että sille on asetettu selkeät tavoitteet, aikataulut ja käytössä olevat resurssit. Projekti-työskentelyn tavoitteena on ratkaista asetettu tehtävä tai ongelma jollain hyödynnettävissä olevalla ratkaisulla. Ratkaisu voi siis olla esimerkiksi jokin tuote tai uusi toimintamalli. Projektissa tavoitteet on asetettu ryhmässä, mutta jokainen ryhmään kuuluva vastaa työstään itsenäisesti. Projekti suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä muiden toimijoiden, sekä usein myös toimeksiantajan kanssa. Projektin keston on oltava tarpeeksi pitkä, jotta toimintaa ja oppimista voidaan arvioida. (Anttila 2009, 20.)

Projektiopiskelusta on kyse silloin, kun työskentelyä jäsentää alusta alkaen jokin tietty ongelma, ja työskentely liittyy tämän ongelman ratkaisemiseen. Projektitoteutustavat voidaan jakaa esimerkiksi kolmeen seuraavaan ryhmään: projektiharjoituksiin, projektiopintoihin, sekä projekti-perustaiseen opetussuunnitelmaan. Projektiharjoituksissa opiskelijat pääsevät soveltamaan oppimaansa käytännönläheisissä tehtävissä. Projektiopinnoissa tavoitteet voivat olla laajempia ja epämääräisempiä. Niiden tavoitteena voi olla esimerkiksi kehittää kykyä kohdata uusia ongelmatilanteita ja ratkaisuja niihin. Projekti-perustaisessa opetussuunnitelmassa opinnot on suunniteltu alusta alkaen suoritettavaksi projektien muodossa. (Helle, Tynjälä & Vesterinen 2005, 256.)

Yleisesti projektiopiskelulla tarkoitetaan oppilaitoksen työmuotoa, missä opiskelijat työskentelevät sovittuun ajanjaksoon ajan määritetyn aiheen parissa ja valmistavat siihen liittyvän konkreettisen tuotoksen. Projektioppimisen keskeisin osa on ongelmien ratkaisuun keskittyvä prosessi. Prosessiin kuuluu, että opiskelijat oppivat ratkaisemaan todellisia käytännön ongelmia täsmentämällä ongelmanasettelua, hankkimalla tietoa eri lähteistä, keskustelemalla ideoista ja mielipiteistä, analysoimalla kerättyä tietoa, tulkitsemalla saatuja tuloksia ja tekemään johtopäätöksiä niiden perusteella, sekä kommunikoimalla ideoistaan ja johtopäätöksistään yhdessä muiden ryhmänjäsenten kanssa. Opiskelijan oppimisprosessi etenee kokoajan yhdistämällä teoriaa ja käytäntöä. Työskentely tapahtuu pienryhmissä vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, sekä työelämän edustajien kanssa. (Vesterinen 2001, 29; Anttila 2009, 23.)

Projektioppimiseen kuuluu kolme selkeää työvaihetta. Ensimmäinen vaihe on *lähtötilanne*. Lähtötilanteessa määritellään projektin lähtökohdat ja käynnistämisen syyt. Tämä vaihe liittyy projektin suunnittelemiseen, jolloin analysoidaan sen hetkinen tilanne, määritellään projektin tavoitteet, odotettavissa olevat tuotokset, projektiin osallistujien roolit (vastuuhenkilöt, vastuut ja velvollisuudet), laaditaan työ-, dokumentointi-, arviointi- ja seurantasuunnitelmat, sekä määritetään resurssit. Toinen vaihe on itse projektin *toteutus*. Tässä vaiheessa kuvaillaan toteutus, toimintatavat, sekä saadut tulokset. Kolmas vaihe on projektin *arviointi*. Arvioinnissa arvioidaan ryhmän toimintaa, käytettyjä menetelmiä, saatuja tuotoksia ja tuloksia, sekä annetaan jatkokehittämissideoita. (Anttila 2009, 23.)

Projektiopiskelulla pyritään kehittämään opiskelijan työelämän vaatimia ammatillisia- ja yleisiä kompetensseja, sekä antamaan opiskelijalle yleisesti mahdollisuuksia kehittyä ammatillisesti. Projektityötaidot luovat sellaisia yleistaitoja, jotka ovat hyödyksi opiskelijalle tilanteesta ja ympäristöstä riippumatta. Ne korostavat opiskelijan oppimisen taitoja ja tiedon hallinta- ja hankintataitoja, perinteisen teoreettisen tietämyksen ja käytännöllisen osaamisen lisäksi. Tiedon hallintataitoja kutsutaan myös itsesäätelytaidoiksi- ja tiedoiksi. Keskeinen osa tiedon hallintataidoissa on reflektio, eli kyky ohjata ja arvioida omaa tietämystään, taitojaan ja toimintatapojaan monipuolisesti. (Vesterinen 2003, 4.)

Laura Helle ym. ovat tarkastelleet projektiopiskelua useiden eri oppimisenäkemyksien näkökulmista teoksessa ”Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä - pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia” (2005). Heidän mukaan projektioppimisen taustalla voidaan nähdä esimerkiksi kognitiivis-konstruktivistinen oppimisenäkemys, missä opiskelijan rooli nähdään aktiivisena tiedon prosessoijana. Projektiopiskelussa oppimisenäkemys keskeisimpinä painopisteinä ovat tiedonmuodostaminen, ajattelun kehittyminen ja ongelmanratkaisu. Muita projektioppimiseen liitettyjä oppimisenäkemyksiä ovat *pragmatistinen konstruktivismi*, missä oppiminen liitetään tekemällä oppimiseen. Lisäksi projektioppimista on perusteltu *humanistisen- ja kokemuksellisen oppimisen* teorioiden näkökulmista. Näissä näkökulmissa painotetaan opiskelijan itseohjautuvuutta, reflektiivisyyttä, vuorovaikutusta ja yhteistoiminnallisuutta. Kokemukselliseen oppimiseen perustuvan projektioppimisen perustan muodostavat opiskelijan aktiivinen toiminta, kokemusten kriittinen reflektointi, omien käsitysten ja toimintamallien kyseenalaistaminen, sekä käsitteellistäminen. *Sosiokulttuurinen- ja kontekstuaalinen oppimisteoria* keskittyvät enemmän oppimisympäristön ominaisuuksiin opiskelijan tiedon prosessoinnin sijaan. Oppiminen nähdään erityisesti toimintakulttuuriin sosiaalistumisena. Tällöin työelämänprojektit nähdään aitoina oppimisympäristöinä, jotka mahdollistavat osallistumisen todellisiin työelämän käytäntöihin. (Helle ym. 2005, 257 – 258.)

OIS-ajattelumalli Savonia-ammattikorkeakoulussa

Savonia-ammattikorkeakoulu on valinnut pedagogiseksi linjaukseksi OIS-ajattelumallin. OIS-malli tulee sanoista Open Innovation Space, mikä vapaasti suomennettuna tarkoittaa ”avoimen innovaatio-toiminnan tilaa”. OIS-toimintamalli on avoin oppimis-, tutkimus-, ja innovaatioympäristö, jossa yhdistyy oppiminen, opetus, sekä alueellinen tutkimus- ja kehittämistoiminta. OIS-malli yhdistää teoriaopinnot ja käytännön työskentelyn toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi. Toimintamallissa opiskelijat eri koulutusohjelmista toimivat yhdessä opettajien, sekä työelämän edustajien kanssa ja ratkaisevat yhdessä käytännöstä nousevia todellisia työelämän tehtäviä. OIS-mallin keskeisiä periaatteita ovat opiskelijan aktiivinen rooli, oppimisen sosiaalinen rooli, sekä opiskelijan asiantuntijuuden kehittyminen. (Vidgren & Rissanen 2013, 97.)

Päivi Tynjälä (2010, 83.) on määritellyt neljä pääelementtiä, joista asiantuntijuus muodostuu:

1. Teoreettisesta tai käsitteellisestä tiedosta.
2. Käytännöllisestä tai kokemuksellisesta tiedosta.
3. Toiminnan säätelyä koskevasta tiedosta tai itsesäätelytiedosta.
4. Sosiokulttuurisesta tiedosta.

Tynjälän mukaan asiantuntijuuden muodostuminen vaatii teoreettista tietämyksen lisäksi myös käytännön avulla saatua tietämystä. Teoreettinen tieto on ns. yleispätevää, eli muodollista tietoa. Teoreettista tietoa voidaan hankkia esimerkiksi luentojen tai kirjojen avulla. Käytännöllistä tietoa ei voida hankkia ainoastaan kirjoista, vaan se syntyy käytännössä työskentelyn ja kokemusten avulla. Jotta käytännöllisiä tietoja ja taitoja voidaan kartuttaa, tarvitaan reflektiota, eli kykyä tarkastella ja pohtia kriittisesti ja monipuolisesti omaa toimintaa. Reflektion mukana kehittyvät itsesääätelytiedot ja – taidot eli yleiset kompetenssit. Itsesäätelytiedoilla tarkoitetaan omaan työskentelyyn, toimintaan, ajatteluun ja oppimiseen liittyvää monipuolista tarkastelua, arviointia ja tietämystä. Nämä kolme ensimmäistä asiantuntijuuden pääelementtiä ovat ns. persoonallisen tiedon muotoja. Neljäs pääelementti, sosiokulttuurinen tieto, ei ole yksilötason tietämystä vaan sosiaaliin ja kulttuuriin käytäntöihin, työvälineisiin, sekä laitteisiin liittyvää tietoa. Sosiokulttuurista tietoa voidaan kartuttaa vain käytännössä. Eli osallistamalla käytännön toimintoihin ja työympäristöihin ja käyttämällä niiden tarjoamia työvälineitä. Vaikka asiantuntijuuden muodostamat pääelementit on jaoteltu määritelmässä erikseen, ne eivät ole toisistaan irrallisia, vaan toisiaan tukevia osaamisen elementtejä. (Tynjälä 2010, 83 – 84.)

OIS-mallissa opiskelijat tekevät opintojensa aikana työelämänläheisiä toimeksiantoja, eli OIS-kokonaisuuksia. Ne ovat puoli vuotta kestäviä opiskeluun sisältyviä kokonaisuuksia, jotka edistävät opiskelijan osaamisen ja asiantuntijuuden kehittymistä. OIS-kokonaisuudet suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä työelämän edustajien kanssa. OIS-kokonaisuus voi olla opetussuunnitelmasta irrallinen opintojakso tai se voi olla osa useampaa opintojaksoa. Kokonaisuus voi olla yksi- tai monialainen toimeksianto, joka perustuu työelämään. Parhaimmillaan eri koulutusohjelmien opiskelijat, opettajat, sekä työelämän edustajat oppivat ja innovoivat yhdessä. OIS-mallin oppiminen perustuu siis sosiokonstruktiviseen oppimiskäytäntöön, missä opiskelija luo itse uusia merkityksiä ja sisältöjä yhdessä muiden kanssa. (Savonia-ammattikorkeakoulu – Mitä OIS on opetuksessa?)

Käytännössä OIS-projektit on toteutettu niin, että lukujärjestykseen on varattu yksi OIS-päivä projekteille. Projektityöskentelylle on varattu tähän tarkoitettut tilat ja työskentelyyn tarvittavat laitteet ja välineet. Opiskelijat kirjoittavat työskentelystään oppimispäiväkirjaa, jonka avulla toimintaa ja oppimista arvioidaan. Lisäksi projektiryhmä tuottaa projektista yhteisen raportin. OIS-projektit alkavat yhteisellä aloituspalaverilla, missä jaetaan projektiryhmät, sekä määritellään projektin aihe, vaiheet, aikataulut ja tavoitteet. Yleensä OIS-päivät alkavat yhteisillä projektin aiheeseen liittyvillä luennoilla. Luentojen tarkoituksena on antaa opiskelijoille tiettyyn projektin vaiheeseen liittyvä teoreettinen tietämys. Luennon jälkeen opiskelijat soveltavat teoriaa käytäntöön. Luennot voivat olla eri koulutusohjelmien opettajien tai työelämän edustajien pitämiä. Säännöllisin väliajoin ryhmät esittelevät opettajille ja työelämän edustajille projektiansa edistymisestä, vaiheista ja jatkosuunnitelmista. Opettajat ja työelämän edustajat ohjaavat, kommentoivat ja neuvovat projektinjäseniä projektin edetessä. Projektin päättyessä projektit esitetään joko julkisesti messujen, tapahtumien tai seminaarien yhteydessä tai oppilaitoksen sisäisesti toisille opiskelijoille. Esimerkkinä OIS-projekteista Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketalouden opiskelijat ovat tuottaneet yhdessä tekniikan opiskelijoiden kanssa uusiutuvilla luonnonvaroilla toimivia tuotteita, he ovat olleet mukana järjestämässä erilaisia tapahtumia esimerkiksi ”Savon Sampo 2013- messut”, sekä he ovat osallistuneet

erilaisiin kampanjoihin kuten ”Kierrätä hyvää Varkaudessa- kampanja”. Opinnäytetyössäni käytän aineistona Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen opiskelijoiden kokemuksia edellä mainituista, sekä monista muista OIS-projekteista.

4.3 Opintomatkat

Opintomatka on oppilaitoksen järjestämä matka, jonka tarkoituksena on syventää ja täydentää opinnoissa käsiteltäviä asioita. Opintomatka voi liittyä johonkin tiettyyn kurssiin tai se voi olla kurseista täysin irrallinen oppimisympäristö. Opintomatkan tarkoituksena on vierailla kurssiin tai koulutusohjelmaan liittyvään toimintaympäristöön ja tutustua sen toimintaan. Tarkoituksena on, että vierailukohde selkeyttäisi aiemmin opittua ja antaisi lisätietoa opiskelijoille.

Yksi yleinen opintomatkan muoto on yritysvierailu. Yritysvierailun aikana yrityksen työntekijä esittelee yritystä ja sen toimintaa. Tällöin opiskelijat saavat tietoa esimerkiksi yrityksen historiasta, tuotteista, liiketoimintatavoista, kilpailutilanteesta, markkinoista, sekä yrityksen arvoista ja visioista. Esityksen jälkeen seuraa yleensä yrityksen toiminnan seuraamista todellisuudessa. Tällöin opiskelijat pääsevät tutustumaan esimerkiksi erilaisiin prosesseihin, työtehtäviin ja toimenkuviin, työturvallisuuteen, sekä työolosuhteisiin. Yritysvierailu oppimisympäristönä voi olla antoisa molemmille osapuolille. Opiskelijat oppivat ja saavat uutta tietoa. Yritykset lisäävät tietoisuuttaan itsestään ja voivat käyttää tilaisuutta hyväksi myös rekrytoinnissa. Yritysvierailun aikana syntyy tärkeitä kontakteja, jotka voivat myöhemmin johtaa pitkäkestoiseen yhteistyöhön oppilaitoksen ja yrityksen välillä. Lisäksi se antaa opiskelijoille mahdollisuuden työharjoittelupaikkoihin ja opinnäytetyön toimeksiantoihin.

Opintomatka voi olla yhden tai useamman yritysvierailun mittainen. Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampus järjesti vuonna 2014 viikon mittaisen opintomatkan Eurooppaan. Opintomatka kulki Suomesta Saksan, Hollannin, Tanskan ja Ruotsin kautta takaisin Suomeen. Opintomatkan aikana opiskelijat tutustuivat esimerkiksi monikansallisiin yrityksiin ja eri maiden kulttuureihin. Opintomatkan tarkoituksena on kehittää opiskelijoiden yleisiä-, sekä ammatillisia kompetensseja. Opintomatka oppimisympäristönä yhdistää oppimisen, sekä opiskelutovereiden kanssa yhdessä olemisen. Oppimisen lisäksi opintomatkan tarkoituksena on nostaa ryhmähenkeä, harjaannuttaa kieli-, esiintymis- ja vuorovaikutustaitoja, sekä sosiaalista kanssakäymistä. Opintomatka mahdollistaa opiskelijoille ainutlaatuisen mahdollisuuden päästä tutustumaan yrityksiin, joihin ei välttämättä muuten pääsisi tutustumaan. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus vierailla kaupungeissa ja maissa, joissa he eivät ole välttämättä aikaisemmin vieraileet. Opintomatassa yhdistyy siis käytännönläheinen oppiminen niin koulutusohjelmaan liittyvistä aiheista kuin kulttuureistakin, sekä matkustaminen ja vapaa-ajan vietto yhdessä opiskelijoiden ja opettajien kanssa.

Opintomatkan suunnitteluun ja organisointiin liittyvä seurava tekstiosuus pohjautuu projektin ohjausryhmässä mukana olleen opettajan haastatteluun. Vuoden 2014 opintomatkan Eurooppaan suunnitteli ja organisoivat työvoimapolitiittinen aikuisopiskelijoiden ryhmä projektinhallinnan oppimistehtävänä. Ryhmä itse ei osallistunut matkalle. Aluksi ryhmä muodosti projektiorganisaation, määrittelivät projektin tavoitteet, resurssit ja aikataulun. Sen jälkeen kukin projektin jäsen vastasi omasta tehtä-

västään. Projektin veti projektipäällikkö ohjausryhmän johdolla, johon kuuluivat matkalle osallistuvat opettajat. Opiskelijat suunnittelivat matkareitin, kilpailuttivat hotellit ja kuljetuksen järjestäjän, etsivät yritysvierailukohteet, neuvottelivat vierailujen asiasisällöistä, käytännönjärjestelyistä, laskujen maksuista ja aikatauluista. Keskeinen osa projektia oli myös laadukas projektin dokumentointi mahdollisia tulevia opintomatkoja hyödyntämään. Projekti huolehti myös tiedottamisesta matkalle osallis- tuville opiskelijoille. Opettajat osallistuivat matkalle osallistuvien valintaan. Valintakriteereinä käytettiin opintosuoritusten määrää. Jos aikaisemmin oli jo osallistunut Eurooppaan suuntautuvalla opin- tomatkalle, ei nyt ollut enää mahdollisuutta osallistua matkalle.

Suunnitelussa pohjana käytettiin aikaisempien vuosien opintomatkojen kokemuksia ja yhteistyöver- kostoja. Suunnittelun lähtökohtana olivat seuraavat faktat: mahdollisimman monen opiskelijan oli päästävä osallistumaan matkalle, opiskelijan oma maksetta osuus matkasta tuli olla pieni, kokonais- kustannukset mahdollisimman alhaiset, matkan tarkoituksena oli opinto- eikä huvittelumatka, joka päivä oli oltava virallinen yritysvierailukohde, majoitusjärjestelyissä pyrittiin sekoittamaan eri kansal- lisuuksien opiskelijoita. Nämä etukäteen annetut lähtökohdat vaikeuttivat matkaprojektin suunnitte- lua, jouduttiin tekemään kompromisseja. Suurimmat haasteet aiheutti kuitenkin ryhmän koko 54 + kuljettaja. Yritysvierailukohteiden löytäminen oli hankalaa, tuli runsaasti kielteisiä vastauksia vierai- lupyyntöihin. Harva yritys pystyi organisoimaan yritysvierailua näin suurelle ryhmälle. Vierailukohteet automaattisesti kohdentuvat pääasiassa tehtaisiin tai tuotantolaitoksiin, jolloin asiasisältö muotoutui sen mukaan. Liiketalouden näkökulma jäi heikommalle osalle. Vielä matkan aikana tuli yrityksiltä peruutuksia, jolloin ohjelmaa jouduttiin muuttamaan. Joidenkin yritysten kohdalla esittelyiden sisältö ja ajallinen kesto eivät vastanneet sitä, mitä kirjeenvaihdossa oli etukäteen sovittu.

Ryhmän suuri koko ja vaatimus siitä, että majoitus pitää olla edullinen, esti majoitusyrityksiä lähettä- mästä etukäteen huonelistoja. Hotellit antoivat käyttöön 3 - 4-hengen huoneita sen hetkisen majoi- tustilanteensa mukaan. Aikaisempien vuosien kokemuksesta viisastuneena ei edes pyritty etukäteen varaamaan matkalle ruokailupaikkoja, vain laivaruokailuista oli etukäteisvaraus.

5 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimuksen avulla hankittu tieto on yksi monista tiedonhankinnan muodoista. Arkielämässä löydämme vastauksia vastaan tuleviin ongelmiin omien kokemusten ja havaintojen perusteella. Tutkimukseen ryhdytään usein, kun ongelmiin ei löydetä vastausta jokapäiväisen ajattelun pohjalta. Tällöin tarvitaan uutta tietoa, joka auttaa ymmärtämään paremmin ongelmaa ja eri keinoja sen ratkaisemiseen. Tutkimuksen avulla saadulla tiedolla vapaudumme aikaisemmista ajattelumalleista ja saamme uusia näkökulmia ja syvyyksiä tarkasteltavaan kohteeseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 18 – 20.)

Opinnäytetyössäni selvitetään tutkimuksen avulla opiskelijoiden mielipide, kuinka valitut oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät tukevat opetussuunnitelman osaamistavoitteiden saavuttamista. Osaamistavoitteiden saavuttamista on tarkasteltu oppimisympäristöissä opittujen asioiden ja opitun hyödyntämisen perusteella, sekä opiskelijoiden yleisten kokemusten perusteella oppimisympäristöistä. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään opiskelijoiden käsitys työelämän osaamisvaatimuksista, sekä haastatteleamalla työelämän edustajia, selvitetään tradenomin osaamistavoitteet työelämän vaatimusten näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on löytää keinoja, kuinka oppimisympäristöjä tulisi kehittää, jotta ne tukisivat osaamistavoitteita ja työelämän vaatimuksia mahdollisimman hyvin.

Tutkimuksella on pyritty löytämään vastaus kysymyksiin:

Kuinka valitut oppimisympäristöt ja – menetelmät tukevat osaamistavoitteiden saavuttamista?

Kuinka oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä tulisi kehittää, jotta ne tukisivat mahdollisimman hyvin osaamistavoitteiden toteutumista ja työelämän vaatimuksia?

5.1 Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan laadullista tutkimusta. Laadullisella tutkimuksella pyritään luonnehtimaan tai kuvailemaan jotain tiettyä ilmiötä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on kuvailla tietyssä ilmiössä piileviä ominaisuuksia ja erityispiirteitä. Nämä ominaisuudet pyritään määrittelemään, tarkentamaan, järkiperäistämään ja raportoimaan niin, että tutkimuksessa tarkasteltu asia tulee ymmäretyksi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on käytössään jokin merkityksellinen aineisto, josta hän ottaa tarkasteltavakseen tietyn rajaamansa tulkinnallisen ongelman. (Hirsjärvi ym. 2007, 156 – 160.)

Laadulliset tutkimusmenetelmät otetaan käyttöön, kun ilmiötä halutaan kuvailla ja siitä halutaan saada syvällisempi näkemys. Syvällinen näkemys ilmiöstä voidaan ymmärtää myös ilmiön sanalliseksi kuvaukseksi. Sanallinen kuvaus on kokonaisvaltainen ja hieman helpommin ymmärrettävissä kuin määrällisessä kuvauksessa. Se ei ole kuitenkaan niin tarkka kuin määrällinen kuvaus, joka perustuu lukuihin. (Kananen 2010, 41 – 42.)

Laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelut, kyselyt, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Näitä aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää vaihto-

ehtoisina, rinnakkain tai yhdisteltynä tutkittavan ongelman ja resurssien mukaan. Aineistonkeruumenetelmä riippuu tutkittavasta ilmiöstä, sen ominaisuuksista, halutun tiedon tarkkuudesta ja luotettavuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73; Kananen 2010, 48.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston keruussa käytetään aineiston riittävyyteen ja kylläisyyteen viittaavaa termiä *saturaatio*. Termillä tarkoitetaan tiettyä pistettä, kun tutkija kerää aineistoa esimerkiksi haastatteluiden avulla. Tutkija ei aluksi määritä haastateltavien määrää, vaan tekee uusia haastatteluja siihen pisteeseen saakka, kunnes haastatteluiden avulla ei tuoteta enää tutkimusongelman kannalta uutta merkittävää tietoa. Aineisto on siis riittävä, kun saturaatiopiste saavutetaan, eli vastaukset alkavat toistumaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 177.)

Laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta *havaintojen pelkistämisestä* ja *arvoituksen ratkaisemisesta*. Havaintojen pelkistämisellä tarkoitetaan tietyn aineiston tarkastelua vain siitä näkökulmasta, mikä on teoreettisen viitekehyksen kannalta oleellista. Näin tarkasteltavana oleva aineisto pelkistyy hallittavammaksi kokonaisuudeksi koostuen eri havainnoista. Tämän jälkeen havaintoja on tarkoitus karsia yhdistämällä niitä toisiaan yhdistäviksi havaintojen joukoiksi. Tähän päästään etsimällä havainnoille jokin yhteinen piirre tai muodostamalla jokin sääntö, joka pätee koko aineistoon. Arvoituksen ratkaisemisella tarkoitetaan, kun aineistosta nousevien havaintojen ja vihjeiden perusteella tehdään tulkintaa ja johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Alasuutari 1999, 39 – 48.)

5.2 Vastaaajien valinta

Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli siis tutkia Savonia-ammattikorkeakoulun oppimisympäristöjä. Tämän takia vastaajat tuli rajata sen mukaan, että heillä kaikilla oli omakohtaisia kokemuksia Savonian oppimisympäristöistä. Opiskelijoiden tuli siis olla Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Oppimisympäristöstä riippuen vastaajat olivat eri vuosikursseilta. Jotta olisi kokemusta Savonian työharjoittelusta, tulee opiskelijan olla opiskellut vähintään yhden vuoden. Projekteja ja opintomatkoja järjestetään Savoniassa ensimmäisestä opiskeluvuodesta lähtien. Kokonaisuudessa vastaajia oli siis jokaiselta vuosikursilta. Työharjoittelua koskeva aineisto koostui toisen ja kolmannen vuosikursin opiskelijoista. Opintomatkojen ja projektien aineistoissa vuosikursilla ei ollut vaikutusta.

Opiskelijavastaaajien rajaaminen riippui siis opiskelijoiden kokemuksista oppimisympäristöistä. Lisäksi oli tärkeää, että opiskelijoiden kokemukset olivat heidän tuoreessa muistissa. OIS-projekteja järjestetään opiskelijoille joka lukukausi. Vaihtoehtoisesti opintomatkoja järjestetään Savoniassa noin kerran lukukaudessa. Savonian Varkauden kampus järjesti opintomatkan helmikuussa 2014. Opintomatalle osallistui 52 opiskelijaa. Osallistuneet opiskelijat olivat opiskelleet Savoniassa vähintään yhden lukukauden. Heillä oli siis tarpeeksi omakohtaisia kokemuksia Savonian järjestämistä projekteista ja opintomatkaista. Opintomatkan ja OIS-projektien aineistot kerättiin Savonian 2014 opintomatalle osallistuneiden opiskelijoiden kokemuksista.

Opiskelijoiden työharjoitteluun kuuluu kirjoittaa raportti harjoittelujaksosta. Harjoitteluraporttiin opiskelijat kirjoittavat esimerkiksi harjoittelulle asetettuja tavoitteita, niiden suhdetta opintoihin, op-

pimiaan asioita, sekä yleisiä kokemuksia harjoittelujaksosta. Työharjoitteluraportti tulee kirjoittaa kuukauden sisään harjoittelun päättymisestä. Harjoitteluraporttien avulla saimme opiskelijoiden tuoreita kokemuksia työharjoittelujaksosta. Harjoitteluraportteja analysoitiin, kunnes saturaatiopiste saavutettiin. Yhteensä raportteja analysoitiin 30 kappaletta.

Tutkimuksessa halusimme selvittää ammattikorkeakoulusta valmistuvien todellisia työelämän vaatimuksia. Työelämän vaatimuksien selvittämiseen päätin pitää teemahaastatteluita työelämän edustajien kanssa. Tarkoituksena oli haastatella henkilöitä, joilla oli kokemuksia tämänhetkisistä työelämän osaamisvaatimuksista, ammattikorkeakoulusta valmistuneiden yleisestä osaamisesta, rekrytoinnista ja Savonia-ammattikorkeakoulun oppimisympäristöistä. Haastateltaviksi valitsimme Kuopion alueelta rekrytoinnista vastaavia tai henkilöstöhallinnon tehtävissä työskenteleviä henkilöitä, joilla oli kokemusta esimerkiksi Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden rekrytoinnista. Haastatteluissa halusimme selvittää heidän näkemyksiään työelämän osaamisvaatimuksista ja kerätä kehittämisohjeita Savonian oppimisympäristöihin, jotta ne tukisivat enemmän näitä vaatimuksia. Työelämän vaatimuksia selvittäessä haastattelimme neljää työelämän edustajaa. Sain viimeisen haastattelun jälkeen aineistoksi yhden Kuopion alueella toimivan suuren työnantajan tekemän kartoituksen heidän työelämän osaamisvaatimuksista. Kun tätä aineistoa verrattiin haastatteluista saatuihin vastauksiin, tulin siihen johtopäätökseen, että saturaatiopiste oli saavutettu.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön aineistoon työharjoitteluraportteja analysoitiin 30 kappaletta, opintomatkaraportteja analysoitiin 37 kappaletta, opintomatka- ja OIS-projekti-kyselyyn vastasi molempiin 51 opiskelijaa ja työelämän edustajia haastateltiin neljää henkilöä. Opiskelijat olivat kaikki Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen opiskelijoita. He muodostuivat liiketalouden ja energiatekniikan suomenkielisistä ja kansainvälisistä opiskelijoista. Työelämän edustajat olivat kaikki Kuopion alueella toimivia henkilöstö-, esimies- tai rekrytointitehtävissä työskenteleviä henkilöitä.

5.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisillä tutkimusmenetelmillä. Tiedonkeruumenetelminä tutkimuksessa on käytetty teemahaastatteluja, kirjallisten aineistojen analysointia, sekä avoimia kyselylomakkeita. Valitsin kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät, jotta saisin aidosti opiskelijoiden ja työelämän edustajien näkemyksiä ja kokemuksia tarkasteltavasta ilmiöstä. Halusin, että vastaajat saisivat itse kertoa ja kuvailla omat kokemuksensa ja ajatuksensa vastauksissaan. Halusin selvittää, mitä opiskelijat olivat oppineet eri oppimisympäristöissä, sekä heidän yleisiä kokemuksia niistä. Tällaisten vastausten saaminen kvantitatiivisillä tutkimusmenetelmillä ei olisi ollut mahdollista. Tutkimuksessa on kuitenkin myös kvantitatiivisen tutkimusmenetelmien piirteitä. Saadut vastaukset on litteroitu ja yleisimmät vastaukset on nostettu aineistoista esiin.

Aineiston keruussa on käytetty eri menetelmiä vastaajien tavoitettavuuden ja jo olemassa olevien aineistojen takia. Savonian opintomatka mahdollisti aineiston keruun opintomatkaan ja OIS-projekteihin liittyen. Työharjoitteluun liittyvä aineisto oli jo valmiina, eikä uuden aineiston keräämiseen ollut näin tarvetta. Työelämän edustajien kokemukset päätin selvittää teemahaastatteluiden

muodossa, koska tällöin saisin mahdollisimman monipuolisen näkemyksen työelämän osaamivaatimuksista. Kyselylomake heidän näkemyksistään olisi voinut olla liian työläs täytettäväksi. Lisäksi haastattelun aikana pystyin täsmentämään kysymyksiäni ja tutkimuksen tavoitteita vääринymmärryksien välttämiseksi. Haastatteluiden avulla sain ainoastaan tutkimusongelman kannalta olennaista informaatiota.

Avoimet kyselyt

Yksi aineistonkeruumenetelmistä oli avoimen kyselylomakkeen muodossa. Lomakkeen laatiminen vaatii tietämystä käsiteltävästä ilmiöstä, joka on saatu olemassa olevista alan teorioista. Kun ilmiö on ymmärretty, voidaan tarkastella miten olemassa olevat teoriat toimivat käytännössä. Aineistonkeruumenetelmänä kyselylomake on väline, jolla aineistoa kerätään valitulta kohderyhmältä. Kyselylomake koostuu erilaisista kysymyksistä, joilla halutaan kerätä tietoa ilmiöstä. Kyselylomake tulee testata ennen tiedonkeruuta, koska tiedonkeruuvaiheen jälkeen sitä ei voida enää korjata. Tiedonkeruun jälkeen vastaukset litteroidaan ja analysoidaan. Aineiston analysoinnista lisää kappaleessa ”Aineiston analyysi”. (Kananen 2010, 74 – 75.)

Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampus järjesti opintomatkan helmikuussa 2014. Opin näytetyö on saatu toimeksiantona Savonia-ammattikorkeakoululta. Sovimme toimeksiantajan kanssa, että kyselylomakkeen täyttäminen kuului osaksi opintomatkan sisältöä. Opintomatkalle laadittiin kyselylomakkeet koskien OIS-projekteja ja opintomatkaa (Liitteet 1 ja 2). Opintomatkalle osallistui yhteensä 52 opiskelijaa mukaan lukien minä itse. Molempiin avoimiin kyselylomakkeisiin vastasi 51 opiskelijaa. Opintomatkkaan kuului 30 tunnin laivamatka Helsingistä Travemundeen. Kyselylomake tehtiin aikaisemman opintomatkkaan liittyvän kyselylomakkeen pohjalta. Muokkasin kyselylomaketta, jotta se vastaisi omaa tutkimusongelmaani. Muokkaamisen jälkeen kyselylomakkeet lähetettiin toimeksiantajalle ja matkan järjestäjille kommentoitavaksi.

Laivamatkan aikana opiskelijoille varattiin rauhallinen tila lomakkeiden täyttöön. Kyselylomakkeiden jakamisen jälkeen pohjustin kyselyn tarkoituksen ja opinnäytetyöni aiheen. Kävin kyselylomakkeet läpi väärinkäsitysten välttämiseksi. Opiskelijoilla oli mahdollisuus kysyä kysymyksistä, jolleivät he olleet niitä täysin ymmärtäneet.

Opiskelijat vastasivat kyselyyn opintomatkan alussa. Kysely oli jaettu kahteen osaan. Ensimmäinen osa koski opintomatkaa ja toinen Savonia-ammattikorkeakoulun projekteja. Päätin pitää kyselyn liittyen projekteihin samalla, koska tämä helpotti aineiston keräämistä. Projekteja koskevalla kyselyllä halusin erityisesti selvittää asioita joita he olivat oppineet tehdessään projekteja, sekä heidän kokemuksiinsa projekteista. Lisäksi halusin kerätä heidän ideoita, kuinka projekteja voitaisiin kehittää. Koska kyselylomakkeisiin vastaaminen oli opiskelijoille välttämätöntä opintomatkastasta saatavien opintopisteiden saamiseksi, vastausprosentti kyselyihin oli lähes 100. Toinen tehtävä oli kirjoittaa matkan jälkeen raportti opintomatkastasta. Matkaraportista lisää ”Kirjallisen aineiston analysointi” väliotsikon alla. Opintomatkaa koskeva kyselylomake koski lähinnä opiskelijoiden odotuksia ja asenteita opintomatkaa kohtaan. Matkaraporteilla haluttiin selvittää opiskelijoiden kokemuksia opintomatkan jälkeen.

Näiden kahden aineistonkeruumenetelmän avulla opintomatkan kokemuksia pystyttiin tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti.

Kirjallisen aineiston analysointi

Kirjallista aineistoa ovat esimerkiksi tekstidokumentit, videotallenteet, sekä ääninauhitteet. Oikeastaan mikä vain tiedosto, joka sisältää informaatiota on kirjallista aineistoa. Kaikkia näitä dokumentteja voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen aineistona. Kirjallisesta aineistosta etsitään ne kohdat, jotka ovat tutkimusongelman kannalta olennaisia. (Kananen 2010, 63 – 64.)

Opinnäytetyössä on analysoitu Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen opiskelijoiden kirjoittamia raportteja. Näiden raporttien avulla on pyritty selvittämään opiskelijoiden kokemuksia Savonian oppimisympäristöistä. Näitä raportteja ovat olleet Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketalouden opiskelijoiden työharjoitteluraportit, sekä vuoden 2014 opintomatkalle osallistuneiden opiskelijoiden matkaraportit.

Matkaraportit olivat osana opintomatkan suorittamista. Nämä matkaraportit on kirjoitettu Liitteiden 3 ja 4 tehtävänantojen mukaisesti. Tehtävänannot lähetettiin opintomatkalle osallistuneille matkan jälkeen. Heillä oli yksi kuukausi aikaa kirjoittaa raportti. Matkaraportin tarkoituksena oli selvittää, mitä opiskelijat olivat oppineet opintomatkan aikana, mitä hyötyä opiskelijat kokivat opintomatkastasta olevalle tulevaisuudessa, yleisiä kokemuksia opintomatkastasta, sekä opintomatkan kehittämisideoita. Matkaraportti antoi myös mahdollisuuden selvittää muita opinnäytetyöhön liittyviä opiskelijoiden kokemuksia, kuten heidän mielikuvia työelämän osaamisvaatimuksista. Yhteensä matkaraportteja on analysoitu 37 kappaletta.

Työharjoitteluraporttien analysoinnilla haluttiin selvittää mitä opiskelijat olivat oppineet työharjoittelun aikana, yleisiä kokemuksia työharjoittelusta, sekä työharjoittelun kehittämisideoita. Harjoitteluraportit valittiin satunnaisesti ja niitä analysoitiin, kunnes vastaukset alkoivat toistumaan. Yhteensä työharjoitteluraportteja analysoitiin 30 kappaletta. Analysoidut harjoitteluraportit oli kirjoitettu vuosien 2011 – 2014 välillä.

Haastattelut

Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kohteen kanssa. Sen etuna nähdään, että aineistoa voidaan kerätä joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastattelun aikana aiheiden järjestystä voidaan muuttaa tilanteen mukaan. Lisäksi tutkijalle jää enemmän mahdollisuuksia tulkita haastateltavan vastauksia, kuin esimerkiksi kirjallisessa aineistossa. Haastattelu valitaan tiedonkeruumenetelmäksi esimerkiksi silloin, kun halutaan korostaa sitä, että ihminen nähdään tutkimuksen kohteena. Lisäksi haastattelu on sopiva menetelmä, kun halutaan selventää saatavia vastauksia, halutaan saada perusteluja vastauksista tai jos tutkijan on vaikea tietää etukäteen millaisia vastauksia hän saa. (Hirsjärvi ym. 2007, 199 – 200.)

Pidin teemahaastatteluita työelämän edustajien kanssa, koska halusin selvittää heidän käsityksiä ammattikorkeakoulusta valmistuvan työelämän osaamisvaatimuksista. Valitsin haastateltaviksi Kuopion alueella toimivia rekrytointi- esimies- tai henkilöstöhallinnon tehtävissä työskenteleviä henkilöitä, joilla oli kokemusta Savonia-ammattikorkeakoulusta valmistuneiden rekrytoinnista, sekä heidän osaamisesta. Haastattelut etenivät keskustelunomaisesti, noudattaen Liitteen 5 mukaista haastattelun runkoa. Haastattelussa minulla oli myös tukena Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen tradenomin osaamistavoitteet. Halusin kuulla heidän mielipiteensä näistä tavoitteista ja kompetensseista. Pidin teemahaastatteluita neljä kappaletta, joista jokainen oli kestoaltaan noin tunnin mittainen.

5.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksen ydin osan muodostavat aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Nämä kohdat ovat tutkimuksen tärkeimmät vaiheet, sillä näihin tutkimuksessa on alusta alkaen tähdätty. Aineiston analyysivaiheessa tutkijalle selviää, millaisia vastauksia hän tutkimuksessaan on saanut. On myös mahdollista, että analyysivaiheessa tutkijalle selviää, mitä hänen olisi pitänyt tutkimuksessaan tehdä toisin, jotta haluttuja vastauksia oltaisi saatu. (Hirsjärvi ym. 2007, 216.)

Hirsjärvi ym. (2007, 216 – 217.) mukaan empiirisessä tutkimuksessa päätelmiä voidaan tehdä vasta "esitöiden" jälkeen. Aineiston luonti ja tietojen tarkistus voidaan heidän mukaan jakaa kolmeen vaiheeseen:

Ensimmäinen vaihe on *tiedon tarkistamisvaihe*. Aineistosta tarkastellaan virheitä ja mahdollisia puutteita. Tässä vaiheessa tarkastellaan, ovatko vastaajat vastanneet kaikkiin kysymyksiin ja ovatko he todella ymmärtäneet asetetut kysymykset. Jos vastaaja on esimerkiksi jättänyt vastaamatta yhteen kysymykseen lomakkeessa, ei koko vastauslomaketta kannata hylätä. Vastauksia voidaan analysoida esimerkiksi laskettujen keskiarvojen tai yleisimpien vastausten perusteella. (Hirsjärvi ym. 2007, 216 – 217.)

Toinen vaihe on *tietojen täydentämisen vaihe*. Tietojen täydentämisen vaiheessa vastauksien lukumäärää pyritään kasvattamaan johtopäätösten selkeyttämiseksi. Tässä vaiheessa voidaan myös olla yhteydessä vastaajiin tietojen täsmentämiseksi. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa aineistoa voidaan lisätä esimerkiksi kyselyin ja haastatteluin. Kvantitatiivisissa tutkimuksissa puolestaan aineistoa lisätään pyrkimällä saamaan lisää täytettyjä vastauslomakkeita. (Hirsjärvi ym. 2007, 216 – 217.)

Kolmas vaihe on *aineiston järjestäminen*. Tässä vaiheessa aineistoa järjestellään ja jaetaan tiedon tallennusta ja analyysia varten. Aineiston järjestämisen vaihe riippuu käytettävissä olevista tutkimusmenetelmistä. Kvalitatiivisen- ja kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston järjestämisen vaihe on erilainen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta muodostetaan muuttujia ja aineisto koodataan tietyn muuttujaluokituksen mukaan. Tässä vaiheessa koodaamisella tarkoitetaan, että jokaiselle tutkittavalle kohteelle annetaan jokin arvo eri muuttujalla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto voidaan

koodata ryhmiin esimerkiksi samantapaisten ja toistuvien vastausten perusteella. (Hirsjärvi ym. 2007, 216 -217.)

Opinnäytetyössäni vastausten analysoinnissa on käytetty hieman erilaisia menetelmiä aineistonkeruumenetelmistä riippuen. Tutkimuksen aineistoa on kerätty avoimien kyselyjen, kirjallisen aineiston analysoinnin, sekä teemahaastatteluiden avulla. Saatu aineisto on usein syytä kirjoittaa sanasta sanaan puhtaaksi. Tätä vaihetta kutsutaan litteroinniksi. Litterointi voidaan tehdä joko koko aineiston tai valittujen teema-alueiden mukaisesti. Esimerkiksi kyselylomakkeiden vastaukset on litteroitu kokonaan, mutta kirjallisen aineiston analysoinnissa on litteroitu vain tutkimusongelman kannalta oleelliset kohdat. (Hirsjärvi ym. 2007, 217.)

Litteroinnilla tarkoitetaan erilaisten aineistona käytettävien tallenteiden, kuten videoiden, ääninauhojen, kuvien tai muun tutkimuksessa käytettävän aineiston kirjoittamista puhtaaksi kirjalliseen muotoon. Tällöin vastauksia voidaan käsitellä eri analysointimenetelmillä joko manuaalisesti tai erilaisten ohjelmien avulla. Laadulliseen tutkimuksen aineiston käsittelyyn tarvittavia ohjelmia ovat esimerkiksi tekstinkäsittely-, taulukko-, sekä tietokantaohjelmat. Näitä ohjelmia voidaan käyttää apuna tiedon käsittelyssä ja analysoinnissa, mutta itse vastausten tulkinta on aina tutkijan vastuulla. (Kananen 2010, 58 – 59.)

Opinnäytetyössäni käytetty aineisto on litteroitu tekstinkäsittelyohjelmalle. Aineistojen vastauksista usein toistuvat ja samankaltaiset vastaukset on koodattu väreihin. Tämä helpotti hahmottamaan vastauksia ja niiden analysointia. Vastausten koodaamisesta ja ryhmittelystä on esitetty esimerkki Liitteessä 6: "Esimerkki aineiston koodaamisesta ja ryhmittelystä". Yleisimmin nousseet vastaukset on esitetty tutkimustuloksissa Luvussa 6. Tutkimustuloksia havainnoillistavat suorat lainaukset opiskelijoiden ja työelämän edustajien vastauksista. Myös opiskelijoiden raporteista saatu aineisto on kirjoitettu tekstinkäsittelyohjelmalla puhtaaksi. Aineistoja analysoitiin tutkimusongelman kannalta olennaisten näkökulmien perusteella. Aineistosta on pyritty selvittämään opittuja asioita, yleisiä kokemuksia, sekä opiskelijoiden omia kehitysideoita valituista oppimisympäristöistä. Työelämän edustajien kanssa käydyt teemahaastattelut nauhoitettiin puhelimella äänitiedostoiksi. Tämän jälkeen äänitiedostot litteroitiin sanasta sanaan tekstinkäsittelyohjelmalle. Nauhat litteroitiin sanasta sanaan, koska haastatteluiden analysointi tehtiin vasta silloin, kun kaikki haastattelut oli tehty. Sanasta sanaan litterointi auttoi vastausten tarkastelussa jälkeenpäin, sillä vastausten konteksti pystyttiin näin hahmottamaan selkeästi.

6 KUINKA OPPIMISYMPÄRISTÖT TUKEVAT OPETUSSUUNNITELMAN OSAAMISTAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISTA?

Tutkimustulokset on jaettu neljään eri kappaleeseen: oppiminen eri oppimisympäristöissä, opiskelijoiden kokemuksia valituista oppimisympäristöistä, oppimisympäristössä opitun hyödyntäminen tulevaisuudessa, sekä työelämän osaamisvaatimukset. Lisäksi eri oppimisympäristöistä saadut vastaukset on esitetty alaotsikoin eri oppimisympäristöjen mukaan. Näin tutkimustuloksia on helpompi hahmottaa ja niihin on helpompi palata jälkeenpäin. Valitsin tarkasteltaviksi oppimisympäristöiksi työharjoittelujakson, projektityöskentelyn, sekä opintomatkat. Päädyin näihin oppimisympäristöihin, koska uskon että Savonia-ammattikorkeakoulu pystyy palautteen perusteella vaikuttamaan niiden sisältöön, toteuttamistapaan ja kehittämiseen. Aluksi ajattelin ottaa myös vaihto-opiskelun yhdeksi oppimisympäristöksi, mutta koin, ettei Savonia pysty vaikuttamaan vaihto-opiskelujakson aikana tapahtuvaan oppimiseen yhtä merkittävästi. Rajasin vaihto-opiskelun pois valituista oppimisympäristöistä, sillä pidin tärkeämpänä keskittyä Savonia-ammattikorkeakoulun omiin oppimisympäristöihin.

”Oppiminen eri oppimisympäristöissä” - kappale sisältää opiskelijoiden omia kokemuksia oppimistaan asioista valituissa oppimisympäristöissä. ”Opiskelijoiden kokemuksia oppimisympäristöistä” - kappale sisältää yleisiä kokemuksia valituista oppimisympäristöistä, kuten oppimisympäristöjen hyviä ja huonoja puolia. ”Oppimisympäristössä opitun hyödyntäminen tulevaisuudessa” – kappale sisältää opiskelijoiden ajatuksia siitä, kuinka he voivat hyödyntää oppimisympäristössä opittua tulevaisuudessa. ”Työelämän osaamisvaatimukset” – kappale on kuvaus työelämän edustajien ajatuksista työelämän osaamisvaatimuksista, joita ammattikorkeakouluopiskelijoilta odotetaan heidän valmistuttuaan. Kappale sisältää myös opiskelijoiden arvioita, millaista osaamista työnantajat odottavat heiltä valmistumisen jälkeen.

6.1 Oppiminen eri oppimisympäristöissä

Vastaukset on saatu avoimien kyselyiden, sekä aineiston analysoinnin avulla. Avoimilla kyselylomakkeilla (Liitteet 1 ja 2) on pyritty selvittämään opiskelijoiden mielipiteitä projektityöskentelystä ja opintomatkasta. Työharjoittelua koskeva aineisto on saatu analysoimalla Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketalouden opiskelijoiden työharjoitteluraportteja. Lisäksi opintomatkaa koskevaa aineistoa on analysoitu Liitteiden 3 ja 4 mukaisten tehtävänantojen avulla. Opintomatkaa koskevalla kyselyllä haluttiin selvittää opiskelijoiden asenteita ja odotuksia ennen opintomatkaa. Liitteiden 3 ja 4 mukaisilla tehtävänannoilla halusin selvittää opiskelijoiden kokemuksia opintomatkan jälkeen. Näin saimme hyvän kuvan, kuinka opintomatka todellisuudessa onnistui.

Oppiminen projektityöskentelyssä

Kysyin opiskelijoilta, mitä he olivat omien kokemusten mukaan oppineet projektityöskentelyn aikana. Kokonaisuudessaan projektityöskentelyä koskevaan kyselylomakkeeseen vastasi 51 opiskelijaa. Heidän kokemusten perusteella voidaan sanoa oppimisen olleen varsin monipuolista. Vastauksista nousi esiin viisi yleistä vastausta. Yleisimmin opiskelijat kokivat, että he olivat oppineet ryhmätyös-

kentelytaitoja tai yleisesti työskentelemään paremmin muiden kanssa. Opiskelijoiden projektit ovat kaikki olleet pari- tai ryhmätöitä, joten jokainen opiskelija on päässyt projektien aikana käyttämään ryhmätyöskentelytaitojaan. Toiseksi yleisimmin opiskelijat kokivat kartuttaneensa heidän henkilökohtaisia taitojaan. Opiskelijat kertoivat projektityöskentelyn ansiosta oppineensa esimerkiksi hahmotamaan paremmin kokonaisuuksia, oppineet tulemaan paremmin toimeen vaikeuksien kanssa tai siirtämään paremmin paineita. Kolmanneksi yleisimmin opiskelijat kokivat oppineensa kommunikointitaitoja ja ymmärtämään niiden tärkeyden työskentelyn aikana. Projektien aikana opiskelijat olivat pitäneet palavereja, neuvottelleet päätöksistä, sekä työskennelleet välillä myös itsenäisesti. Opiskelijat kokivat, että on tärkeää jakaa tietoa ryhmän sisällä, kuunnella muiden mielipiteitä ja rohkeasti kertoa oma mielipiteensä neuvoteltavista asioista toisille. Neljänneksi yleisin vastaus liittyi selkeästi projektityöskentelyyn prosessina. Opiskelijat olivat oppineet projektityöskentelyn vaiheista, projektin suunnittelemisesta ja sen organisoinnista. Viidenneksi yleisimmin vastaus liittyi aikaisempiin tuloksiin, sillä opiskelijat kokivat heidän johtamis-, suunnittelu-, ja organisointitaitojen kehittyneen työskentelyn aikana. Opiskelijat kertoivat, että nyt he ymmärtävät paremmin esimerkiksi kuinka tärkeää suunnitelman tekeminen ja sen noudattaminen projektityöskentelyssä on. Muita projektityöskentelyssä opittuja asioita olivat mm. projektin aikatauluttaminen, tiedonhankintataidot, sekä työskentely kansainvälisessä ympäristössä.

Mitkä ovat tärkeimmät asiat, mitä olet oppinut projekteja tehdessäsi?

"Työskentelyä erilaisten ihmisten kanssa."

"Olen oppinut yhteistyötaitoja merkittävästi."

"Oppinut pitämään asiat hallinnassa. Tulla toimeen vaikeuksien kanssa."

"Kuinka selviytyä haasteista."

"On tärkeää keskustella kaikesta ryhmässä, jotta tehtäisiin oikea päätös. Kuunnella kaikkien mielipiteet asioista."

"Kommunikoin paremmin toisten kanssa."

"Paremmin ymmärtämään projektin rakennetta."

"Oppinut tutustumaan, kuinka projektit todellisuudessa toimivat."

"Suunnitelman tekeminen on tärkeää ennen kuin työn tekeminen aloitetaan."

"Olemme oppineet organisoimaan työskentelyämme."

Oppiminen työharjoittelujakson aikana

Työharjoitteluraportteja on analysoitu kahdesta näkökulmasta; opittuja henkilökohtaisia taitoja, sekä opittuja ammatillisia taitoja. Selkeyden vuoksi näkökulmat on jaettu kahteen kappaleeseen. Näkökulmat on jaettu siksi, koska usein ammatilliset taidot ovat suoraan yhteydessä harjoittelujakson työtehtäviin. Henkilökohtaiset taidot liittyvät enemmän opiskelijan henkiseen kasvuun harjoittelujakson aikana. Saadakseen kattavamman kuvan koko työharjoittelujakson aikana tapahtuneesta oppimisesta on tarkasteltava oppimista molemmista näkökulmista. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöhön analysoitiin 30 oppilaan työharjoitteluraportit.

Opiskelijoiden henkilökohtaiset taidot karttuivat työnteon avulla. Vastaukset jakaantuivat paljon, mutta yleisimmät vastaukset ovat seurausta siitä, että opiskelijat olivat päässeet tekemään konkreettisesti työtä. Opiskelijoiden työkokemuksessa oli paljon eroja. Osa opiskelijoista sai työharjoittelun kautta ensimmäisen kosketuksensa työelämään, kun taas osa opiskelijoista olivat kokeneempia työelämässä. Yleisin opittu henkilökohtainen taito oli itsenäisen työskentelyn ja oma-aloitteisuuden kehittyminen. Opiskelijat kokivat taitojen kehittyneen esimerkiksi kasvaneen motivaation ja taitojen kehittymisen myötä. Toiseksi yleisin maininta oli huolellisuuden ja tarkkuuden kehittyminen työnteossa. Tämä luultavasti johtui saadusta vastuusta työharjoittelun aikana, sillä kolmanneksi yleisimmin opiskelijat kertoivat vastuunoton kehittyneen työharjoittelun aikana. Opiskelijat olivat valmiimpia ottamaan lisää vastuuta työtehtävissään tai parantaneet kykyä kantaa vastuuta työssään. Neljänneksi yleisin opittu asia oli kokonaisuusien hahmottamisen kehittyminen. Opiskelijat olivat hahmottaneet paremmin koulussa opittuja asioita, työpaikan toimintatapoja, sekä hahmottaneet oman roolinsa osana suurempaa kokonaisuutta harjoitteluorganisaatiossa. Analysoiduista työharjoitteluraporteissa mainittiin myös mm. ongelmanratkaisu-, tehtävien organisointi, vuorovaikutus- ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittyneen. Lisäksi opiskelijat olivat saaneet harjoittelun aikana lisää itsevarmuutta omia taitojaan kohtaan, sekä heidän itsearviointitaidot olivat parantuneet harjoittelun aikana.

”Oma-aloitteisuus ja itsenäinen työskentely.”

”Opin työskentelemään itsenäisesti.”

”Opin olemaan tarkkana tuotteiden koodeissa, hinnoissa yms.”

”Opin olemaan tarkkaavaisempi työskentelyssä.”

”Työtehtävien lisäksi osaan nähdä ne osana suurempaa kokonaisuutta.”

”Opitut asiat konkretisoituneet.”

Opiskelijoiden ammatillinen oppiminen tapahtui, joko suoraan työtehtävissä vaadittavien taitojen kehittymisenä tai työnteon kautta saadun ammatillisen tiedon lisääntymisenä. Saatu tieto auttoi opiskelijoita hahmottamaan ammattialaa, opintoja, sekä työtehtäviin liittyviä prosesseja paremmin kokonaisuuksina. Harjoitteluraporteissa yleisimmin mainittu ammatillisten taitojen karttuminen tapahtui juuri liiketoimintaan tai toimialaan liittyvän toiminnan hahmottumisen selkeytymisenä. Toiseksi yleisin maininta raporteissa oli asiakaspalvelutaitojen kehittyminen. Opiskelijat kertoivat asiakaspalvelutaitojen kehittyneen oppimalla esimerkiksi tunnistamaan erilaisia asiakastyyppejä, ajattelemaan asiakaslähtöisesti tai muokkaamaan omaa työskentelyään erilaisten asiakkaiden mukaan. Asiakaspalvelutaitojen avulla myös myyntityötaidot olivat kehittyneet. Kolmanneksi yleisin maininta liittyi aikaisempaan, sillä opiskelijat kertoivat viestintä-, kommunikointi-, sekä vuorovaikutustaitojen kehittyneen harjoittelun aikana. Opiskelijat kertoivat sekä suullisen, että kirjallisen viestinnän kehittyneen. Kirjalliseen viestintään liittyvä oppiminen tapahtui esimerkiksi virallisen kirjoitustavan kehittymisenä. Suulliseen viestintään liittyvä oppiminen näkyi esimerkiksi neuvottelu- ja keskustelutaitojen kehittymisenä. Vuorovaikutustaidot kehittyivät niin asiakkaiden, kuin työkavereiden kesken käydyn kanssakäymisen seurauksena. Lisäksi opiskelijat mainitsivat ongelmanratkaisu- ja kriittisen arviointikyvyn kehittyneen. Opiskelijat kertoivat osaavansa ratkaista vastaan tulevia ongelmia aikaisempaa paremmin, sekä pystyvän tarkastelemaan asioita laajemmin ja useammasta näkökulmasta. Muita raporteista nousseita ammatilliseen oppimiseen liittyviä mainintoja olivat: tietoteknisten-, tiimityöskentely-,

sekä kielitaidon kehittyminen. Näiden lisäksi opiskelijat kertoivat ammatillisten valmiuksien kehittyneen yleisellä tasolla.

"Ymmärrän henkilöstöhallinnon tarkoituksen ja vaikutuksen läpi organisaation."

"Pankkityöskentely vahvisti raha-asioiden tuntemista ja yleisesti pankkityöskentelyn tuntemista."

"Harjoittelun edetessä alkoi oppia erilaisia asiakastyyppejä ja kuinka heidän kanssaan on helppointa työskennellä."

"Asiakaspalvelu on karttunut paljon työskennellessäni."

"Kommunikointitaidot kehittyivät."

"Viestintätaidot. Asiallinen kirjoitustapa kehittyi."

"Nykyään osaan katsoa asioita paljon laajemmin ja miettiä monelta kantilta."

"Ongelmienratkaisutaito on myös kehittynyt."

Oppiminen opintomatalla

Opintomatalla tapahtuvan oppimisen analysointiin on käytetty aineistona Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen vuonna 2014 järjestämälle opintomatalle osallistuneiden opiskelijoiden kirjoittamia matkaraportteja. Yhteensä opintomatkaraportteja analysoitiin 37 kappaletta. Huomioitavaa aineistossa on se, että osa opintomatalle osallistuneista opiskelijoista oli kansainvälisiä opiskelijoita. Näin oppimiseen vaikutti matka- ja vierailukohteiden lisäksi myös kansainvälinen seura matkan aikana. Yleisin asia, mitä opiskelijat kertoivat oppineensa opintomatkan aikana, liittyi kulttuuriin ja kielitaitoon. Oppimista tapahtui niin vierailukohteiden kulttuureista, kuin kanssamatkustajien kulttuureistakin. Kielitaidon kehittymiseen vaikuttivat englanninkieliset yritysvierailut, sekä vapaa-ajalla keskustelu paikallisten ja kansainvälisten opiskelijoiden kanssa, joka tapahtui englanninkielellä. Opiskelijat kertoivat oppineensa esimerkiksi ammattisanastoa, sekä saaneensa rohkeutta käyttää englanninkieltä enemmän. Yritysvierailuiden aikana oppimista tapahtui, kun opiskelijat pääsivät näkemään vierailukohteiden toimintaa todellisessa toimintaympäristössä. Opiskelijat mainitsivat, että toiminnan näkeminen käytännössä selkeytti aikaisemmin opittua. Yritysvierailut antoivat kuvan, millaista yritysten toiminta todellisuudessa on. Tämän ansiosta opiskelijat kertoivat ymmärtävänsä nyt paremmin koulussa opittua ja pystyvänsä käyttämään vierailuista saatua tietoa hyödyksi myös opinnoissaan. Kolmanneksi yleisin asia, mitä opiskelijat kertoivat oppineensa, liittyi tietoon yrityksistä ja niiden toiminnasta. Opiskelijat saivat tietoa yritysten tuotteista, historiasta, toimialasta, toimintatavoista, sekä prosesseista. Neljänneksi yleisimmin opiskelijat kertoivat oppineensa tarkemmin yritysten tuotannosta ja teknologiasta. Opiskelijat näkivät kehittynyttä teknologiaa ja näkivät tuotantolinjoja lähietäisyydeltä. Opiskelijat kertoivat saaneensa uutta tietoa esimerkiksi materiaalien käsittelystä, rakennusmenetelmistä, sekä uusiutuvasta energiasta. Näiden lisäksi opiskelijat mainitsivat raporteissaan ryhmätyöskentelytaitojen kehittyneen tiiviissä matkaseurueessa. Opintomatkan aikana opiskelijat saivat myös kontakteja yrityksiin, verkostoituivat opiskelijoiden kanssa, sekä saivat paremman kuvan, millaisia työelämänvaatimuksia heiltä odotetaan suurissa kansainvälisissä yrityksissä.

"Eri maista kotoisin oleva matkaseura piti huolen myös kielitaidon kehittymisestä. Koko matkan ajan käytin suurimmaksi osaksi englanninkieltä. Lisäksi pääsin kuuntelemaan englantia yritysvierailujem-

me esittelykierroksilla. Näillä kierroksilla kuulemamme englantia sisälsi toisinaan myös uusia, ammattisanastoon kuuluvia sanoja, joten kierrokset olivat loistavia englannin kuullunymmärtämistä ajatellen."

"Oppimieni taitojen avulla uskon pystyväni toimimaan paremmin ulkomaalaisten kanssa ja ymmärtämään heitä."

"Meidän on helpompi ymmärtää oppitunneilla käsiteltäviä asioita."

"Näkeminen selkeytti hieman asioita, joista koulussa on puhuttu."

"Näin kansainvälisten yritysten toimintaa läheltä ja opin uusia asioita niistä."

"Sain tietoa yritysten toimialoista, joiden tuotantoketjuissa vierailimme."

"Lisäksi opin tuulivoima generaattorien lapojen valmistuksesta ja osien testaamisesta."

"Uutta tietoa ja laajensimme tietämystämme materiaalien käsittelystä, tuotantojärjestelmistä ja vaiheista, varastoinnista, teknologiasta ja eri työvälineistä."

6.2 Opiskelijoiden kokemuksia oppimisympäristöistä

Tässä kappaleessa esitetään opiskelijoiden kokemuksia valituista oppimisympäristöistä. Yleisten kokemusten lisäksi tavoitteena oli selvittää opiskelijoiden mielipiteitä, mitkä ovat oppimisympäristöjen vahvuudet ja kehittämiskohteet. Vastauksia on kerätty avoimella kyselylomakkeella (Liitteet 1 ja 2) koskien projektityöskentelyä. Työharjoittelujaksoa koskevaa aineistoa on analysoitu Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketalouden opiskelijoiden kirjoittamien työharjoittelu-raporttien avulla. Opintomatkaa koskevat kokemukset on saatu liitteiden 3 ja 4 mukaisten tehtävänäntöjen avulla. Opiskelijoiden kokemuksista saatua palautetta käytetään hyödyksi kappaleessa 8.2 "Oppimisympäristöjen kehittämisideat".

Kokemuksia projektityöskentelystä

Projektityöskentelyssä opiskelijoiden palaute oli varsin positiivista. Yleisesti katsottuna opiskelijat löysivät enemmän positiivista palautetta projekteista kuin negatiivista. Opiskelijoiden mielestä projektityöskentelyn vahvin puoli on ryhmätyöskentely ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittyminen työskentelyn aikana. Opiskelijat kertoivat projektien vahvuudeksi esimerkiksi ryhmätyöskentelyn erilaisten ihmisten kanssa. Opiskelijat kertoivat tällöin syntyvän uusia ideoita, jäsenet pystyvät hyödyntämään toistensa vahvuuksia, sekä työkuormaa voidaan jakaa. Toinen yleiseksi katsottu projektityöskentelyn vahvuus on sen käytännöllisyys. Projektityöskentely nähtiin olevan hyvä oppimisympäristö teorian soveltamiseen käytännössä. Sen avulla saatiin käytännön kokemusta alakohtaisista tehtävistä, sekä se nähtiin hyvänä vastapainona teoriapainotteisiin luentoihin. Kolmas selkeä vahvuus projektityöskentelyssä oli, että se kehittää organisointi-, johtamis- ja suunnittelutaitoja. Savonia-ammattikorkeakoulun OIS-projekteissa opiskelijat ovat vastuussa koko projektin etenemisestä. Ryhmänjäsenet suunnittelevat ja toteuttavat projektit alusta loppuun. Tällöin opiskelijat saavat käytännön kokemusta projektin kaikista vaiheista. Lisäksi opiskelijat vaihtavat rooleja ryhmän sisällä projektin edetessä. Tällöin jokaisella ryhmänjäsenellä on mahdollisuus päästä myös johtamaan projektia. Neljänneksi yleisimmäksi projektityöskentelyn vahvuudeksi nähtiin henkilökohtaisten työelämäntaitojen kehittyminen. Opiskelijoiden mielestä projektityöskentelyssä saa työskennellä itsenäisesti ja onnistuessa itsevarmuus ja luottamus omaan osaamiseen kasvavat. Projektityöskentelyn vahvuudeksi nähtiin myös esimerkiksi kansainvälinen työskentely-ympäristö, kommunikointitaitojen

kehittyminen, verkostoituminen, mahdollisuus tutustua paremmin muihin opiskelijoihin, sekä mahdollisuus luoda jotain konkreettista.

*”Oppii tekemään töitä tiimissä, osaa tehdä töitä kaikenlaisten ihmisten kanssa.”
”Yhdessä työskentely on hauskaa ja ryhmässä syntyy hyviä ideoita.”*

*”Käytännön oppiminen teorian pohjalta.”
”Pääsee aidosti perehtymään käytännön puoliin, joihin luennoilla on saanut teoriapohjaa.”*

*”Organisointitaitojen kehittyminen.”
”Oppii kuinka jakaa tehtävät erilaisten ryhmänjäsenten kesken.”*

*”Onnistuessa itsevarmuus ja luottamus omaan osaamiseen kasvavat.”
”Kehittää itsenäisen työskentelyn kykyä.”*

Projektityöskentelyn haasteiksi nähtiin yleensä ryhmätyöskentelyyn liittyviä ongelmia. Ryhmänjäseneivät aina olleet samalla luokalla, joten ongelmat olivat yleensä käytännön järjestelyissä. Yleisin haaste projektityöskentelyssä oli opiskelijoiden motivaatiossa ja asenteissa. Vastausten perusteella projektityöskentelyn yhtenä ongelmana nähtiin, etteivät kaikki opiskelijat tehneet yhtä paljon töitä projektin eteen. Myös sitoutumisessa nähtiin ongelmia, sillä opiskelijat saapuivat tapaamisiin myöhässä tai eivät saapuneet paikalle ollenkaan. Toiseksi yleiseksi haasteeksi nähtiin aikatauluun ja niiden yhteensovittamiseen liittyviä ongelmia. Koska opiskelijat olivat usein eri luokilta, nähtiin aikataulujen tai tapaamisten yhteensovittaminen haastavaksi. Aikataulun suunnittelemisen lisäksi opiskelijat kokivat, että projektille suunnitellussa aikataulussa pysyminen koettiin myös haastavana. Kolmanneksi yleisin projektityöskentelyyn liittyvä haaste nähtiin ammattitaidon ja kokemuksen puutteessa. Osa opiskelijoista koki, ettei heidän ammattitaitonsa ollut riittävää suoriutuakseen haastavista tehtävistä. Projektityöskentely aloitetaan jo ensimmäisenä vuonna. Opiskelijoista osa oli sitä mieltä, ettei heillä ei ole mahdollisuutta hallita vielä tuohon aikaan tehtävistä suoriutumiseen vaadittavaa osaamista tai kokemusta. Neljänneksi yleisin haaste projektityöskentelyssä oli yksimieliseen päätökseen pääseminen ryhmän sisällä. Opiskelijat kokivat haastavaksi selviytyä erimielisyyksistä ryhmän sisällä ja tehdä päätöksiä, jotka miellyttivät kaikkia ryhmänjäseniä. Projektityöskentelyyn liittyviä muita haasteita olivat esimerkiksi projektille ominaiset piirteet, kuten raportointi, dokumentointi, sekä deadlinet, projekteihin käytettävät resurssit, opiskelijoiden väliset kulttuurierot, sekä väärinymmärrykset. Osa opiskelijoista olisi kaivannut lisää opastusta projektien kulussa.

”Joku ryhmänjäsen voi olla toimeton muiden tehdessä tehtäviä. Voi tulla kiistaa, jos joku jäsen ei tee sovittuja tehtäviä tai ei ilmesty paikalle silloin, kun on sovittu.”

”Jotkut ryhmäläiset eivät osallistuneet tunneille säännöllisesti, joten ryhmäkuri oli matala.”

”Vaikea tehdä aikatauluja/suunnitelmia, jotka sopisivat kaikille ryhmänjäsenille.”

”Vaikeus saada isoa ryhmää työskentelemään annetussa ajassa.”

”Meillä ei ole tarpeeksi tietämystä suoriutua projektista.”

”Kokemuksen puute. Käytännöntaitojen puute.”

”Aina on joitain erimielisyyksiä keskusteltaessa ryhmässä.”

”Ihmisten eri mielipiteistä on vaikea tehdä yhdenmukaista päätöstä.”

Kokemuksia työharjoittelujaksosta

Työharjoitteluraporteissa kokemukset oppimisympäristöstä nähtiin myös pääosin positiivisina. Työharjoittelujakson vahvoiksi puoliksi nähtiin, että se antaa kattavan kuvan toimialasta ja työtehtävistä. Työharjoittelujakso antoi opiskelijoille uutta tietoa ja taitoa, sekä onnistumiset lisäsivät itsevarmuutta. Yleisin positiivinen kokemus työharjoittelujaksosta liittyi juuri itsevarmuuden kasvamiseen. Onnistumiset ruokkivat opiskelijoiden itseluottamusta selviytyä tehtävistä, lisäsivät varmuutta omaan osaamiseensa, sekä lisäsivät valmiutta siirtyä haastavampiinkin tehtäviin. Osa opiskelijoista mainitsi saaneensa uutta koulutusalaan liittyvää tietoa. Tietoa oli karttunut esimerkiksi työelämäkäytännöistä, sekä työtehtäviin liittyvistä syventävistä tiedoista. Opiskelijat kertoivat motivaation ja kiinnostuneisuuden alaa kohtaan kasvaneen työharjoittelujakson aikana. Opiskelijat olivat esimerkiksi alkaneet itsenäisesti etsimään lisätietoa alasta, sekä seuraamaan alaan tarkemmin vapaa-ajallaan. Opiskelijat kertoivat, että työharjoittelujakson aikana he pääsivät näkemään konkreettisesti koulussa opittuja asioita. Opiskelijat kertoivat työharjoittelujakson antaneen kattavan kuvan työelämänvaatimuksista, sekä millaista olisi työskennellä kyseisissä työtehtävissä. Tällöin osa opiskelijoista löysi työharjoittelun aikana itselleen sopivan alan, kun taas osalle opiskelijoista selvisi, ettei kyseinen ala sopinutkaan heille ollenkaan. Työharjoittelujakso nähtiin myös hyödyllisenä ja antoisana oppimisympäristönä, niin yritykselle kuin opiskelijallekin.

"Sain myös lisää itsevarmuutta ja rohkeutta siitä, että minulle annettiin niin suuri vastuu. Olen nyt paljon valmiimpi vastuullisimpiin tehtäviin."

"Harjoittelun aikana sain paljon lisää itseluottamusta, että suoriudun oman alan tehtävistä hyvin. Harjoittelun ansiosta olen valmis vielä kovempiin haasteisiin."

"Kehitystä on siis tapahtunut nyt kun työelämän käytännöt on tullut tutummiksi."

"Alan asiantuntija tehtävien alakohtaiset tiedot lisääntyneet."

"Opin paljon myös työajan ulkopuolella, sillä kiinnostuessani alasta jatkuvasti enemmän ja hain tietoa myös itsenäisesti työajan ulkopuolelta päästäkseni mahdollisimman hyvin sisälle alan asioihin."

"Motivaatio ja kiinnostuneisuus pankkialaa kohtaan ovat vain nousseet harjoittelun edetessä."

"Sain tietää mitä pankkitoimihenkilöt tekevät päivittäin ja mikäli jatkossa haluaisin töihin pankkiin, olisi helpompi päästä sisälle pankin toimintaan, koska perusteet ja ohjelmat ovat tuttuja ja muutenkin pankkimaailma tuli tutuksi ja tiedän nyt mitä vaaditaan pankissa työskentelevältä."

"Harjoittelu oli erityisen tarpeellinen mielestäni liiketalouden linjalla, koska se antaa oikean kuvan mitä työnteko tällä alalla on, sekä näkee miten myyjät, jotka ovat olleet pitempään alalla tekevät hommansa."

"Sain kuitenkin kokeilla toimistotyötä ja tulin siihen tulokseen, ettei se sovi minulle. Tarvitsen enemmän konkreettista tekemistä ja vaihtelevuutta."

Negatiivisia kokemuksia analysoiduissa raporteissa oli vain muutama. Osa opiskelijoista tunsii, ettei heidän työpanostaan hyödynnetty tarpeeksi tai etteivät asetetut työtehtävät olleet koulutusalaan vastaavia.

"Ammatillinen osaamiseni ei mielestäni paljoa kehittynyt harjoittelun aikana, sillä harjoittelupaikkani ei selvästikkään ollut alaltani. Syy tähän on yksinkertaisesti se, ettei minulla ollut näitä ominaisuuksia kehittäviä tehtäviä. Harjoitteluni ei toteutunut mielestäni niin kuin piti ja se kehitti minua suunniteltua vähemmän."

"Tunne tarpeettomuudesta söi kohdallani harjoittelun kiinnostuneisuutta. "Mitä oikein teen täällä, jos työpanostani ei voida kunnolla hyödyntää, vaan vain pyörin ympäriinsä keksien edes jotain puuhailtavaa?" "

Kokemuksia opintomatka

Opiskelijoiden kokemusten mukaan opintomatka oppimisympäristönä yhdistää oppimisen ja opiskelukavereiden kanssa vapaa-ajan vieton. Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen 2014 opintomatka järjestettiin viikon mittaisena Euroopan kierroksena. Opintomatka sisälsi päivittäisen yritysvierailun, sekä matkustamisen seuraavaan kaupunkiin. Usein iltaisin opiskelijoille jäi mahdollisuus viettää vapaa-aikaa vierailtavissa kaupungeissa. Opiskelijoiden mielestä opintomatkan suurimpana vahvuutena olivat yritysvierailut. Vierailut tunnetuissa yrityksissä koettiin mielenkiintoisina ja opettavaisina. Opiskelijat kokivat opintomatkan olevan ainutlaatuinen tilaisuus päästä ulkopuolisena tutustumaan yritysten toimintaan. Opiskelijat mainitsivat yritysvierailuiden olleen hyvä mahdollisuus nähdä käytännössä koulussa opittuja asioita. Opiskelijat kertoivat saaneensa paljon uutta tietoa matkan aikana, niin yrityksistä, kuin kaupungeistakin. Vapaa-ajalla opiskelijat pääsivät tutustumaan nähtävyyksiin ja paikalliseen kulttuuriin. Toiseksi yleisimpänä vahvuutena opintomatassa koettiin mahdollisuus päästä matkustamaan ja vierailemaan eri kaupungeissa ja maissa, joissa ei ollut aikaisemmin vierailut. Opiskelijat kertoivat, etteivät olisi välttämättä muuten vierailleet kyseisissä kaupungeissa, elleivät olisi lähteneet mukaan opintomatkalle. Oppimisen ja matkustamisen lisäksi opiskelijat kokivat opintomatkan hyvänä mahdollisuutena tutustua paremmin opiskelutovereihin, sekä opettajiin. Lisäksi opintomatka nähtiin hyvänä mahdollisuutena saada kontakteja vierailtaviin yrityksiin. Yleisesti ottaen Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen järjestämä opintomatka koettiin onnistuneen hyvin. Opiskelijat olivat tyytyväisiä matkan organisointiin. He kokivat tärkeinä hotellien laadun, mielenkiintoiset vierailukohteet, hyvätasoiset linja-auton, asiantuntevat oppaat vierailuilla, sekä aikataulun pitävyyden.

”Erityisesti Saksassa Airbus oli todella vakuuttava kohde, jossa sai vähän käsitystä kuinka suuressa maailmassa hommat hoidetaan tehokkaasti. Myös tuo Andrizin voimalaitostyömaa oli melko vaikuttava ja koskee suoraan energiatekniikan koulutusohjelmaa.”

”Saimme mahdollisuuden tutustua yrityksiin ja työmaihin, joihin ei muuten pääsis. Tämä antoi hyvän ymmärryksen siitä, mitä olen koulussa oppinut.”

”Matkalla oppi paljon uutta, niin kaupungeista, kulttuureista sekä vierailukohteista.”

”Vierailimme useissa erilaisissa ja erikokoisissa yrityksissä. On edistävää oppia ja ymmärtää eri yritysten toimintoja. Ja tietää yritysten vaatimuksia.”

”Parasta oli se, että näki maailmata ja pääsi käymään paikoissa missä ei ollut aiemmin käynyt, hyvässä seurassa eli ystävien/opiskelukavereiden kanssa. Reissun aikana tutustui myös paremmin tekniikan opiskelijoihin. Matkalla oppi paljon uutta, niin kaupungeista, kulttuureista sekä vierailukohteista.”

”Pääsimme vierailemaan maissa, joissa en ollut aikaisemmin vierailut. Lisäksi pääsin vierailemaan maailman kehittyneimmissä yrityksissä. Näimme paljon asioita ja opimme paljon matkan aikana.”

”Parasta oli nauttia ystävien seurasta matkan aikana, samalla kun vierailimme tunnetuissa yrityksissä. Saimme paljon hauskoja ja hyviä muistoja. Kun saavuimme uuteen kaupunkiin, saimme paljon tietoa yrityksistä, etsimme nähtävyyksiä ja koimme paljon yllätyksiä.”

Opintomatkan negatiivisina kokemuksina nähtiin vapaa-aikaan tai matkustamiseen liittyviä ongelmia. Yleisimmin opiskelijat kokivat negatiivisena asiana vapaa-ajan vähyyden. Opiskelijat olisivat toivoneet saavan enemmän aikaa tutustua vierailtaviin kaupunkeihin. Opiskelijoiden mielestä opintomat-

kan aikataulu ei saisi myöskään olla liian kiireinen ja sen tulisi sisältää myös vapaa-aikaa ja aikaa rentoutumiseen. Opiskelijat olisivat toivoneet enemmän vapaa-aikaa erityisesti päiväsaikaan, muttei se ollut mahdollista matkustamisen takia. Vapaa-ajan lisäksi toinen yleinen negatiivinen kokemus, joka nousi matkaraporteista esiin, liittyi matkustamiseen ja pitkiin välimatkoihin vierailukohteiden välillä. Opiskelijat tunsivat välimatkat uuvuttaviksi ja matkustamisen epämiellyttäväksi. Opiskelijat toivoivat, että seuraavaa matkaa suunniteltaessa vierailukohteiden etäisyydet otettaisiin paremmin huomioon. Suurin osa negatiivisista kokemuksista liittyi vapaa-aikaan ja matkustamiseen. Varsinaiseen oppimiseen ja yritysvierailuihin liittyviä negatiivisia kokemuksia mainittiin harvemmin. Raporttien mukaan opiskelijat olisivat toivoneet esimerkiksi enemmän aikaa vierailtavissa yrityksissä ja vierailukohteiden liittyvän enemmän omaan koulutusohjelmaan. Lisäksi osa tunsu kielimuurin ja väärinymmärrykset vierailuilla ja matkan aikana ongelmallisiksi.

”Aikataulu oli kiireinen. Ei ollut mahdollisuutta vierailu kaupunkien nähtävyyksillä tai keskustassa. Usein kun saavuimme johonkin kaupunkiin, oli ilta.”

”Matkalla oleminen ja reissaaminen itsessään ihan mielekästä, mutta huonoita olivat pitkät bussimatkat ja odottaminen kohteissa.”

”Aikataulu oli liian kiireinen. Jouduimme välillä kiiruhtamaan kierroksilla, emmekä saaneet tarpeeksi aikaa kysyä kaikkea, mitä olisimme halunneet. Oppaat vilkuilivat kellojaan, joka sai aikaan hieman kireän tunnelman.”

”Opintomatkamme huonoimmiksi puoliksi voisin nimetä sellaiset yritysvierailut, jotka olivat selkeästi tekniikan opiskelijoille suunnattuja ja joista meidän bisnespuolen opiskelijoiden oli vaikea saada mitään irti.”

6.3 Oppimisympäristöistä opitun hyödyntäminen

Tässä kappaleessa on esitetty opiskelijoiden mielipiteitä siitä, mitä ja kuinka eri oppimisympäristöissä opittua he uskovat voivansa hyödyntää tulevaisuudessa. Projektityöskentelyä koskeva aineisto on kerätty liitteiden 1 ja 2 mukaisilla kyselylomakkeilla. Työharjoittelua koskeva aineisto on kerätty analysoimalla Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketaloudenopiskelijoiden työharjoitteluraportteja. Opintomatkaa koskeva aineisto on kerätty analysoimalla opiskelijoiden kirjoittamia matkaraportteja Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen opintomatkalta 2014. Opintomatkaraportit on kirjoitettu liitteiden 3 ja 4 mukaisilla tehtävänannoilla.

Projektityöskentelyssä opitun hyödyntäminen

Projektityöskentelyä koskevasta aineistosta nousi esiin yksi selkeä vastaus. Opiskelijat uskoivat, että projektityöskentelyn kautta saadusta käytännön kokemuksesta olisi eniten hyötyä tulevaisuudessa, niin työuralla, kuin opinnoissakin. Opiskelijat kertoivat tärkeäksi omata käytännön kokemusta alakohtaisista tehtävistä, sekä itse projektityöskentelystä. Erityisesti projektityöskentelyn kokemuksesta uskottiin olevan hyötyä. Opiskelijat uskoivat, että kokemus projektin suunnittelusta, johtamisesta, toteutuksesta, sekä loppuun viemisestä olisi hyödyllinen kokemus tulevaisuudessa. Opiskelijoiden mukaan käytännönläheinen työskentelytapa auttoi heitä hahmottamaan paremmin luennoilla opittua teoriaa. He uskoivat projektityöskentelyn opettavan heille todellisia työelämäntaitoja, sekä kokivat

valvotun työelämänläheisen työskentelyn olevan hyvää harjoittelua ennen todellista työelämään astumista. Lisäksi projektityöskentelystä uskottiin olevan hyötyä työnhaussa, sillä tällöin heillä on esittää joitain konkreettisia tuotoksia tutkintotodistuksen lisäksi. Toinen yleinen vastaus, joka nousi aiheistosta esiin, liittyi ryhmätyöskentelyyn ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittymiseen. He kokivat, että projektityöskentelyn avulla he pääsivät tutustumaan ryhmätyöskentelyyn ja kehittämään ryhmätyöskentelytaitojaan. Opiskelijat uskoivat esimerkiksi kyvyn työskennellä erilaisten ihmisten kanssa, ryhmähengen kohottamisen-, sekä ryhmätyön organisointitaitojen olevan tärkeitä taitoja tulevaisuudessa. Opiskelijat pitivät ryhmätyöskentelytaitoja tärkeinä, koska uskoivat tarvitsevansa niitä tulevaisuudessa useimmissa työtehtävissä. Ryhmätyöskentelyn yhteydessä he kertoivat kommunikointitaitojensa kehittyneen. Opiskelijat uskoivat projektityöskentelyssä opittujen kommunikointitaitojen olevan hyödyksi tulevaisuudessa. Opiskelijat kertoivat esimerkiksi oppineen kertomaan oman mielipiteensä rohkeammin, ilmaisemaan itseään paremmin, pystyvän neuvottelemaan asioista paremmin, sekä parantamaan esiintymistaitojaan. Opiskelijat kokivat pystyvän kommunikoimaan aikaisempaa tehokkaammin ja selkeämmin ja näin ehkäisevän mahdollisia väärinymmärryksiä ja epäselvyyksiä työskentelyssään. Opiskelijat uskoivat myös pystyvänsä hyödyntämään kokemusta kansainvälisestä työympäristöstä. He uskoivat olevan heti valmistumisen jälkeen valmiita työskentelemään kansainvälisessä yrityksessä, eivätkä tarvitsisi enempää aikaa tottua kansainväliseen työympäristöön. Lisäksi opiskelijat uskoivat, että projektien aikana verkostoitumisesta, sekä yrityksille tehdyistä toimeksiantoista olisi hyötyä tulevaisuudessa työnhaussa.

"Työelämässä tehdään suuri osa töistä projektiluontoisina, joten sitä on hyvä harjoitella jo opiskelun aikana."

"Projekteista oppii myös hieman työelämäläheisemmän työskentelytavan."

"Yrityksissä voi joutua hyvinkin paljon tekemään/johtamaan projekteja, joten on hyvä tietää miten projektit toimii."

"On antanut mahdollisuuden tutustua projektin suunnitteluun, sekä tuotteen suunnitteluun, mistä on hyötyä tulevaisuudessa työssäni."

"Auttaa ryhmätyöskentelyssä, koska joka paikassa täytyy työskennellä toisten ihmisten kanssa."

"Olen saanut kokemusta esiintymisestä ja ilmaisemaan mielipiteitäni muille."

"Tietämys esitelmän pitämisestä auttaa tulevaisuudessa."

"En tarvitse enempää aikaa tottua kansainväliseen ympäristöön, jos pääsen kansainväliseen yritykseen."

Työharjoittelussa opitun hyödyntäminen

Työharjoitteluraporteissa opiskelijat kertoivat oppineensa työtehtäviin liittyvää, sekä alaan liittyvää tietoa. Tämä antoi heille kattavan kuvan, millaista olisi työskennellä kyseisellä alalla ja kyseisissä tehtävissä. Opiskelijat kertoivat saaneensa lisää itsevarmuutta omiin taitoihinsa ja olevan valmiimpia entistä haastavampiin tehtäviin. Yleisin asia, mitä opiskelijat kertoivat voivansa hyödyntää tulevaisuudessa, liittyi suoraan työtehtävistä saatuun tietoon ja taitoon. Opiskelijat kertoivat päässeen työharjoittelujakson aikana kehittämään ammatillista osaamistaan ja uskoivat niiden luovan pohjaa, kun he astuvat syvemmin työelämään. Opiskelijat kertoivat opin olleen arvokasta ja uskoivat siitä olevan hyötyä useissa tulevaisuuden työtehtävissä. Työharjoittelussa saadun tiedon ja taidon lisäksi opiske-

lijat kertoivat saaneensa arvokasta työkokemusta, josta he uskoivat olevan hyötyä työnhaussa. Opiskelijat uskoivat esimerkiksi, että harjoittelujakson suorittaminen alalla arvostetussa organisaatiossa tai vaativissa tehtävissä näyttäisi hyvältä ansioluettelossa ja parantaisi heidän työllistymismahdollisuuksiaan. Lisäksi työharjoittelun aikana syntyneet kontaktit koettiin hyödyllisinä työnhaussa. Kokemus varsinaisista alan työtehtävistä auttoi opiskelijoita hahmottamaan, millaista olisi työskennellä kyseisissä tehtävissä ja kyseisellä alalla. Tämän ansiosta osa opiskelijoista kertoi löytäneen itselleen sopivan alan, kun taas osa opiskelijoista huomasi, ettei kyseinen ala sopinut heille. Osa opiskelijoista sai mahdollisuuden jatkaa työuraansa harjoitteluorganisaatiossa tai tehdä opinnäytetyönsä heille. Opinnäytetyön lisäksi opiskelijat uskoivat voivansa hyödyntää työkokemustaan kursseilla käsiteltävissä asioissa. Työharjoittelujakson aikana saatuja kokemuksia voitaisiin käyttää esimerkkinä, jotka auttaisivat konkretisoimaan luennoilla käsiteltävää teoriaa.

"Voin hyödyntää työharjoittelussa saamiani taitoja tulevaisuudessa, kun astun syvemmin työelämään."

"Harjoittelusta saatu työkokemus ja luottamus omaan osaamiseen ovat kaikin puolin minulle arvokkaita ja pystyn hyödyntämään niitä monessakin eri asiassa tulevaisuudessa."

"Pidän merkittävänä harjoittelun ansiona myös sitä, että olen voinut laittaa ansioluettelooni nyt työkokemuksen pankissa työskentelystä. Luulen monen työnantajan arvostavan työkokemusta pankki- ja rahoitusala."

"Valmistuttuani kun haen töitä, voin hyödyntää työkokemustani."

"Työharjoittelun kautta varmistui, että haluan työllistyä rahoitus- ja vakuutusalle."

"Pankki työympäristönä vaikutti hyvin mielenkiintoiselle ja voisin nähdä itseni työskentelemässä pankissa."

"Jatkossa pystyn hyödyntämään kokemuksiani esimerkkien avulla, jos tulevaisuudessa opintoissa tulee esiin aiheita, joita harjoittelun aikana jouduin käsittelemään. Omien kokemusten kautta moni asia opintoissa on auennut, kun on ajatellut ne oman työkokemuksen kautta."

Opintomatalla opitun hyödyntäminen

Opintomatalla opiskelijat vierailivat kansainvälisissä yrityksissä ja saivat paljon tietoa niiden toiminnasta ja toimialasta. Opiskelijat pääsivät seuraamaan yrityksen toimintaa läheltä ja näkivät niiden toimintaa todellisuudessa. Tämä opiskelijoiden mukaan auttoi heitä hahmottamaan koulussa opittua ja ymmärtämään niitä aikaisempaa paremmin. He uskoivat myös pystyvänsä hyödyntämään tätä kokemusta tulevaisuudessa opinnoissaan. Opiskelijat pääsivät seuraamaan työntekijöiden toimintaa ja selvittämään työntekijöiden osaamisvaatimuksia. Opiskelijoille hahmottui kuva työntekijöiden osaamisvaatimuksista, mikä sai osan opiskelijoista arvioimaan omaa osaamistaan. Opiskelijoiden mukaan tämä auttaa heitä näkemään, mihin opintoihin tulisi erityisesti panostaa, mikäli hakisi kyseisiin yrityksiin töihin. Lisäksi opiskelijat näkivät työntekijöiden työolosuhteita ja työtehtäviä. Tämä auttoi heitä ymmärtämään joidenkin ammattien työnkuvaa paremmin, sekä hahmottamaan mahdollisia omia työtehtäviä valmistumisen jälkeen. Opiskelijat kertoivat oppineensa paljon koulutusohjelmansa liittyvää tietoa esimerkiksi tuotannosta ja teknologiasta. Opintomatka antoi opiskelijoille todellisen kuvan suurenluokan tuotantolinjoista ja valmistuksesta. Suurelle osalle opiskelijoista tämä oli ensimmäinen kerta, kun he pääsivät näkemään koulussa käsiteltyjä asioita todellisuudessa. Tuotannon näkeminen yllätti osan opiskelijoista ja lisäsi heidän kiinnostustaan alaa kohtaan. Opiskelijoiden mu-

kaan tästä kokemuksesta on hyötyä tulevaisuuden työuralla, sillä nyt heillä on aikaisempaa realistisempi näkemys koulussa opitusta. Lisäksi opiskelijat kokivat oppineensa useita yleisiä työelämäntaitoja, kuten työskentelyä ryhmässä, kommunikointitaitoja, kielitaitoa, sekä ymmärtämään kulttuurieroja. Opiskelijat uskoivat näistä olevan hyötyä, koska pitivät niitä tärkeinä useimmissa työtehtävissä. Opiskelijat kokivat myös opintomatkaista olevan hyötyä työnhaussa, sillä osa opiskelijoista sai luotua tärkeitä kontakteja yrityksiin.

”Opintomatalla tutustuttiin suuriin, kansainvälisiin yrityksiin eri toimialoilta. Saimme paljon yksityiskohtaista tietoa yritysten toiminnasta, työturvallisuudesta, tuotannosta, tuotteista ja työtehtävistä. Tulevaisuudessa näistä tiedoista saattaa olla hyvin paljon hyötyä. Etenkin jos aikoo työskennellä ulkomailta tai kansainvälisessä yrityksessä.”

”Vierailimme useissa yrityksissä ja sain tietoa heidän tuotannostaan. Tästä voi olla hyötyä tulevaisuuden työuralla. En välttämättä ole suorassa yhteydessä juuri näihin yrityksiin, mutta uskon, että tästä tiedosta on hyötyä joka tapauksessa.”

”Nyt tiedämme, mitä yritykset odottavat työntekijöiltään ja millaisia työntekijöitä he palkkaavat. Nyt meillä on parempi käsitys niistä ammateista. Nyt tiedämme mitä meidän pitäisi osata, jotta he palkkaisivat meitä.”

”Saimme tärkeää tietoa, mitä yritykset odottavat työntekijöiltään ja millaisia taitoja työntekijältä vaaditaan. Opimme ymmärtämään joitain ammatteja paremmin. Saimme tietoa, mitä työnantajat odottavat meiltä valmistuttuamme ja millaisia taitoja meidän pitäisi osata silloin.”

”Nyt meidän on helpompi ymmärtää oppitunneilla käsiteltäviä aiheita esim. prosesseista ja teknologiasta.”

”Opintojeni kannalta ajateltuna sain nähdä konkreettisia asioita, joita olimme koulussa käyneet läpi pääasiassa teoriassa.”

”Lisäksi vierailujen avulla saimme tietoa esimerkiksi hitsaamisesta ja tuotannosta. Opas kertoi meille paljon asioita esim. lentokoneen valmistamisesta. Tämä lisää mielenkiintoa opiskella näitä asioita tulevaisuudessa.”

6.4 Työelämän osaamisvaatimukset

Tässä kappaleessa esitetään opiskelijoiden ja työelämän edustajien näkemyksiä ja käsityksiä ammattikorkeakoulusta valmistuneen työelämän osaamisvaatimuksista. Tarkoitus on selvittää, millaista osaamista vastavalmistuneelta odotetaan työelämässä. Lisäksi esitämme työelämän edustajien mielipiteitä tradenomiopiskelijan opetussuunnitelman osaamistavoitteista, sekä työelämän edustajien yleisiä kokemuksia rekrytoiduista savonialaisista. Opiskelijoiden käsitykset osaamisvaatimuksista on kerätty Liitteiden 3 ja 4 mukaisilla tehtävänannoilla. Työelämän edustajien käsitykset osaamisvaatimuksista on kerätty liitteen 5 mukaisten teemahaastatteluiden muodossa.

Opiskelijoiden käsitys osaamisvaatimuksista

Opiskelijoiden käsitykset työelämän osaamisvaatimuksista jakaantuivat luvussa 2. esitettyihin yleisiin-, sekä ammattispesifiin kompetensseihin. Yleisin opiskelijoiden mainitsema osaamisvaatimus liittyy ammatilliseen tietoon ja taitoon. Opiskelijoiden mielestä valmistuneen opiskelijan tulee hallita perusteet koulutusohjelmaan liittyvästä teoritiedosta, sekä käytännön osaamista esimerkiksi keskeisistä työtehtävissä käytettävistä työkaluista. Työtehtävien vaatiman teoritiedon lisäksi opiskelijat mainitsivat osaamisvaatimukseksi kokonaisuuksien hahmottamisen; yrityksen toiminnasta, toimintaym-

päristöistä sekä toimialasta. Teoriatiedon perusteiden lisäksi opiskelijat mainitsivat tarvitsevänsä myös syvempää tietämystä koulutusohjelmaansa liittyvistä eri osa-alueista. Tällaisia osa-alueita olivat esimerkiksi asiakaspalvelu, myynti- ja markkinointityö, projektityöskentely, sekä kansainvälinen kaupankäynti.

”Uskon työnantajien odottavan, että tiedän energiatekniikkaan liittyvät perusasiat ja hallitsen peruslaskemisen sekä suunnitteluohjelmien käytön hieman syvällisemmin.”

”Työnanatajat kokevat, että tradenomina hallitsen myynti- ja markkinointitehtävät jollain tasolla ja minulla on perusteet hallussa. Myös numerot tulisi tuntea siltä osin, että ymmärrän liikevaihdot, katteet, voitot sekä eri kustannusten merkityksen. Toisin sanoen budjetointi ja talouden hallinta ovat mielestäni ne pääasiat, jotka kuuluvat valmistuneen tradenomian osaamisalueisiin.”

Opiskelijoiden mainitsemiin yleisiin kompetensseihin liittyvät työelämän osaamisvaatimukset hajaantuivat useampiin eri kokonaisuuksiin. Yleisin yleinen kompetenssi, mikä vastauksissa mainittiin, liittyi kommunikointi- ja ryhmätyöskentelytaitoihin. Opiskelijoiden mielestä työelämässä vaaditaan esimerkiksi kehittyneitä kommunikointi-, vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja, sekä kykyä työskennellä erilaisten ihmisten kanssa ja tulla heidän kanssaan toimeen. Lisäksi opiskelijat mainitsivat tärkeiksi suulliset- ja kirjalliset viestintätaidot esimerkiksi virallisissa viestintätilanteissa. Toiseksi yleisimmin yleisistä kompetensseistä nousi esiin työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet tai ns. työelämäntaitoihin liittyvät osaamisvaatimukset. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi oma-aloitteisuus ja itsenäisen työskentelyn kyky. Vastaukset liittyivät myös asenteisiin työtekoa kohtaan, sekä käyttäytymiseen työpaikalla. Opiskelijat mainitsivat useita eri adjektiivein, millainen työntekijän työpaikalla tulisi olla. Opiskelijat mainitsivat työnteossa vaadittavan tarkkuutta, ahkeruutta, täsmällisyyttä, sekä avointa ja ennakkoluulotonta asennetta työtä kohti. Henkilökohtaisten ominaisuuksien lisäksi opiskelijat mainitsivat kansainvälisyynosaamisen. Kansainvälisyysosaamiseen liitettiin usein kielitaito, sekä kyky työskennellä monikulttuurisessa ympäristössä. Opiskelijat kertoivat organisointi- ja johtamistaitojen olevan yksi osaamisvaatimuksista. Työelämässä on pystyttävä suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintoja aikataulun mukaisesti. Opiskelijoiden mukaan valmistuneelta odotetaan kykyä järjestellä ja hallita tehokkaasti työtä, sekä työhön liittyviä asioita tavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän liittyy niin itsensä kuin muidenkin johtamisen taitoja. Myös työvaiheiden seuranta, palautteen antaminen, sekä raportointi nähtiin johtamiseen liittyvinä taitoina. Opiskelijat mainitsivat myös työelämässä tarvittavan joustavuutta ja sopeutumiskykyä. Joustavuus ja sopeutumiskyky mainittiin esimerkiksi valmiutena muutoksiin tai matkustamiseen, sopeutumiskykyinä uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin, sekä luovutena mahdollisten ongelmien edessä. Viides yleisiin kompetensseihin liittyvä työelämän osaamisvaatimus liittyi tiedon hankintaan ja hallintaan. Tiedon hankinta-, hallintataitona ja kykyinä nähtiin kyky oppia ja sisäistä uutta tietoa. Lisäksi opiskelijat mainitsivat työelämässä vaadittavan oman osaamisen arviointikykyä, sekä halua kehittää omaa osaamistaan ja etsiä aktiivisesti uutta tietoa.

”Vuorovaikutustaitoja tarvitaan, jotta pystyy tulemaan tehokkaasti toimeen toisten kanssa. Näitä toisia voivat olla esim. työkaverit ja asiakkaat. On vain harva työtehtävä, missä ei tarvitse olla tekemisissä toisten kanssa. Vuorovaikutustaitoja voivat olla esim. kyky kuunnella toisia, ryhmätyötaitot ja asiakaspalvelutaidot.”

”Luulen, että valmistuttuani tuleva työnantajani näkee energiateknisen osaamisen lisäksi eduksi kansainvälisen osaamisen. Viittaa tällä teknisen kirjallisuuden ja dokumentoinnin ymmärtämiseen sekä toimimiseen ja kommunikointiin kansainvälisessä ympäristössä.”

”Itsensäjohtamisen taitoja. Työntekijällä pitää olla itsensäjohtamisen taitoja, jotta he voivat ohjata tekemistään kohti yhteisiä tavoitteita ja tiettyjen työtehtävien suorittamiseen. Näihin taitoihin kuuluu kyky tehdä tehokkaita päätöksiä, joustavuutta, sopeutumisen kykyä, sekä kyky tehokkaaseen suunnitteluun ja järjestellä työ saavuttaakseen asetetut tavoitteet.”

”Liiketoiminnassa korostuvat tiedon hallinta ja yhteiskuntavastuu. Liike-elämän asiantuntija kehittää aktiivisesti työyhteisöään innovatiivisten ja kilpailukykyisten toimintatapojen löytämiseksi.”

Työelämän edustajien näkemys osaamisvaatimuksista

Kävin työelämän edustajien kanssa teemahaastatteluita koskien työelämän osaamisvaatimuksia. Valitsin haastateltaviksi Kuopion alueella rekrytointi-, henkilöstöhallinnon- tai esimiestehtävissä työskenteleviä henkilöitä, joilla oli kokemusta työelämän osaamisvaatimuksien lisäksi myös Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden rekrytoinnista ja osaamisesta. Haastatteluiden tavoitteena oli selvittää heidän kokemuksien avulla keskeisimpiä työelämän osaamisvaatimuksia ja kompetensseja. Lisäksi tavoitteena oli selvittää heidän mielipiteitään tradenomiopiskelijan opetussuunnitelman osaamistavoitteista ja yleisiä kokemuksia rekrytoituista savonialaisista. Käytin haastatteluissa mukana esimerkkinä Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketalouden opiskelijoiden osaamistavoitteita. Haastattelut etenivät keskustelunomaisesti, mutta haastattelun rungon muodostivat edellä mainitut kolme tavoitetta. Haastatteluita käytiin neljä kappaletta. Haastatteluiden aikana sain tarkasteltavaksi erään Kuopion alueella toimivan suuren työnantajan tekemän kartoituksen heidän työntekijöiden osaamisvaatimuksista. Tätä aineistoa käytettiin myös apuna työelämän osaamisvaatimuksien selvittämisessä. Kappaleen loppuun on esitetty taulukko 6. havainnollistamaan työelämän osaamisvaatimuksia.

Haastatteluiden ensimmäinen tavoite oli selvittää työelämän edustajien kokemuksia keskeisimmistä työelämän osaamisvaatimuksista ja kompetensseista. Haastatteluiden avulla selvisi, että työelämässä odotetaan ennen kaikkea oppimisen taitoja. Eli työelämässä täytyy osata hankkia tietoa eri lähteistä, sekä kyseenalaistaa ja arvioida tiedon pätevyyttä monipuolisesti. Lähtökohta oppimisessa tulee olla työntekijän asenteissa ja motivaatiossa. Työntekijällä tulee olla tahto ja halu kehittää omaa osaamistaan jatkuvasti. Tämä nähdään erityisen tärkeänä alati muuttuvassa työelämässä, missä koulussa opittu tieto saattaa vanhentua varsin nopesti. Usein on myös niin, ettei koulussa ole edes mahdollista opettaa työelämässä vaadittavia tietoja ja taitoja. Yrityksillä on esimerkiksi omat työskentelytavat ja järjestelmät, jotka tulevat tutuksi vain työtä tekemällä. Tällöin koulutus antaa ns. pätevyystodistuksen eli kuvan valmistuneen tiedollisesta osaamisesta, jonka jälkeen työntekijän henkilökohtaiset taidot määrittävät, kuinka hyvin hän tulee selviytymään annetuista työtehtävistä. Muita keskeisiä työelämän kompetensseja ovat yleiset tietotekniikkataidot, työyhteisötaidot, sekä yleiset työelämäntaidot. Yleisillä tietotekniikkataidoilla tarkoitetaan esimerkiksi Ms Office - ohjelmien perusosaamista, sekä yleistä Windows- käyttöjärjestelmän perushallintaa. Työyhteisötaitoihin liittyvät erilaiset vuorovaikutustaidot, sekä asenteet työyhteisössä työskentelemiseen. Työelämäntaidoilla tar-

koitetaan yleisiä työelämän pelisääntöjä, kuten työpaikalle ajallaan tulemista, sekä muiden työpaikan sisäisten sääntöjen noudattamista.

”Haastattelussa pyritään todentamaan motivaatio, asenne ja haetaan sitä kykyä oppia. Me pyritään järjestämään sitä kysymyspalikkaa, että me saatais vastaus minkä tyyppinen oppija on. Koska tavaltaan tämä työelämä, niinkuin kouluelämäkin menee eteenpäin kokoajan.”

”Ensimmäinen yleinen osaamisvaatimus on se, että osataan ekanakin käyttää perus tietotekniikka-järjestelmiä. Peruskäyttö on hallussa ja osataan tämmönen....voidaan puhua vaikka Windows käytöstä. Soveltaa niitä eri sovelluksia. Meillähän on lisäksi myös tietysti spesifejä sovelluksia, mitä me käytetään täällä.”

”Olisko se näistä tuo oppimisen taito, mutta ehkä just se, että sitä omaa osaamista kehittää... semmoset kehittymistaidot, tiedonhakutaidot ja tämmönen, kun tää kaikki uudistuu, niin nopeaa tahtia, että ei se tutkinto sinällään. Tutkinto antaa perusvalmiudet ja sit se työ antaa siihen päälle sen.”

”Semmonen myönteinen asenne yleensä työhön ja semmonen innostuminen ja on niinku innostunut ja ylpee siitä ammatistaan, mitä tekee. Niinku semmonen ammattiyhteisyys on minusta hirveen tärkeää.”

Kysyin työelämän edustajilta heidän mielipiteitään opetussuunnitelman osaamistavoitteista ja pyysin heitä nostamaan esiin heidän kokemusten mukaan tärkeimpiä kohtia. Yleisesti taulukon 2. kaikkia yleisiä kompetensseja pidettiin tärkeinä työelämässä. Useimmiten oppimisen taidot, eettinen osaaminen, sekä työyhteisöosaaminen nousivat vastauksissa esiin. Eettisyys näkyi vastuun ottamisena työnteossa, sekä oman ammattitaidon ajantasalla pitämisenä. Työntekijän on osattava arvioida omaa osaamistaan ja puutteitaan, sekä osattava pyytää apua sitä tarvittaessa. Kokonaisuuksien hahmottamista pidettiin osana vastuun ottamisena työnteossa. Työntekijältä odotetaan kykyä hahmottaa oma roolinsa osana suurempaa kokonaisuutta ja kykyä tiedostaa oman työnsä merkitys ja vaikutus suuremmassa kuvassa. Eettisyys ja vastuullisuus näkyvät myös esimerkiksi liiketoiminnassa. Myyntityössä on osattava astua asiakkaan tilanteeseen ja pyrittävä molempien osapuolien kannalta kannattaviin ratkaisuihin. Eettisyyttä säätelee myös esimerkiksi lainsäädäntö, joka sääntelee kohtia kaupanteossa. Vastuullinen liiketoiminta nähtiin tulevaisuudessa yhä merkittävämpänä keinona erottua kilpailijoista markkinoilla. Työelämässä odotetaan kykyä työskennellä ja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi toisten työntekijöiden arvostaminen, sekä heidän mielipiteiden kuunteleminen ja arvostaminen. Työyhteisöosaamiseen liittyi myös päätöksentekotaito, sekä esimiestaidot. Haastatteluissa nousseita työyhteisöosaamiseen liittyviä eri osaamisvaatimuksia olivat esimerkiksi tiimityötaidot, vuorovaikutustaidot omien alaisten kanssa; heidän motivoiminen, ohjaaminen, seuraaminen, sekä palautteen anto. Innovaatio-osaaminen mainittiin haastatteluissa useasti oppimisen taitojen ja ammatillisten kompetenssien yhteydessä. Innovaatio-osaamiseen liittyviä vaatimuksia olivat muutosvalmius, vastuullinen ongelmanratkaisu, sekä tiedon hankinta, arviointi ja soveltaminen. Työelämässä auttaa, jos työntekijä on ulospäinsuuntautunut ja terveellä tavalla rohkea ja utelias. Haastatteluissa nousi esiin, että työelämässä pärjäävät ne ihmiset, jotka havainnoivat ja kyseenalaistavat asioita ja toimintamalleja ja työntekijät jotka omaavat hyvät arviointikyvyt ja hahmottamiskyvyt.

”Oikeastaan semmoset oppimisen taidot, työyhteisö-osaaminen ne niinku noihin jos joihinkin lokeroihin pistää, niin nehan on aika pitkälti sitä. Tietysti tämä eettinen osaaminen on minusta semmosia

selkäydin asioita, että semmonen vastuullisuus ja nämä on mitkä kasvaa ja tulisi kasvaa opintojen aikana. Ja ne kasvavat, kun kasvat ihmisenä ja saat kokemusta.”

”Innovaatio-osaamisesta puhuinki jo, että osaa kertoa kehittämiskohteita ja löytää niitä ja on avoin tämmöisille. Työyhteisö ja työtavat muuttuu kuitenkin kokoajan jollain tavalla. Se miten tehdään tänään, niin ei välttämättä tehdä huomenna. Me kehitetään kokoajan ja yritetään löytää uusia tapoja. Semmosta muutoshalukkuutta, niinku pitää olla valmis, että kokeillaan uusia juttuja. Ja sitten toivotaan myös palautetta, että mitenkä toimii ja mikä toimii.”

”Työyhteisöosaaminen on semmonen tärkeä myös, mutta ehkä innovaatio-osaamisen. Nostaisin tämän eettisen, innovatiivisen osion ja jos kolme pitäisi niin tämä kansainvälisyysosaaminen, jotka ite nostaisin.”

”Korostan meillä sitä vastuullisuutta, meidän pitää osata astua sen asiakkaan kenkiin, että me ymmärretään mitä se on tekemässä. En halua, että yksikään asiakas lähtee meiltä semmosena pois, ettei se ymmärrä mitä hän on tekemässä.”

Taulukon 3 Ammatillisista kompetensseista nousivat esiin laaja-alainen liiketoimintaosaaminen, moniammatillinen verkosto-osaaminen, sekä asiakassuhteiden ja asiakkuuksien hallinta. Laaja-alainen liiketoimintaosaaminen nousi haastatteluissa esiin kokonaisuuksien hahmottamisena, sekä alaan liittyvien perusteorioiden ja ydinprosessien ymmärtämisenä. Koulutukseen liittyviä perustietoja ja –osaamista pidettiin työelämässä itsestään selvänä vaatimuksena. Laaja-alaiseen liiketoimintaosaamiseen liittyvä vastuullisuudessa mainittu oman roolin tiedostaminen ja oman työsuorituksen merkityksen ymmärtäminen osana suurempaa kokonaisuutta. Työelämässä odotetaan, että työntekijä osaa ottaa huomioon omassa työskentelyssään kannattavan liiketoiminta-ajattelun periaatteet. Moniammatillisessa verkosto-osaamisessa painoittui ryhmätyöskentelytaidot, sekä kyky työskennellä monikulttuurisessa ympäristössä. On tärkeää tiedostaa kulttuurieroja ja huomioida niitä jokapäiväisessä työskentelyssä. Monikulttuurisessa ympäristössä työskenteleminen liittyy kansainvälisyysosaamiseen, jonka merkitys osaamisvaatimuksissa nähtiin lisääntyvän yhä enemmän tulevaisuudessa. Haastatteluissa vastauksissa nousi usein myös asiakassuhteiden ja asiakkuuksien hallinta. Asiakaspalvelutaidot nähtiin keskeisenä vaatimuksena työtehtävistä riippumatta. Työelämässä on osattava tulla toimeen erilaisten asiakkaiden kanssa, osattava tunnistaa erityyppisiä ihmisiä ja toimia heidän mukaan.

”Kyllähän jokaisen työntekijän olisi hyvä ymmärtää mistä se meidän liiketoiminta syntyy. Mistä ne eurot tulee sinne kassaan, mistä ne palkat maksetaan. Ne ei vaan taivaasta tipu. Mikä osa se minun työpanokseni, minun työtehtävässani on sille, että työpaikalla on rahaa maksaa se minun palkka.”

”Mutta tässä esimerkiksi asiakkuussuhteet ja nämä niin, tietysti ne täällä painottuu. Tätähän on niinku ammattiin katsomatta. Tavallaan se asiakkuus käsite vaan muuttuu ja samoin tää moniammatillisuus liittyy tähän työyhteisöosaamiseen. Että ne ovat niitä tärkeitä taitoja. Veikkaisin, että 10 vuoden kuluttua meidänkin organisaatio on huomattavasti kansainvälisempi, kun nyt.”

”Esimerkiksi laaja-alainen liiketoimintaosaamisessa ollaan tavallaan hyvin akuutissa tilanteessa tässäkin osin. Meillä on aivan akuutti tarve saada meidän kaikille tasoille semmosta toiminnansuunnitteluosaamista, joka yritysmaailmassa on luonnollista.”

”Asiakkaita on erilaisia ja niiden mukaan pitää muokata omaa tapaansa toimia. Sanotaan näin, että se helpottaa miten paljon erilaisten ihmisten kanssa olet tekemisissä. Yleisesti semmonen sosiaalisuus. Sosiaalinen henkilö usein pärjää paremmin”

Työelämän edustajien haastatteluiden avulla kysyttiin heidän kokemuksia rekrytoituista tai työharjoittelussa olleista savonialaisista. Haastateltavilla oli yleisesti positiivisia kokemuksia heistä. Työhar-

joittelujakson aikana opiskelijoiden luonteenpiirteissä oli luonnollisesti ollut paljon eroja. He korostivat työelämässä tarvittavan rohkeutta, oma-aloitteisuutta ja ulospäinsuuntautuneisuutta. Toisinaan ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden työelämäntaidoissa nähtiin puutteita. He uskoivat tämän johtuvan työkokemuksen puutteesta ja ehdottivat, että näihin kiinnitettäisiin enemmän huomiota opinnoissa. Ammattikorkeakoulututkinnossa nähtiin positiivisena, että valmistuneilla on tieteellistä osaamista, eli valmius hankkia tietoa ja kyseenalaistaa sitä. Tämän lisäksi opiskelijat saavat käytännön osaamista, eli valmiudet tehdä itse työtä. Tämä yhdistelmä koettiin työelämässä varsin tärkeäksi ja tervetulleeksi. Haastateltavat korostivat opiskelijoiden henkilökohtaista vastuuta työharjoittelujakson aikana tapahtuvasta oppimisesta, heidän toimiessaan lähinnä opiskelijan ohjaajana ja perehdyttäjänä työelämään. Työharjoittelujakso nähtiin myös hyvänä mahdollisuutena opiskelijan työllistymisen kannalta. Harjoittelujakso luo työllistymisen kannalta elintärkeitä verkostoja ja kontakteja ja avaa opiskelijalle mahdollisuuden näyttää oma osaamisensa, asenteensa ja motivaationsa työntekoa kohtaan. Työelämän edustajilta saatuja vastauksia on käytetty hyväksi kappaleessa 9.2 ”Oppimisympäristöjen kehittämisideat”.

”Mulle on käyny semmonen tuuri, että mulle on tullu semmosia opiskelijoita, jotka ovat olleet hirveen motivoituneita ja hirveen innokkaita ja niillä on ollu halu oppia. Mun mielestä ne ketä oon ohjannu, ne kaikki on onnistunu hyvin. Se pitää hyväksyä, ettei kaikki olla samanlaisia vuorovaikuttajia. Se ei tarkoita, että sä oisit huonompi ihminen tai huonompi oppija, jokainen vaikuttaa omallalallaan. Sekin on semmonen asia, minkä ajan kanssa ymmärtää ja pystyy hyväksymään. Toiset kyseli enemmän ja toiset vähemmän, mutta tekivät oikein töitä ja halusivat oppia.”

”Osa on hyvin aktiivisia, ulospäin suuntautuneita ja oma-aloitteisia. Pitää kokoajan olla keksimässä lisää tehtäviä. Mut sitten on semmosia epävarmempia. He osaavat kyllä tehdä tehtävänsä, mutta minä kannatan työelämässä sitä avoimuutta ja rohkeutta ottaa asioista selville. Meitä esimiehiä ei pitäisi pelätä, vaan tuoda esille niitä asioita.”

”Paljon, kun tänne tullaan töihin ja se on sillälailla mielenkiintoinen kysymys, että meidän pitäisi perehdytyksessä kiinnittää huomiota työelämätaitoihin. Tarkoittaen ihan tämmösiä asioita, kun työvuo-ro alkaa kello kahdeksan, niin kahdeksalta tullaan töihin ja, että kännykkä on sellanen, ettei siihen keskitytä työaikana... tämmösiä, ihan tämmösiä perusasioita.”

”Rekrytoinnissa on Savoniasta valmistuneita. Sen vuoksi, että tavallaan se on niinku aika onnistunut ratkaisu, että sulla on sitä tieteellistä osaamista, osaat hankkia tietoa. Tulee ne valmiudet niinku kyseenalaistaa ja kiinnostua hankkii tietoa. Sitten on myös ne valmiudet itse tehdä työtä.”

TAULUKKO 6. Työelämän osaamisvaatimuksia havainnollistava taulukko (Yritys X.)

Osaamisalue	Kuvaus
<u>Asiakaspalveluosaaminen</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Noudatan työssäni hyviä käytöstapoja ja osaan toimia asiakkaiden kanssa heidän tapojaan, kulttuuriaan ja tottumuksiaan kunnioittaen.
<u>Talousosaaminen</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Huomioin taloudelliset tekijät työtehtävissäni ja käytän vastuullisesti työaikaani perustehtävien hoitamiseen.
<u>Työn kehittäminen</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ymmärrän oman työni merkityksen ja sen liittymisen muuhun toimintaan. Osaan asettaa omalle työlleni lyhyen aikavälin tavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Osaan työskennellä tavoitteellisesti ja tunnollisesti.
<u>Ongelmanratkaisutaidot</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Selviydyn työssäni kohtaamistani ongelmatilanteista siten, että noudatan sovittuja ohjeita ja työyhteisön toimintatapoja. Osaan ja uskallan pyytää apua toisilta epäselvissä tilanteissa.
<u>Oppimistaidot</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Suhtaudun myönteisesti oppimiseen. Ymmärrän, että työ ja toimintaympäristö muuttuvat jatkuvasti ja tämä edellyttää oman osaamiseni päivittämistä. Olen valmis oppimaan uutta.
<u>Yhteistyö- ja verkosto-osaaminen</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toimin organisaation käytäntöjä noudattaen yhteistyössä muiden työntekijöiden, asiakkaiden ja eri sidosryhmien kanssa. Tiedän keskeiset yhteistyötahot ja osaan ottaa niihin tarvittaessa yhteyttä.
<u>Työhyvinvointiosaaminen</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Arvostan omaa ja muiden työtä. Ymmärrän työilmapiirin merkityksen hyvinvointiin. Tunnen työsuojeluohjeet ja pelastussuunnitelman.
<u>Tietojärjestelmäosaaminen</u>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hallitsen tavallisimpien työssäni tarvitsemiä tietokoneohjelmien perusteet. Osaan hankkia ja välittää tietoa sähköpostin avulla ja Internetistä.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Luotettavuuden arviointi kuuluu osaksi tieteellistä tutkimusta. Tutkimuksen luotettavuuden kriteerit on syytä ottaa huomioon tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa. Näin varmistetaan tutkimuksen luotettava ja laadukas lopputulos. Yleensä kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on käytetty käsitteitä: reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pysyvyyttä ja toistettavuutta eli sitä, että jos tutkimus toistettaisiin, saataisiinko samankaltaiset tulokset. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pätevyyttä ja luotettavuutta eli sitä, onko mitattu juuri sitä, mitä on ollut tarkoituskin mitata. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa termit ovat saaneet hieman eri tulkintoja. Kvalitatiivinen tutkimus voidaan nähdä ainutkertaisena tulkintana tietystä tapahtumasta, jolloin sen uusiminen vastaavissa olosuhteissa voidaan nähdä mahdottomana. Kvalitatiivisten tutkimusten luotettavuutta ja pätevyyttä tulee kuitenkin arvioida, vaikkei kyseisiä termejä käyttäisikään. Kvalitatiivisissä tutkimuksissa luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi, kuinka tarkasti tutkimuksen vaiheet ja menetelmät on kuvattu. Näitä kuvauksia verrataan niihin liitettyihin selityksiin ja tulkintoihin ja arvioidaan niiden yhteensopivuutta. (Hirsjärvi ym. 2007, 227; Kananen 2010, 128.)

Opinnäytetyössäni on käytetty kolmea eri aineistonkeruumenetelmää: avoimia kyselylomakkeita, valmiin aineiston analysointia, sekä haastatteluita. Eri aineistojen tulosten analysoinnissa on käytetty samoja menetelmiä. Aineisto on ensin litteroitu tekstinkäsittelyohjelmalle. Tämän jälkeen vastaukset on koodattu toistuvien tai samankaltaisten vastausten ryhmiin Liitteen 5 mukaisesti. Yleisimmät ryhmät on nostettu aineistosta esiin ja esitetty tutkimustuloksissa. Tuloksia havainnollistavat suorat lainaukset opiskelijoiden ja työelämänedustajien vastauksista.

Kyselylomakkeiden laatimisessa on käytetty pohjana Savonia-ammattikorkeakoulussa aikaisemmin tehtyjen avoimien kyselyiden tehtävänantoja ja kysymyksiä. Näitä kyselylomakkeita päivitettiin vastaamaan opinnäytetyöni tutkimusongelmaa. Avoimet kyselylomakkeet on annettu toimeksiantajalle tarkastettavaksi ennen kyselyn pitämistä. Tällöin toimeksiantajalla on ollut mahdollisuus täsmentää kysymyksiä tai lisätä tutkimusongelman kannalta oleellisia kysymyksiä lomakkeeseen. Kyselyä järjestettäessä opiskelijoille varattiin rauhallinen tila ja tarpeeksi aikaa vastaamiseen. Ennen kyselyn aloittamista esittelin itseni ja pohjustin opinnäytetyöni aiheen ja tutkimuksen tarkoituksen. Tämän jälkeen kävimme kyselylomakkeet läpi kysymys kysymykseltä, jonka jälkeen opiskelijoilla oli mahdollisuus selvittää heille epäselviä kohtia. Mielestäni kyselylomakkeiden aineistonkeruuta voidaan pitää luotettavana, sillä opiskelijat ymmärsivät kysymykset ja kyselyn tarkoituksen. Kyselylomake annettiin myös toimeksiantajalle tarkasteltavaksi ja kommentoitavaksi, joten kyselylomake vastasi juuri heidän tarpeitaan. Avoin kysely koski Savonia-ammattikorkeakoulun projekteja ja opintomatkaa. Molempiin kyselyihin vastasi 51 Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijaa, joilla kaikilla oli omakohtaisia kokemuksia näistä oppimisympäristöistä.

Opintomatkaan liittyi myös toinen tehtävänanto, jonka opiskelijat kirjoittivat Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen vuoden 2014 opintomatkan jälkeen. Opiskelijat kirjoittivat matkaraportin Liitteiden 3 ja 4 tehtävänantojen mukaisesti. Opiskelijoilla oli kuukausi aikaa palauttaa raportti ja pohtia matkalla oppimaansa ja kokemaansa. Mielestäni kuukausi oli sopiva aika

palauttaa raportti, sillä tehtävänantoon liittyi myös kysymys työelämän osaamisvaatimusten arvioimisesta. Tällöin opiskelijoilla oli opintomatkan kokemukset vielä tuoreessa muistissa, sekä he saivat tarpeeksi aikaa pohtia työelämän osaamisvaatimuksia. Opinnäytetyössäni on myös analysoitu Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen liiketalouden opiskelijoiden työharjoitteluraportteja. Työharjoitteluraportteja on tarkasteltu tutkimusongelmaan liittyvästä näkökulmasta. Työharjoitteluraportteista on pyritty tarkastelemaan; opittujen asioiden, yleisten kokemusten, sekä kehitysideoiden näkökulmista. Työharjoitteluraportteja tarkasteltiin, kunnes saavutettiin saturaatiopiste, eli vastaukset alkoivat toistumaan, eikä uutta merkittävää tietoa enää saatu. Kokonaisuudessaan työharjoitteluraportteja analysoitiin 30 kappaletta ja opintomatkaraportteja 37 kappaletta.

Haastattelut pidettiin työelämäedustajien kanssa. Haastatteluiden tarkoituksena oli selvittää, millaisia työelämän osaamisvaatimuksia ammattikorkeakoulusta valmistuvalta odotetaan, sekä heidän mielipiteitä Savonia-ammattikorkeakoulun tradenomin osaamisvaatimuksista. Haastateltavat henkilöt rajattiin rekrytointi-, henkilöstöhallinnon tai esimiestehtävissä työskenteleviin henkilöihin, jotka toimivat Kuopion alueella ja joilla on kokemusta Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden rekrytoinnista. Tällöin heillä oli myös kokemusta Savoniasta valmistuneiden osaamisesta ja työllistymisestä. Haastateltavia valittiin eri toimialoilta, jotta osaamisvaatimuksista saataisiin mahdollisimman monipuolinen kuva. Haastatteluiden luotettavuutta lisää, että ne on nauhoitettu ja litteroitu sen jälkeen tekstinkäsittelyohjelmalla. Näin haastatteluiden sisältö on saatu tallennettua helposti tarkasteltavaan ja käsiteltävään muotoon. Toimeksiantajan kanssa käydyissä palavereissa kävimme läpi haastattelun sisältöä ja rakennetta. Toimeksiantaja täsmensi, millaista tietoa he työelämän edustajilta halusivat. Tämä auttoi opinnäytetyötä vastaamaan paremmin heidän tarpeitaan. Työelämän edustajien kokemukset työelämän osaamisvaatimuksista olivat samankaltaisia. Lisäksi sain erään Kuopion alueella toimivan suuren työnantajan tekemän kartoituksen heidän osaamisvaatimuksista. Kun tätä kartoitusta peilasi saatuihin vastauksiin, tulin siihen tulokseen, että saturaatiopiste oli saavutettu neljän haastattelun jälkeen.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen vastaajien määrään. Aineistosta nousi esiin yleisiä vastauksia ja kokemuksia. Tiivis yhteydenpito toimeksiantajan kanssa auttoi ohjaamaan tutkimusta heille haluttuun suuntaan. Yhteydenpidon ansiosta kyselylomakkeiden (Liitteet 1 ja 2), tehtävänannon (Liitteet 3 ja 4), sekä haastatteluiden sisältöä (Liite 5) pystyttiin ohjaamaan heidän tarpeensa näköiseksi. Aineiston analysoinnissa on käytetty samaa tekniikkaa koko tutkimuksen ajan. Liitteessä 6 on esitetty esimerkkinä, kuinka aineiston vastauksia on litteroitu ja koodattu ryhmiin. Vastauksia on käsitelty objektiivisesti, sillä vain toistuvat vastaukset on nostettu aineistosta esiin ja niitä havainnollistamaan on esitetty opiskelijoiden suoria lainauksia.

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään yhteenveto tutkimuksesta ja johtopäätökset saaduista tutkimustuloksista. Lisäksi luvussa esitetään kehitysideoita saatujen tulosten perusteella, arvioidaan opinnäytetyöprosessin kulkua, sekä esitetään aiheideoita jatkotutkimuksiin. Yhteenvedot tuloksista on jaettu alaotsikoihin selkeyden vuoksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ammattikorkeakoulusta valmistuvan osaamistavoitteet ja selvittää, kuinka Savonia-ammattikorkeakoulun eri oppimisympäristöt tukevat opetussuunnitelmien osaamistavoitteiden ja kompetenssien saavuttamista. Selvittämiseen käytettiin opiskelijoiden omia kokemuksia valituista oppimisympäristöistä. Tutkimuksessa selvitettiin myös työelämän osaamisvaatimuksia opiskelijoiden ja työelämän edustajien näkökulmista. Tavoitteena oli etsiä keinoja kehittää Savonia-ammattikorkeakoulun oppimisympäristöjä, jotta ne tukisivat mahdollisimman hyvin opetussuunnitelman osaamistavoitteita ja työelämän osaamisvaatimuksia.

Opinnäytetyön viitekehyksessä esiteltiin ammattikorkeakoulututkinnon rakenne ja osaamistavoitteet. Lisäksi esiteltiin valitut oppimisympäristöt, sekä eri oppimisenäkemyksiä ja -menetelmiä. Viitekehyyksen avulla lukija perehdyttiin tutkimuksen aiheeseen. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksessa haluttiin selvittää opiskelijoiden oppimista ja kokemuksia eri oppimisympäristöistä. Tutkimuksessa päädyttiin laadulliseen tutkimukseen, koska tarkoituksena oli antaa opiskelijoille mahdollisuus kertoa omin sanoin oppimistaan asioista, sekä kokemuksistaan. Näiden avulla voitiin tarkastella eri oppimisympäristöjä ja etsiä keinoja kehittää niitä tukemaan asetettuja osaamistavoitteita ja työelämän osaamisvaatimuksia mahdollisimman hyvin. Tutkimuksen aineiston keräämisessä käytettiin eri menetelmiä jo olemassa olevan aineiston ja vastaajien tavoitettavuuden vuoksi.

8.1 Yhteenveto eri oppimisympäristöistä

Kappaleessa on esitetty tutkimustulosten yhteenveto eri oppimisympäristöistä. Yhteenveto sisältää opiskelijoiden kokemuksia eri oppimisympäristöistä ja niissä opittuja asioita. Tulosten tarkoituksena on selkeyttää, kuinka valitut oppimisympäristöt tukevat opetussuunnitelmien osaamistavoitteita ja työelämän osaamisvaatimuksia. Opiskelijoiden kokemusten perusteella voidaan analysoida, minkälaista oppiminen eri oppimisympäristöissä on ja mitä asioita niissä tulisi tulevaisuudessa painottaa enemmän, jotta ne tukisivat asetettuja osaamistavoitteita ja työelämän osaamisvaatimuksia mahdollisimman hyvin. Kappaleen loppussa (Taulukko 7.) on esitetty, mitä osaamistavoitteita valitut oppimisympäristöt erityisesti tukevat.

Projekti oppimisympäristönä

Projektityöskentely on oppimisympäristö, missä opiskelijat työskentelevät ryhmässä tietyn ajanjakson ajan määritetyn aiheen parissa ja valmistavat siihen liittyvän konkreettisen tuotoksen. Projektioppimisessa on keskeistä ongelmien ratkaisuun liittyvä prosessi, projektille tunnusomainen järjes-

telmällinen eteneminen, sekä asioiden monipuolinen tarkastelu ja arvointi. Projekti on käytännönläheinen oppimisympäristö, missä opiskelijat pääsevät työskentelemään työelämää läheisissä tehtävissä.

Opiskelijat kertoivat oppineensa projektityöskentelyn aikana ryhmätyöskentely-, kommunikointi-, organisointi-, suunnittelu- ja johtamistaitoja. Lisäksi projektityöskentely prosessina ja siihen liittyvät vaiheet olivat tulleet opiskelijoille tutuksi projektityöskentelyn aikana. Projektityöskentely nähtiin myös kehittävän opiskelijoiden henkilökohtaisia taitoja, kuten kokonaisuuksien hahmottamista, paineensietoa ja vastuunkantoa. Projektien vahvuutena nähtiin juuri edellä mainittujen taitojen kehittyminen. Muiksi vahvuuksiksi opiskelijat kertoivat projektityöskentelyn käytännönläheisyyden ja sen kautta työelämäntaitojen kehittymisen. Projektityöskentely nähtiin mahdollisuutena päästä soveltaamaan koulussa opittua teoriaa käytännössä. Projektityöskentelyn haasteiksi nähtiin käytännönjärjestelyistä syntyviä ongelmia ja ryhmätyöskentelyn haasteita. Yleisimmät käytännönjärjestelyihin liittyvät haasteet liittyivät aikataulujen yhteen sovittamiseen. Ryhmätyöskentelyn haasteet liittyivät päätöksentekoon ja opiskelijoiden motivaatioon. Lisäksi osa opiskelijoista koki, ettei heidän ammattitaitonsa riittänyt tehtävistä suoriutumiseen.

Opiskelijat uskoivat, että juuri käytännönläheisyydestä olisi heille eniten hyötyä tulevaisuudessa. Projektityöskentely oli selkeyttänyt koulussa opittua ja he olivat saaneet käytännön kokemusta työelämää vastaavista tehtävistä ja etenkin projektityöskentelystä. Lisäksi he uskoivat ryhmätyöskentelystä ja kokemuksesta kansainvälisestä työympäristöstä olevan hyödyksi tulevaisuudessa opinnoissa ja työelämässä. Projektityöskentely nähtiin myös etuna työnhaussa; käytännön kokemuksen, konkreettisten tuotosten, sekä työskentelyn kautta syntyneiden kontaktien vuoksi.

Päivi Tynjälän (2010) mukaan asiantuntijuus muodostuu neljästä pääelementistä: teoreettisesta tai käsitteellisestä tiedosta, käytännöllisestä tai kokemuksellisesta tiedosta, toiminnan säätelyä koskevasta tiedosta tai itsesäätelytiedosta ja sosiokulttuurisesta tiedosta. Hänen mukaansa asiantuntijuus vaatii siis teoreettisen tietämyksen lisäksi myös käytännön avulla saatua tietämystä ja kokemusta. Projektiopiskelu voidaan nähdä siis näitä elementtejä yhdistävänä oppimisympäristönä, missä yhdistyvät teoreettinen ja käytännöllinen oppiminen. (Tynjälä 2010, 83 – 84.)

Tarkasteltaessa Savonia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman osaamistavoitteiden yleisiä kompetensseja (Taulukko 2.), voidaan projektityöskentelyn nähdä antavan tukea kaikkiin yleisiin kompetensseihin, eli oppimisen taitoihin, työyhteisö-, innovaatio-, eettiseen-, sekä kansainvälisyysosaamiseen. Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella voidaan sanoa projekteista olevan eniten tukea työyhteisö- ja innovaatio-osaamiseen, sekä oppimisen taitoihin. Opiskelijat kertoivat oppineensa projektityöskentelyssä erityisesti ryhmätyö-, kommunikointi-, sekä ongelmanratkaisutaitoja. Projektityöskentelyssä tapahtuva oppiminen nähdään valmentavan myös hyvin kohti yleisiä työelämänvalmiuksia, sillä kappaleessa 2.3 esitetty Taulukko 1: "Yleiset työelämänvalmiudet ja niiden jäsentyminen erillisiksi taidoiksi ja kyvyiksi" koostuu pääosin juuri toiminnanhallinnan-, kommunikoinnin-, sekä ryhmätyöskentelyn taidoista. Projektityöskentelyssä opiskelija joutuu myös täysin uusiin tilanteisiin, joka kehittää taulukossa 1 mainittuja opiskelijan henkilökohtaisia taitoja, sekä innovaatioiden ja

muutosten vauhdittamisen valmiuksia. Projekteissa opiskelijat tekevät yhdessä päätöksiä ja pääsevät myös itse johtamaan projekteja. Tämä kehittää opiskelijan ihmisten ja tehtävien johtamisen taitoja. Opetussuunnitelman ammattispesifisiin kompetensseihin (Taulukko 3.) verratessa projektityöskentely tukee erityisesti moniammatillista verkosto-, sekä kansainvälisyysosaamista. Opiskelijat toimivat OIS-projekteissaan moniammatillisissa- ja kansainvälisissä ryhmissä, missä he oppivat työskentelemään ryhmässä eri koulutusohjelmien opiskelijoiden kanssa monikulttuurisessa ympäristössä.

Mielestäni projektityöskentely on verrattavissa työharjoitteluun oppimisympäristönä, missä opiskelijat työskentelevät työelämänläheisten työtehtävien parissa. Myös projektityöskentelyssä saattaa olla yhteistyötä ja toimeksiantoja työelämän edustajien kanssa. Projektityöskentely eroaa työharjoittelusta esimerkiksi sen toteuttamisympäristön perusteella. Projektityöskentely toteutetaan oppilaitoksessa valvotussa tilassa, mikä mahdollistaa opettajien ohjauksen, tukemisen ja opettamisen koko projektin ajan. Mielestäni tämä oppimisympäristö mahdollistaa samantapaisen työelämänläheisen oppimisen kuin työharjoittelu, mutta näen projektityöskentelyn etuna tiiviin yhteydenpidon opettajiin. Projektityöskentelyn aikana opettajat seuraavat kokoajan opiskelijoiden toimintaa. Opettajat asiantuntemuksensa avulla voivat kyseenalaistaa opiskelijoiden toimintaa, jolloin opiskelijat joutuvat arvioimaan, reflektoimaan ja prosessoimaan omaa työskentelyään ja oppimistaan. Mielestäni projektityöskentely on hyvä aloittaa ensimmäisenä lukuvuotena, koska se kehittää opiskelijoiden työelämäntaitoja, sekä yleisiä- ja ammattispesifejä kompetensseja. Näin opiskelijat pääsevät kehittämään työelämän taitojaan ja ovat valmiimpia työharjoittelujaksoon. Projektityöskentelyä koskevasta aineistosta nousseita kehittämisideoita käsitellään kappaleessa 8.2 ”Oppimisympäristöjen kehittämisideat”.

Työharjoittelu oppimisympäristönä

Työharjoittelujakson aikana opiskelija työskentelee tietyn ajanjakson koulutusohjelmaansa liittyvissä todellisissa työtehtävissä. Työharjoittelujakson aikana opiskelija pääsee syventämään tietämystään alasta ja soveltamaan koulussa opittua käytännössä. Työharjoittelujakson tarkoituksena on syventää opiskelijan taitoja, valmentaa alan työtehtäviin ja tukea opiskelijaa saavuttamaan koulutusohjelmansa osaamistavoitteita.

Opiskelijoiden oppimista työharjoittelujakson aikana tarkasteltiin yleisten- ja ammatillisten kompetenssien näkökulmista, koska usein työharjoittelussa opitut ammatilliset kompetenssit olivat suoraan sidoksissa harjoittelujakson aikana tehtyihin työtehtäviin. Opiskelijoiden yleiset kompetenssit karttuivat konkreettisesti työnteon seurauksena. Osa opiskelijoista sai ensimmäisen todellisen kosketuksen työelämään työharjoittelun kautta. Opiskelijat kertoivat oppineensa työharjoittelun aikana pääosin työelämäntaitoja. Näitä taitoja ovat esimerkiksi tarkkuus ja huolellisuus työnteossa, sekä oma-aloitteisuuden ja itsenäisen työskentelyn kehittyminen. Lisäksi opiskelijat kertoivat työharjoittelujakson auttaneen heitä hahmottamaan kokonaisuuksia paremmin. Opiskelijat olivat hahmottaneet paremmin koulussa opittuja asioita, työpaikan toimintatapoja, sekä hahmottaneet oman roolinsa osana suurempaa kokonaisuutta harjoitteluorganisaatiossa.

Oppiminen ammattispesifisestä näkökulmasta karttui suoraan työtehtäviin liittyvän ammatillisen tiedon tai taidon syventymisenä. Työharjoittelun aikana saatu ammatillinen tieto ja taito auttoivat opiskelijoita hahmottamaan liiketoimintaan tai toimialaan liittyvää toimintaa aikaisempaa paremmin. Opiskelijat kertoivat sosiaalisten-, viestintä-, sekä kommunikointitaitojen kehittyneen harjoittelun aikana työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa käydyn kommunikoinnin seurauksena. Tästä johtuen myös opiskelijoiden asiakaspalvelutaidot olivat kehittyneet harjoittelujakson aikana. Opiskelijat mainitsivat myös ongelmanratkaisutaitojen ja kriittisen arviointikyvyn kehittyneen.

Opiskelijat kokivat työharjoittelujakson pääosin positiivisena kokemuksena. Positiiviset kokemukset työharjoittelun aikana lisäsivät motivaatiota ja kiinnostuneisuutta alasta. Tämän seurauksena osa opiskelijoista löysi itselleen sopivan alan, kun taas osa totesi, ettei kyseinen ala sopinutkaan heille. Harjoittelujakso antoi opiskelijoille uutta tietoa ja taitoa, sekä onnistumiset kasvattivat itsevarmuutta. Opiskelijat kertoivat olevansa harjoittelujakson jälkeen valmiimpia ottamaan enemmän vastuuta työtehtävissään ja parantaneet kykyä kantaa vastuuta työssään.

Opiskelijat uskoivat voivansa hyödyntää työharjoittelujakson aikana saatua työkokemusta ja luotuja kontakteja työnhaussa. Lisäksi opiskelijat kertoivat päässeensä työharjoittelujakson aikana kehittämään omaa ammatillista osaamistaan ja uskoivat sen luovan pohjaa, kun he astuvat syvemmin työelämään. Työharjoittelujakso antoi opiskelijoille kattavan kuvan toimialasta, siihen liittyvistä työtehtävistä, sekä työelämän osaamisvaatimuksista.

Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa työharjoittelujakson oppimisympäristönä opettavan opiskelijoille yleisiä työelämäntaitoja, sekä se nähdään tukevan kaikkia opetussuunnitelman yleisiä-, sekä ammatillisia osaamistavoitteita (Taulukot 2. ja 3). Työtehtävistä riippuen painopiste yleisissä- ja ammatillisissa kompetensseissa vaihtelee. Opiskelijat saivat työharjoittelun aikana paljon uutta alaan liittyvää tietoa, he oppivat kappaleessa 2.3 ”Ammattikorkeakoulututkinnon yleiset osaamisvaatimukset” Evers ym. (1998) esittämiä henkilökohtaisia ”Elämän hallinta”-kompetensseihin liittyviä taitoja ja kykyjä, sekä kehittivät ryhmätyö- ja kommunikointitaitojaan. Työharjoittelu voidaan nähdä tukevan opetussuunnitelman yleisistä osaamistavoitteista (Taulukko 2.) erityisesti oppimisen taitoja, eettistä- ja työyhteisöosaamista. Opetussuunnitelman ammattispesifisistä kompetensseista (Taulukko 3.) työharjoittelu tukee erityisesti laaja-alaista liiketoiminta- ja moniammatillista verkosto-osaamista, sekä asiakassuhteiden ja asiakkuuksien hallintaa.

Mielestäni työharjoittelujakso on todella hyödyllinen oppimisympäristö opetussuunnitelmassa. Se syventää ammatillista tietoa ja taitoa, kehittää varsinaisia työelämän taitoja, luo työllistymisen kannalta tärkeitä kontakteja, auttaa konkretisoimaan aikaisemmin opittua, sekä se antaa todellisen kuvan työharjoitteluorganisaation toimialasta, työtehtävistä, sekä työelämän osaamisvaatimuksista. Työkokemuksesta on hyötyä tulevaisuuden opinnoissa ja työnhaussa. Työkokemus voi hahmottaa tulevaisuudessa kursseilla käsiteltäviä asioita. Lisäksi se voi auttaa löytämään itselleen sopivan toimialan tai siihen liittyviä työtehtäviä. Työharjoittelun aikana voi käydä myös päinvastoin ja huomata, ettei jokin ala tai työtehtävät sovikkaan itselle. Lisäksi työharjoittelussa onnistumiset lisäävät itsevarmuutta

omiin taitoihin ja osaamiseen. Työharjoittelua koskevia kehittämisideoita on esitelty kappaleessa 8.2. ”Oppimisympäristöjen kehittämisideat”.

Opintomatka oppimisympäristönä

Opintomatkan aikana opiskelijat tutustuvat koulutusohjelmaan tai tiettyyn opintojaksoon liittyvään aiheeseen käytännössä, vierailun muodossa. Opintomatkan tarkoituksena on syventää ja täydentää opinnoissa käsiteltäviä asioita. Yleinen opintomatkan muoto on yritysvierailu, missä opiskelijat vierailivat yrityksessä ja tutustuvat sen toimintaan ja toimintaympäristöihin. Tarkoituksena on selkeyttää teoriaa ja antaa lisätietoa opiskelijoille esimerkiksi yrityksen eri työtehtävistä, osaamisvaatimuksista, markkinoista, kilpailutilanteesta, sekä yrityksen arvoista ja visioista. Ammatillisen tiedon lisäksi opintomatkan tarkoituksena voi olla esimerkiksi kehittää opiskelijoiden vuorovaikutus-, esiintymis-, kielitaito-, sekä ryhmätyötaitoja. Opintomatkaa koskeva aineisto saatiin Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen vuonna 2014 järjestämästä Euroopan opintomatkastasta. Aineiston perusteella voidaan sanoa opintomatkan yhdistävän oppimisen, matkustamisen, sekä opiskelukavereiden kanssa vapaa-ajan viettämisen.

Opiskelijoiden oppiminen opintomatalla liittyi keskeisesti yritysvierailuihin. Opiskelijat kertoivat saaneensa uutta tietoa yrityksistä ja niiden toiminnasta. Opiskelijat saivat tietoa yritysten historiasta, tuotteista, työtehtävistä, prosesseista, sekä toimialoista. Tuotantoprosessien näkeminen läheltä antoi opiskelijoille uutta tietoa yritysten tuotannosta ja teknologiasta, kuten materiaalien käsittelemisestä ja uusiutuvasta energiasta. Yritysvierailut selkeyttivät aikaisemmin opittua ja auttoivat opiskelijoita hahmottamaan, millaista yritysten toiminta todellisuudessa oli. Opiskelijoiden oppimiseen vaikutti yritysvierailuiden lisäksi matkustaminen eri maissa ja kansainvälinen matkaseura. Opiskelijat kertoivat oppineensa eri kulttuureista ja päässeensä kehittämään kielitaitoaan. Suuri osa opintomatkiaan osallistuneista opiskelijoista oli kansainvälisiä opiskelijoita, joten oppia tuli matkakohteiden kulttuurien lisäksi myös kanssamatkustajien kulttuureista. Opiskelijat kertoivat oppineensa opintomatkan aikana ammattisanastoa, sekä saaneen varmuutta omaan kielitaitoonsa ja rohkeutta käyttää englanninkieltä aikaisempaa helpommin. Lisäksi viikon mittainen opintomatka tiiviissä ryhmässä paransi opiskelijoiden ryhmätyötaitoja ja ryhmähenkeä.

Opiskelijat kokivat opintomatkan ainutlaatuisena tilaisuutena päästä vierailemaan yrityksissä, maissa ja kaupungeissa, joissa he eivät muuten pääsisi käymään. Opintomatkan vahvuuksiksi nähtiin yritysvierailut, jotka koettiin erityisen opettavaisina. Yritysvierailuiden lisäksi opiskelijat pitivät tärkeänä vapaa-aikaa opintomatkan aikana, jolloin he pääsivät omatoimisesti tutustumaan vierailtaviin kohteisiin ja kaupunkeihin. Opiskelijat kokivat opintomatkan myös ainutlaatuisena tilaisuutena päästä tutustumaan paremmin opiskelutovereihin ja opettajiin. Matkaseurueeseen kuului oman koulutusohjelman lisäksi myös kansainvälisiä opiskelijoita, sekä opiskelijoita muista suomenkielisistä koulutusohjelmista. Oppimisen lisäksi opiskelijat saivat matkan aikana uusia ystäviä, nostivat ryhmähenkeä ja loivat kontakteja vierailtaviin yrityksiin.

Opiskelijat kokivat voivansa hyödyntää oppimaansa varsinkin opinnoissaan. Yritysten tuotannon ja toiminnan näkeminen hahmotti aikaisemmin opittua ja auttoi heitä ymmärtämään niitä aikaisempaa paremmin. He uskoivat tästä olevan hyötyä heidän opinnoissaan ja pystyvän sisäistämään aiheeseen liittyvää tietoa helpommin tulevaisuudessa. Yritysvierailuiden aikana opiskelijoille hahmottui erilaisen työtehtävien toimenkuvat ja osaamisvaatimukset. Tämä auttoi opiskelijoita arvioimaan omaa osaamistaan ja omia tulevaisuuden suunnitelmia. Opiskelijat kertoivat opintomatkan antaneen kuvan, mihin opintoihin tulisi tulevaisuudessa kiinnittää erityisesti huomiota, jos haluaisi työskennellä kyseisissä tehtävissä. Tuotannon näkeminen yllätti osan opiskelijoista ja lisäsi heidän kiinnostustaan alaa kohtaan. Opiskelijoiden mukaan tästä kokemuksesta on hyötyä tulevaisuuden työllä, sillä nyt heillä on aikaisempaa realistisempi näkemys koulussa opitusta. Opiskelijat kertoivat myös luoneen opintomatkan aikana tärkeitä kontakteja työuran kannalta.

Tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa opintomatkan tukevan yleisesti kaikkien opetussuunnitelman yleisiä- ja ammatillisia osaamistavoitteiden (Taulukot 2. ja 3.) saavuttamista. Opiskelijat pääsivät opintomatkan aikana tutustumaan suuriin kansainvälisiin yrityksiin. Tämä antoi heille paljon uutta tietoa alasta, tuotannosta, ja teknologiasta, auttoi heitä hahmottamaan yritysten toimintaa ja selkeytti koulussa opittua. Kansainvälinen matkaseura ja vierailut eri maissa ja kaupungeissa kehittivät opiskelijoiden kielitaitoa ja toimintaa kansainvälisessä ympäristössä. Lisäksi matkustaminen tiiviissä ryhmässä kehitti opiskelijoiden ryhmätöitä. Opetussuunnitelman yleisistä kompetensseista (Taulukko 2.) opintomatka antaa tukea erityisesti kansainvälisyys-, innovaatio-, sekä työyhteisöosaamiseen. Lisäksi opintomatka tukee kappaleessa 2.3 Evers ym. (1998) esitetyistä yleisistä työelämänvaatimuksista; elämänhallinta- ja kommunikointitaitoja. Opetussuunnitelman ammatillisista kompetensseista (Taulukko 3.) opintomatka tukee erityisesti laaja-alaista liiketoiminta-, kansainvälistä liiketoiminta-, sekä moniammatillista verkosto-osaamista.

Mielestäni opintomatka oppimisympäristönä on kätevä tapa syventää opiskelijoiden tietämystä käsiteltävistä asioista. Opintomatalla oppiminen ei tunnu opiskelulta, vaan oppiminen tapahtuu havainnoimalla yrityksen toimintaa ja toimintaympäristöjä. Opiskelijat konstruktivisesti soveltavat aikaisemmin opittua opintomatalla näkemäänsä. Tämä auttaa opiskelijoita hahmottamaan käsiteltäviä asioita paremmin, niin vierailun aikana kuin tulevaisuudessa heidän opinnoissa. Ammatillisen oppimisen lisäksi opintomatka antaa opiskelijoille ainutlaatuisen mahdollisuuden päästä vierailemaan tunnetuissa yrityksissä, maissa ja kaupungeissa. Opintomatka auttaa opiskelijoita luomaan verkostoja yrityksiin ja tutustumaan opiskelutovereihin paremmin. Yritysvierailut hahmottavat opiskelijoille, millaista olisi työskennellä kyseisessä yrityksessä tai työtehtävissä. Lisäksi yritysvierailuiden aikana opiskelijoille selviää työntekijöiden työelämän osaamisvaatimuksia, joka voi vaikuttaa opiskelijoiden opintoihin ja asenteisiin.

Seuraavaan taulukkoon (Taulukko 7.) on esitetty yhteenvetona, kuinka valitut oppimisympäristöt tukevat osaamistavoitteiden saavuttamista. Yhteenvedossa on käytetty Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kokemuksia. Yhteenveto on tehty avoimien kyselylomakkeiden avulla opiskelijoiden oppimisen selvityksen perusteella.

TAULUKKO 7. Yhteenveto, kuinka oppimisympäristöt tukevat opetussuunnitelman osaamistavoitteiden saavuttamista.

Osaamistavoitteet / Kompetenssit (Liiketalous Varkaus JB11S1 osaamistavoitteet)	Oppimisympäristöt		
	Projektit	Työharjoittelu	Opintomatkat
Yleiset kompetenssit			
Oppimisen taidot	X	X	
Eettinen osaaminen		X	
Työyhteisöosaaminen	X	X	X
Innovaatio-osaaminen	X		X
Kansainvälisyysosaaminen			X
Ammatilliset kompetenssit			
Laaja-alainen liiketoimintaosaaminen		X	X
Kansainvälinen liiketoimintaosaaminen	X		X
Moniammatillinen verkosto-osaaminen	X	X	X
Asiakassuhteiden ja asiakkaiden hallinta		X	

8.2 Oppimisympäristöjen kehittämisideat

Yksi tutkimuksen tavoitteista oli etsiä kehittämisideoita oppimisympäristöihin. Tavoitteena oli etsiä keinoja, kuinka oppimisympäristöjä voitaisiin kehittää tukemaan osaamistavoitteita ja työelämän osaamisvaatimuksia mahdollisimman hyvin. Tutkimuksen avulla selvitettiin, kuinka valitut oppimisympäristöt tukevat osaamistavoitteiden ja osaamisvaatimusten saavuttamista. Tässä kappaleessa esitetään ideoita, kuinka oppimisympäristöjä voitaisiin kehittää, jotta oppimisympäristöt voisivat tukea näitä entistä paremmin. Saadut kehittämisideat ovat nousseet tutkimustulosten analysoinnin perusteella; opiskelijoiden ja työelämän edustajien kokemuksista.

Projektien kehittämisideat

Työelämän edustajien kanssa käytyjen haastatteluiden avulla selvisi, että opiskelijoiden työelämäntaitoihin voitaisiin panostaa enemmän. Työelämäntaidoilla tarkoitetaan työelämän yleisiä pelisääntöjä, kuten ajoissa töihin tulemista ja yleistä käyttäytymistä työpaikalla. Yksi projektityöskentelyn haasteista opiskelijoiden palautteen perusteella oli opiskelijoiden motivaation puute. Opiskelijat kokivat projektityöskentelyn hankalaksi, koska osa opiskelijoista saapui sovittuihin palaveriin myöhässä tai eivät saapuneet paikalle ollenkaan. Mielestäni projektityöskentelyssä voitaisiin kiinnittää entistä enemmän huomiota myös tähän. Projektityöskentelyä voitaisiin tuoda vielä vastaavammaksi työelämää näiltä osin. Lisäksi opiskelijat kokivat haastavaksi sen, etteivät kaikki opiskelijat osallistuneet projektityöskentelyyn tasavertaisesti. Opiskelijoiden läsnäoloon ja osallistumiseen tulisi kiinnittää tarkempaa huomiota. Mielestäni tätä voitaisiin parantaa esimerkiksi läsnäolopakolla ja, että opiskelijoiden henkilökohtaisia tuotoksia pitäisi pystyä osoittamaan konkreettisesti, jotta heidän osallistumistaan voitaisiin arvioida paremmin.

Opiskelijat kokivat tarvitsevansa enemmän ohjausta opettajilta projektin edetessä. Opiskelijat toivoivat enemmän teoriaa käsiteltävistä aiheista, sekä neuvoja ja opastusta projektien eteenpäin viemisessä. Erityisesti opiskelijat toivoivat opastusta projektien aloitusvaiheessa. He toivoivat selkeitä ohjeita ja tavoitteita projektille, jotta epäselvyyksiltä ja väärinkäsityksiltä vältyttäisiin. Lisäksi opiskelijat toivoivat, että projektien aiheisiin tulisi enemmän vaihtoehtoja ja, että opiskelijat saisivat vaikuttaa niihin enemmän. Tämä lisäisi heidän mielestään mielenkiintoa ja motivaatiota projekteja kohtaan.

Toinen asia, minkä opiskelijat kertoivat lisäävän heidän motivaatiotaan projekteja kohtaan, olisi se, että projektiaiheet tulisivat toimeksiantoina yrityksiltä. Opiskelijat toivoivat siis oppilaitoksen lisäävän yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa. Kappaleessa 5.1 ”Työharjoittelu” esitettiin Guile & Griffitsin (2001) työkokemuksesta oppimisen malleja. Oppimisen malleissa oli esitetty ns. ideaalimalli, jonka mukaan opetussuunnitelmaa tulisi kehittää niin, että opiskelijalla on mahdollisuus yhdistellä koulun muodollista oppimista ja työelämän toiminnallista oppimista. Ammatillinen työharjoittelujakso suoritetaan yleensä opintojen loppuvaiheessa. Tällöin tämän harjoittelujakson aikana tapahtuvaa oppimista ei pystytä tarpeeksi hyödyntämään itse opintojen aikana. Todellisten työelämän toimeksiantojen avulla opiskelijat pystyvät hyödyntämään työelämän toiminnallista oppimista myös opintojen aikana. Yritysten toimeksiannot vievät opiskelijat täysin uuteen toimintaympäristöön, pois heidän mukavuusalueelta, joka parantaa heidän ”rajanylitystaitoja” eli yleisiä kompetensseja. Yritysten toimeksiannot hyödyttäisivät niin yrityksiä, kuin opiskelijoitakin. Opiskelijat uskoivat toimeksiantojen lisäävän heidän mahdollisuuksiaan verkostoitua ja jopa työllistyä yrityksiin. Yritysten toimeksiannot voisivat myös auttaa opiskelijoita hahmottamaan paremmin, kuinka yrityksissä vastaavanlaisia tehtävänäntöjä toteutetaan. Tämä tukisi enemmän laaja-alaisen liiketoimintaosaamisen osaamistavoitteita. Työelämän edustajien haastatteluissa nousivat esiin työntekijän tärkeiksi ominaisuuksiksi arviointi- ja hahmottamiskyky, sekä rohkeus ja itsevarmuus omiin taitoihin. Opiskelijoiden itsevarmuutta voidaan lisätä onnistumisten ja positiivisen palautteen avulla. Uskon, että jos projektit toteutettaisiin yhä useammin yritysten toimeksiantoina, tämä lisäisi opiskelijoiden tietoutta työelämän osaamisvaatimuksista ja itsevarmuutta suoritua työelämän haasteista ja työtehtävistä.

Kehittämisideat:

- Työelämäntaitojen kehittämiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota.
- Opiskelijoiden motivaatioon, osallistumiseen ja läsnäoloon tulisi kiinnittää enemmän huomiota. (Tähän voidaan vaikuttaa esimerkiksi opettajien ohjauksella, projektien aiheilla, sekä yritysten toimeksiannoilla.)

Työharjoittelun kehittämisideat

Työelämän edustajien kanssa käytyjen haastatteluiden perusteella nousi esiin, että yhteydenpito oppilaitoksen ja työharjoitteluorganisaation välillä voisi olla tiiviimpää harjoittelujakson aikana. Työharjoittelun alussa voitaisiin tarkemmin käydä palaveri työharjoittelun sisällöstä, tavoitteista ja arviointikriteereistä. Tällä hetkellä nämä tavoitteet ja arvioinnit on esitetty työharjoittelusopimuksessa. Tämä voitaisiin myös jatkossa tehdä paperilla tai muuten sähköisesti, mutta tarkoituksena olisi, että molemmat organisaatiot olisivat samoilla aaltopituuksilla työharjoittelun sisällöstä ja toteutuksesta. Työelämän edustajat kokivat, että yhteydenpitoa voitaisiin myös ylläpitää työharjoittelujakson aikana. Harjoittelujakson aikana voitaisiin tehdä myös väliarviointeja oppilaitoksen ohjaajan kanssa, jolloin opiskelijan oppimista voitaisiin tarkastella myös harjoittelujakson aikana. Tämä mahdollistaisi, että opiskelija saisi parhaan mahdollisen hyödyn oppimisen näkökulmasta harjoittelun aikana. Harjoitteluraporteista nousi esiin, että osa opiskelijoista koki harjoittelun aikana, etteivät työtehtävät vastanneet hänen koulutustaan tai ettei harjoittelun aikana päässyt haastamaan itseään tarpeeksi. Jos nämä asiat tulisivat selville jo harjoittelujakson aikana, voitaisiin oppimiseen ja työharjoittelun kulkuun vaikuttaa paremmin. Loppupeleissä vastuu työharjoittelusta on aina opiskelijalla. Opiskelijan vastuuta omasta oppimisestaan tulisi painottaa enemmän ennen työharjoittelujakson aloittamista.

Yleisesti ottaen opiskelijan työharjoittelua tulisi enemmän tarkastella hänen oppimisen kannalta työvoiman sijaan. Kun opiskelija menee työpaikalle, hän sopeutuu uuteen työympäristöön ja työtehtäviin. Usein voi käydä niin, että opiskelijalle opetetaan vain tietyt työtehtävät, joita hän toistaa koko työharjoittelujakson ajan. Tämä tuo tietynlaista kokemusta työelämästä, muttei ole oppimisen kannalta kaikkein paras ja monipuolisin ratkaisu. Mielestäni työharjoittelujakson tulisi kuulua monipuolisesti eri työtehtäviä. Tämä lisäisi opiskelijan ammatillista osaamista, oppimisen taitoja ja kykyä sopeutua muutoksiin.

Joskus opiskelija voi myös suorittaa kaikki työharjoittelujaksot samassa organisaatiossa ja samoissa työtehtävissä. Tämän positiivinen puoli on siinä, että opiskelija parantaa mahdollisuuttaan työllistyä kyseisessä yrityksessä. Negatiivinen puoli tässä on, että opiskelija saa opintojen aikana kokemusta vain yhdenlaisista tehtävistä ja työtavoista. Näen työharjoittelujakson hyvänä mahdollisuutena päästä kartuttamaan kokemusta koulutusohjelmaan liittyvissä työtehtävissä. Mielestäni tätä kokemusta tulisi saada monipuolisesti eri tehtävistä, eri aloilta, niin julkiselta kuin yksityiseltä puoleltakin. Esimerkiksi liiketalouden opiskelijat voisivat tehdä työharjoitteluita pienemmissä osissa useammassa eri tehtävissä, kuten asiakaspalvelu, myyntityö, markkinointi, rahoitus ja taloushallinto. Harjoitteluraporteissa kävi ilmi, että osa opiskelijoista löysi harjoittelun aikana juuri itselleen sopivan alan tai työtehtävät. Osa opiskelijoista taas totesi, ettei kyseinen ala ja tehtävät sopineet hänelle ollenkaan. Tällöin

voi käydä niin, ettei opiskelija voi täysin hyödyntää harjoittelujakson aikana tapahtuvaa oppimista. Työelämän edustajien kanssa käydyissä haastatteluissa selvisi, että esimerkiksi terveyden alan opiskelijoiden työharjoittelujaksot toteutetaan useassa osassa, jolloin he työskentelevät juuri eri erikoistumisalojen tehtävissä. Tällöin opiskelijat saavat kokemusta laajemmin eri tehtävistä, monipuolistavat osaamistaan, sekä saavat laajemman kuvan eri aloista ja niiden työllistymismahdollisuuksista.

Ongelmana on kuitenkin, että tradenomin työharjoittelujakson laajuus on yhteensä 30 opintopistettä, jotka suoritetaan kahdessa 15 opintopisteen jaksossa. Harjoittelujaksojen hajauttaminen pienempiin osiin on haastavaa, koska pienemmissä tai lyhyemmissä harjoittelujaksoissa ei opiskelijan työssäoppimiseen jää tarpeeksi aikaa. Mielestäni tällä hetkellä Savonia-ammattikorkeakoulun työharjoittelujakso muistuttaa kappaleessa 4.1 ”Työharjoittelu” esitettyjen Guile & Griffithsin (2001) työkokemuksesta oppimisen mallien mukaisien *kokemuksellisen-* ja *yleistämisen* mallien sekoitukselta, missä oppimista tapahtuu niin työpaikalla, kuin koulussakin. Työharjoittelun tavoitteena on auttaa opiskelijaa saavuttamaan opetussuunnitelman osaamistavoitteita. Työharjoittelun tavoitteet on suunniteltu ennen harjoittelua ja arviointi perustuu opiskelijan itsearvioon harjoittelujakson jälkeen. Kokemuksellisen mallin mukaan ajatuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä, sekä kehittää molempien toimintaa omien kokemusten perusteella. Mielestäni juuri tiiviin yhteistyön ja yhteydenpidon avulla työssäoppimista voidaan kehittää molempien tarpeita vastaaviksi ja harjoittelujakson aikana tapahtuvan yhteydenpidon aikana opiskelijan oppimista voidaan ohjata toivottuun suuntaan. Työtehtäviä voitaisiin mahdollisesti vaihdella harjoitteluorganisaation sisällä yhden harjoittelujakson aikana.

Kehittämissideat:

- Oppilaitoksen ja harjoitteluorganisaation välistä yhteydenpitoa tulisi lisätä. (Aloituspalaveri ja väliarviointipalaveri.)
- Työtehtäviä työharjoittelujakson aikana voitaisi monipuolistaa.

Opintomatkan kehittämissideat

Opintomatkan analysointiin käytettiin Savonia-ammattikorkeakoulun Varkauden kampuksen vuoden 2014 Euroopan opintomatkalle osallistuneiden opiskelijoiden kokemuksia. Tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden oppimista matkan aikana, sekä heidän yleisiä kokemuksia opintomatkastasta. Koska opintomatkat ovat aina erilaisia, aikaisemmista opintomatoista voidaan vain ottaa oppia tulevan varalle. On huomioitavaa, että kehittämissideat ovat nousseet vain yhden opintomatkan palautteen perusteella. Kappaleessa esitetyt kehittämissideat ovat kohtia, jotka kannattaa huomioida tulevia opintomatoja suunniteltaessa. Vuoden 2014 opintomatka oli ainutlaatuinen reilun viikon mittainen matka, joten on huomioitavaa, etteivät tämän opintomatkan perusteella nousevat kehittämissideat välttämättä päde kaikissa muissa opintomatoissa. Kehittämissideoissa on otettu myös huomioon kappaleessa 4.3 ”Opintomatka” esitettyjä Euroopan opintomatkan suunnitteluprojektin ohjausryhmässä mukana olleen opettajan haastattelun perusteella nousseita kohtia opintomatkan suunnittelun ja organisoimisen lähtökohdista.

Aineiston perusteella voidaan todeta, että vuoden 2014 opintomatkan osallistujamäärä oli liian suuri ja tulevaisuudessa opintomatkalle osallistuvien lukumäärää tulisi pienentää. Osallistuneiden suuri määrä mahdollistaa, että opintomatkan kokonaiskustannuksia pystytään jakamaan useampaan osaan, jolloin yksittäisen opiskelijan oma maksettava osuus jää pienemmäksi. Kuitenkin suuri määrä osallistujia vaikuttaa yritysvierailujen suunnitteluun ja tekee monista käytännön järjestelyistä haastavia. Esimerkiksi monellakaan yrityksellä ei ole kapasiteettia vastaanottaa ja järjestää yritysvierailua noin 60 henkilön ryhmälle. Tästä syystä vuoden 2014 Euroopan opintomatkan yritysvierailukohteet olivat pääosin suuria tehtaita tai työmaita, jolloin esimerkiksi tradenomiopiskelijoille ammatillinen anti oli vähäisempi, kuin insinööriopiskelijoille. Suurten ryhmien vuoksi opiskelijat kokivat häiritseväksi, etteivät he aina kuulleet, mitä oppaat kertoivat esittelykierrosten aikana. Suuri osallistujamäärä vaikeuttaa myös käytännön järjestelyitä esimerkiksi majoituspaikkojen osalta, sillä vaatimus majoituksen edullisuudesta esti hotelleja lähettämästä huonelistoja etukäteen. Jos opintomatkalle osallistuvien henkilöiden määrää vähennettäisiin, voitaisiin mahdollisesti saada useampia vaihtoehtoja yritysvierailukohteiksi ja näin saada koulutusalaan tai opintojaksoon täsmällisemmin liittyvää tietoa ja parantaa oppimisen mahdollisuuksia opintomatkan aikana. Tämä tukisi kappaleissa 2.3 ja 2.4 esitettyjen opetus suunnitelman yleisten- ja ammatillisten osaamistavoitteiden saavuttamista ja vähentäisi esittelykierroksilla koettuja oppimista häiritseviä tekijöitä. Lisäksi mahdollisten peruuntumisten sattuessa, pienemmän ryhmän olisi helpompaa vaihtaa vierailukohtetta toiseen. Pienempi osallistujaryhmä mahdollistaa siis joustavuuden opintomatkan aikana, niin oppimisen kuin käytännön järjestelyidenkin näkökulmista.

Opiskelijoiden kokemusten perusteella voidaan ehdottaa, että opintomatkan järjestelyistä voitaisiin tiedottaa vielä enemmän. Opiskelijat ehdottivat, että tiedottamista voitaisi lisätä aikatauluista, sekä yleisesti matkan sisällöstä ja järjestelyistä. Tämä koettiin selkeyttävän matkaa kokonaisuutena, sekä tämän avulla opiskelijat pystyisivät valmistautumaan matkaan paremmin. Vastauksissa nousseet opintomatkan kehittämisideat liittyivät useimmiten vapaa-aikaan, käytännönjärjestelyihin tai matkustamiseen. Opiskelijat olisivat toivoneet enemmän vapaa-aikaa opintomatkan aikana ja he saattoivat kokea matkustamisen epämiellyttävänä. Näiden kokemusten perusteella voidaan todeta, että osalla opiskelijoista saattoi olla hieman vääränlaiset käsitykset opintomatkastasta. Opiskelijoiden mielikuvia ja käsityksiä voitaisiin korjata, jos opintomatkkaan liittyvistä asioista informoitaisiin mahdollisimman paljon ennen matkaa. Ennen opintomatkkaa opiskelijoille kerrottiin matkan aikataulusta ja vierailukohteista, mutta osa opiskelijoista olisi toivonut vieläkin enemmän informointia. Kaikkien opintomatkalle osallistuvien kesken olisi hyvä järjestää esimerkiksi aloituspalaveri, jossa käytäisiin läpi aikataulut, yritysvierailukohteet, sekä muut huomioon otavat asiat. Samalla voitaisiin esitellä henkilöt, joilta voisi myöhemmin tiedustella matkaan liittyvistä asioista.

Kehittämisideat:

- Opintomatkalle osallistuvien opiskelijoiden lukumäärää tulisi pienentää. (Tämä toisi joustavuutta yritysvierailukohteiden valintaan ja käytännön järjestelyihin.)
- Opintomatkkaan liittyvistä asioista tulisi lisätä tiedottamista. (Voitaisiin järjestää kaikkien osallistujien kesken aloituspalaveri, missä opintomatka käydään kokonaisuudessa läpi.)

8.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi alkoi Joulukuussa 2013, jolloin opinnäytetyöni ohjaaja ehdotti minulle kyseistä opinnäytetyön aihetta. Koin Savonia-ammattikorkeakoululta saadun opinnäytetyön aiheen haastavana, sillä se ei liity kaupalliseen alaan aiheena niin tiiviisti. Otin kuitenkin haasteen vastaan, sillä oppimisympäristöt olivat minulle kaikki ennestään tuttuja ja minulla oli niistä kaikista selkeä käsitys. Aluksi valittuja oppimisympäristöjä olivat myös vaihto-opiskelu ja oppilaitoksen järjestämät luennot. Pidin aiheellisena rajata aluetta pienemmäksi, sillä pidin aineistonkeruuta näin moneen oppimisympäristöön liian työläänä. Lisäksi uskoin konkreettisesti käytännönläheisten oppimisympäristöjen valmistavan opiskelijoita parhaiten kohti työelämän osaamisvaatimuksia, joten päädyin valitsemaan oppimisympäristöiksi: työharjoittelujakson, projektit, sekä opintomatkat. Uskoin myös, ettei Savonia-ammattikorkeakoulu pysty vaihto-opiskelun aikana vaikuttamaan kovin paljoo toisessa oppilaitoksessa tapahtuvaan oppimiseen.

Varsinainen opinnäytetyön prosessi alkoi vuonna 2014. Helmikuussa 2014 Savonia-ammattikorkeakoulu järjesti opintomatkan, jonka aikana aloitin keräämään opinnäytetyöhöni liittyvää aineistoa. Tämän jälkeen suunnittelin, että suoritan ensin loput jäljellä olevat kurssini ja työharjoittelun, ennen kuin aloitan varsinaisen opinnäytetyöprosessin. Opinnäytetyöprosessi alkoi varsinaisesti Lokakuussa 2014, jolloin aloitin opinnäytetyön viitekehyksen kirjoittamisen ja varsinaisen tutkimusprosessin.

Teoreettisen viitekehyksen kerääminen aiheeseen liittyen oli helppoa, koska aiheeseen liittyvää kirjallisuutta oli tarjolla paljon. Opinnäytetyössä haastavin kohta oli oppimisenäkemyksien ja –menetelmien sisäistäminen ennen niiden kirjoittamista, koska en ollut koskaan aikaisemmin tutustunut niihin. Pidin kuitenkin tärkeänä, että eri oppimisympäristöt ja oppimisenäkemykset tulevat esitetyiksi opinnäytetyössä, koska ne johdattavat tutkimuksen aiheeseen ja niiden avulla oppimista voidaan tarkastella ja ymmärtää kokonaisuutena. Samalla, kun itse opiskelin oppimisenäkemyksiä, opin hahmottamaan paremmin, kuinka eri oppimisympäristöissä oppimista tapahtuu. Tunnistin myös oman oppimismenetelmäni esitettyjen menetelmien ja näkemysten joukosta.

Itse tutkimusprosessi eteni tasaisesti eteenpäin. Avoimet kyselylomakkeet oli täytetty käsin paperille, joten niiden litteroiminen tekstinkäsittelyohjelmalle oli myös työlästä. Lisäksi noin puolet aineistosta oli englanninkielellä, mikä hieman hidasti litterointia. Kokonaisuudessaan aineiston litterointiin meni noin kaksi kuukautta. Tuona aikana analysoin yhteensä noin 100 kappaletta avoimia kyselylomakkeita ja yhteensä noin 70 kappaletta raportteja. Haastattelut pidin aivan opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa. Tällöin minulla oli jo kattava kuva oppimisympäristöistä, osaamistavoitteista, sekä oppimisesta yleisesti, mikä helpotti haastatteluiden tekemistä.

Opinnäytetyöprosessin aikana opiskelijan osaamistavoitteet ovat tulleet minulle todella selväksi. Uskon pystyväni hyödyntämään tätä tietoa tulevaisuudessa työhaussa, sillä pystyn kuvailemaan omaa osaamistani ja kompetenssejani aikaisempaa paremmin. Lisäksi työelämän edustajien kanssa käydyt haastattelut ovat antaneet minulle tärkeää tietoa työelämän osaamisvaatimuksista ja selkeyttäneet

työnantajan odotuksia työntekijöiden osaamisesta. Uskon tästäkin olevan hyötyä esimerkiksi työha-
kuilmoitusta tehdessäni ja tulevissa työhaastatteluissa. Teoriatiedon lisäksi olen oppinut paljon tut-
kimusmenetelmistä ja itse tutkimuksesta prosessina. Oma kirjallinen viestintäni ja dokumentointitai-
toni ovat kehittyneet selkeästi opinnäytetyöprosessin aikana. Kehittymistä on tullut niin tekstin tuot-
tamisen kuin kielen laadunkin puolella. Lisäksi opinnäytetyöprosessin aikana olen kehittänyt pitkä-
jänteisyyttä, kokonaisuuksien hahmottamista, tiedon hankintaa ja sisäistämistä, kriittistä ja moni-
puolista arviointikykyä, ongelmanratkaisu-, kommunikointi-, vuorovaikutus- ja innovaatiotaitoja, ajan
käyttöä, itseni johtamista ja eettistä osaamista. Uskon opinnäytetyöprosessin tukevan kaikkia yleisiä
kompetensseja ja aiheesta riippuen tiettyjä ammatillisia kompetensseja.

Sain opinnäytetyöhöni todella hyvin ohjausta koko opinnäytetyöprosessin ajan. Kävin ohjaajani
kanssa keskustelemassa säännöllisin väliajoin opinnäytetyön sisällöstä ja sen seuraavista vaiheista.
Keskusteluiden avulla opinnäytetyöprosessi eteni tasaisesti eteenpäin, turhalta työltä vältyttiin ja
sain selkeän kuvan opinnäytetyön rakenteesta heti prosessin alussa. Ongelman kohdatessa sain
hyödyllisiä ohjeita ja neuvoja. Tämän ansiosta joka kerta, kun aloin tekemään opinnäytetyötä, mi-
nulla oli selkeä kuva; mitä tietoa etsin, miksi etsin, mitä kirjoitan ja mitä teen seuraavaksi. Uskon
saaneeni paljon oppia, kuinka vastaavanlaisia prosesseja tulee tulevaisuudessa suunnitella ja kuinka
ne tulee toteuttaa. Tämän opin ja kokemuksen ansiosta uskon selviytyväni tulevaisuuden opinnoista
ja työtehtävistä aikaisempaa paremmin. Lisäksi tiiviin yhteydenpidon ansiosta opinnäytetyöllä saatiin
varmasti vastattua myös toimeksiannon vaatimuksiin.

8.4 Aiheideoita jatkotutkimuksiin

Tästä opinnäytetyöstä saa useita aiheideoita jatkotutkimuksiin ja opinnäytetyön ideoihin. Opinnäyte-
työstä saa ainakin yhden näkökulman, kuinka vastaavanlaista aihetta voidaan tarkastella ja selvittää.
Yksi aiheidea jatkotutkimuksiin liittyy oppimisympäristöihin, jotka rajasin opinnäytetyöstäni pois. Yh-
tenä aiheideana voisi olla tarkastella oppilaitoksen järjestämiä luentoja, opinnäytetyöprosessia ja
vaihto-opiskelua osaamistavoitteiden saavuttamista tukevana oppimisympäristönä. Työmäärän ja
ajankäytön helpottamiseksi rajaisin opinnäytetyöhön vain yhden oppimisympäristön. Tällöin esimer-
kiksi yhteen oppimisympäristöön voitaisiin keskittyä paremmin ja aineiston keräämisessä voitaisiin
käyttää useampia aineistonkeruumenetelmiä. Lisäksi olisi mielenkiintoista tarkastella esimerkiksi eri
oppilaitosten oppimisympäristöjä ja benchmarkingin avulla kehittää Savonia-ammattikorkeakoulun
oppimisympäristöjä.

Mielestäni vastaavanlaisia opinnäytetöitä olisi aiheellista tehdä tasaisin väliajoin. Työelämän osaa-
misvaatimuksia varmasti selvitetään oppilaitoksen puolesta kokoajan ja opetusta kohdistetaan niitä
vastaavaksi. Mielestäni on tärkeää tarkastella myös opiskelijoiden kokemuksia ja tarkastella, kuinka
hyvin oppimisympäristöt tukevat osaamistavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoiden kokemusten
avulla pystytään myös selvittämään oppimisympäristöjen heikkouksia, haasteita tai muita negatiivisia
kokemuksia, jotka häiriöittävät oppimista ja vaikeuttavat asetettujen osaamistavoitteiden saavutta-
mista.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- Ammattikorkeakoululaki 932/2014. finlex. lainsäädäntö [Verkkajulkaisu][Viitattu 13.3.2015] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>
- ALASUUTARI, Pertti. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- ANTTILA, Pirkko. 2009. Projektioppiminen ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyöhankkeissa. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
- AUVINEN Pekka, DAL MASO Riitta, KALLBERG Kari, PUTKURI Päivi, SUOMALAINEN Katja. 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- AUVINEN Pekka, HIRVONEN Katja, DAL MASO Riitta, KALLBERG Kari, PUTKURI Päivi. 2007. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 19.11.2014] Saatavissa: http://www.karelia.fi/julkaisut/sahkoinenjulkaisu/B9_verkkajulkaisu_uudistettu_painos.pdf
- GUILE, David. GRIFFITS, Toni. 2004. Learning through work experience for the knowledge economy - Issues for educational research and policy. Office for Official Publications of the European Communities. Luxemburg. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 4.11.2014] Saatavissa: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3034_en.pdf
- EGENSTRÖM, Yrjö. 1987. Perustietoa opetuksesta. Valtionvarainministeriö. Helsinki. Helsingin yliopiston opiskelijakirjaston verkkajulkaisu 2007. [Verkkajulkaisu][Viitattu 11.11.2014] Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3665/engestr%F6m1-175.pdf?sequence=2>
- HELLE, Laura, TYNJÄLÄ, Päivi, VESTERINEN Pirkko. 2005. Työelämäprojekti oppimisympäristönä. Teoksessa: Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä - pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia. Toim. TYNJÄLÄ, Päivi, VÄLIMÄÄ, Jussi, MURTONEN, Mari. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko, SAJAVAARA Paula. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- IIRE Antti. 2008. Savonia Business ja nykyaikaiset oppimisympäristöt. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. [Opinnäytetyö][Verkkajulkaisu] [Viitattu 19.11.2014] Saatavissa: http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/19642/jamk_1205822165_9.pdf?sequence=1
- ISOHANNI, Irene. 2013. Lea Rissasen juhla kirja - Ylempi ammattikorkeakoulututkinto Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 29.10.2014] Saatavissa: http://www.oamk.fi/epooki/files/2813/8146/8329/Lea-Rissasen_juhlakirja_101013.pdf
- KANANEN, Jorma. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- KAUPPILA, Reijo. 2007. Ihmisen tapa oppia. Juva: PS-Kustannus.
- LILJANDER, Juha-Pekka. RUOHOTIE, Pekka. PURHONEN, Kari. 2002. Omalla tiellä – ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Helsinki: Arene. Edita.
- LINDBLOM-YLÄNNE, Sari. NEVGI Anne. 2003. Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Helsinki: WSOY.
- MIKKOLA, Jyri. NURMI, Jouni. 2001. Ammattikorkeakoulussa asiantuntijaksi. Turku: Painosalama Oy
- OPETUSHALLITUS – Ammattikorkeakoulut. [Verkkajulkaisu][Viitattu 13.3.2015] Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikorkeakoulut_ja_yliopistot/ammattikorkeakoulut
- OPETUSHALLITUS – Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. [Verkkajulkaisu][Viitattu 25.2.2015] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ. Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakouluissa. [Verkkajulkaisu][Viitattu 15.10.2014] Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi

- PUOLIMATKA, Tapio. 2002. Opetuksen teoria – Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Tammi.
- RAIVOLA, Reijo. KEKKONEN, Kari. TULKKI, Pasi. LYYTINEN, Anu. 2001. Producing competencies for learning economy. Sitra. Helsinki. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 21.11.2014] Saatavissa: <http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti9.pdf>
- RAUSTE – VON WRIGHT, Maijaliisa, VON WRIGHT, Johan. 1994. Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY.
- RUOHOTIE, Pekka. 2000. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. WSOY.
- RUOHOTIE, Pekka, HONKA, Juhani. 2003. Ammatillinen huippuosaaminen. Kompetenssitutkimusten avaama näkökulma huippuosaamiseen, sen kehittämiseen ja johtamiseen. Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu.
- SALONEN, Paula. 2010. Työelämäyhteistyö framille – Näkökulmia ammattikorkeakoulujen ja työelämän välisen yhteistyön rakentamiseen ja toiminnan arviointiin. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Kokkola. [Verkkojulkaisu][Viitattu 29.10.2014] Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24484/Tyoelamayhteisty_o_framille.pdf?sequence=1
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – ERILAISIA TAPOJA. [Verkkojulkaisu][Viitattu 5.3.2015] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/hakijalle/koulutusohjelmat/tietoa-paiva-ja-monimuotototeutuksesta>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – HARJOITTELUOHJE. Ohje opettajille 2012. Varkaus: Savonia-ammattikorkeakoulu Liiketalous,
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU –KOULUTUSOHJELMAT. [Verkkojulkaisu][Viitattu 26.2.2015] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/hakijalle/koulutusohjelmat>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – Mitä OIS ON OPETUKSESSA. Ohje opettajille 10.2.2012.
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – OPETUSSUUNNITELMA JB11S1 OPINTOJEN RAKENNE. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 3.10.2014] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=VK&krtid=210&tab=3>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – OPETUSSUUNNITELMA JB11S1 OSAAMISTAVOITTEET. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 28.10.2014] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=VK&krtid=210&tab=2>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – OPETUSSUUNNITELMA. JB11S1 TOTEUTUS. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 20.11.2014] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=VK&krtid=210&tab=5>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – SAVONIA STRATEGIA 2013 – 2016. [Verkkojulkaisu][Viitattu 3.3.2015] Saatavissa: http://portal.savonia.fi/amk/sites/default/files/pdf/tutustu_savoniaan/Savonia%20Strategia%202013-2016-hyv%C3%A4ksyty.pdf
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU – TRADENOMI (AMK), LIIKETAALOUS, PÄIVÄOPETUS. [Verkkojulkaisu][Viitattu 9.3.2015] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/hakijalle/koulutusohjelmat/kevaan-2015-yhteishaku/tradenomi-amk-liiketalous-paivatoteutus>
- TUOMI, Jouni, SARAJÄRVI, Anneli. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- TYNJÄLÄ, Päivi. 2010. Asiantuntijuuden kehittämisen pedagogiikkaa. Teoksessa K. Collin, S. Palo-niemi, H.Rasku-Puttonen & P. Tynjälä (toim.) Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki: WSOY. WSOY

- TYNJÄLÄ, Päivi, VIRTANEN Anne, VALKONEN Sakari. 2005. KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS. Työssäoppiminen Keski-Suomessa. Taitava Keski-Suomi –Tutkimus Osa 1. Jyväskylän yliopisto: Gummerus [Verkojulkaisu][Viitattu 7.11.2014] Saatavissa: https://ktl.jyu.fi/img/portal/5124/Taitava_Keski-Suomi_osa_I.pdf
- VALTION ASETUS AMMATTIKORKEAKOULUISTA 1129/2014. [Verkojulkaisu][Viitattu 13.3.2015] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129#Pidp3669776>
- VESTERINEN, Jari. 2003. Projektioppiminen – ohjaajan käsikirja. Hämeen ammattikorkeakoulu. [Verkojulkaisu] [Viitattu 20.11.2014] Saatavissa: <http://staff.hamk.fi/~ttuukkanen/projektiopiskelu/projektioppimisen-opas.pdf>
- VESTERINEN, Pirkko. 2001. Projektiopiskelu- ja oppiminen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Verkojulkaisu] [Viitattu 20.11.2014] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13343/9513911691.pdf?seq>
- VIDGRÉN, Mervi. RISSANEN, Riitta. 2013. Oppimisen ja tutkimisen yhteispeli – Savonia-ammattikorkeakoulun OIS-malli. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 15 (3/13). Okka-säätiö [Verkojulkaisu][Viitattu 21.11.2014] Saatavissa: http://www.okka-saatio.com/aikakauskirja/pdf/Aikak_2013_3_Vidgren.pdf
- VIROLAINEN, Maarit. 2004. Työhön sopeutumisesta oppimisen tilanteiden luomiseen – Ammattikorkeakoulujen työelämänjaksot ja työstä oppimisen mallit. Teoksessa: Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä - pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia. toim. TYNJÄLÄ, Päivi, VÄLIMÄÄ, Jussi, MURTONEN, Mari. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- ZACHEUS, Tuomas. 2009. Työelämäyhteydet ammattikorkeakouluissa 2008. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

LIITE 1 OPINTOMATKAA JA PROJEKTEJA KOSKEVA KYSELY SUOMENKIELELLÄ

Savonia Educational European Adventure
Savonia-ammattikorkeakoulu
Varkaus

Tehtävät

2.2.2014

Tervetuloa Savonian Euroopan opintomatkallemme!

Paitsi, että pääsette kiertämään Eurooppaa, saatte opintomatkastanne myös kaksi (2) opintopistettä! Tämä kuitenkin vaatii, että suoritatte teille annetut kaksi tehtävää. Tehtävänä on vastata kyselyyn matkan alussa ja kirjoittaa raportti matkan päätyttyä. Raportti tulee palauttaa viimeistään 28.2.2014 sähköpostilla Joona.P.Kemppainen@edu.savonia.fi

Tehtävien vastauksia käytetään aineistona opinnäytetyössä, jonka tarkoituksena on kehittää Savonia-ammattikorkeakoulun opintomatkoihin ja projekteihin. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, millaisia työelämän vaatimuksia ammattikorkeakoulusta valmistuneelta odotetaan ja kuinka esim. opintomatkat ja projektit tukevat näitä vaatimuksia.

Opiskelijan kompetensseilla tarkoitetaan yleisiä työelämän vaatimuksia. Ne voidaan jakaa yleisiin kompetensseihin ja ammatillisiin kompetensseihin. Yleisiä kompetensseja ovat opiskelijan henkilökohtaiset taidot esim. oppimisen taidot, osaaminen työyhteisössä, kansainvälisyysosaaminen. Ammatilliset kompetenssit liittyvät oman koulutusohjelman ammatillisiin taitoihin. Oman koulutusohjelmasi osaamistavoitteisiin voit tutustua Savonian internetsivuilla: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetus suunnitelmat>

Kyselyn ja raportin avulla halutaan selvittää opiskelijoiden kokemuksia opintomatkastanne ja projekteistanne, selvittää niiden hyviä ja huonoja puolia, sekä kehittämismahdollisuuksia. Opintomatkan aikana tehdään myös aiheeseen liittyviä haastatteluita.

Mukavaa ja turvallista matkaa!

Terveisin

Joona Kemppainen
JB11S1

Tehtävä 1. Vastaa muutamalla lauseella seuraaviin kysymyksiin liittyen opintomatkaan ja projekteihin. Opintomatalla tarkoitetaan Savonia-ammattikorkeakoulun kevään 2014 Euroopan opintomatkaa. Projekteilla tarkoitetaan kaikkia Savonia-ammattikorkeakoulussa tehtyjä projekteja esim. OIS-projektit, yritysten toimeksiannot ja muut projektit.

Nimi:

Luokka:

Koulutusohjelma:

Savonia-ammattikorkeakoulun Euroopan opintomatka 2014

1. Miksi halusit lähteä Savonia-ammattikorkeakoulun opintomatkalle?

2. Mitä asioita haluaisit oppia opintomatalla?

3. Millaisia haasteita uskot kohtaavasi opintomatalla?

4. Miten uskot opintomatkan olevan hyödyksi työurallasi?

5. Mitä toivot/odotat opintomatkalta?

6. Mitä ovat mielestäsi opintomatkan vahvuudet ja heikkoudet?

Projektit Savonia-ammattikorkeakoulussa (Esim. OIS-projektit, yritystoimeksiannot ja muut projektit)

1. Kerro projekteista joihin olet osallistunut Savonia-ammattikorkeakoulussa? Mikä oli roolisi projekteissa?

2. Projektien hyvät puolet? Vähintään 3. kohtaa

3. Projektien suurimmat haasteet/ongelmat? Vähintään 3. kohtaa

4. Mitä ovat tärkeimmät asiat, mitä olet oppinut projekteja tehdessä?

5. Mitä kehitettävää koulun järjestämissä projekteissa on?

6. Kuinka projekteista on sinulle hyötyä tulevaisuuden työuralla?

LIITE 2 OPINTOMATKAA JA PROJEKTEJA KOSKEVA KYSELY ENGLANNINKIELELLÄ

Savonia Educational European Adventure
Savonia University of Applied Sciences
Varkaus

Assignments

2.2.2014

Welcome to the great European Excursion!

It is time to start our journey through Europe which means that we have to start working on our two (2) credits for the trip. You have two assignments to be done, so that you can get the credits. First assignment is to answer to a questionnaire in the beginning of the trip. Second task is to write a report of the excursion. The report must be returned on 28.2.2014 at the latest via email to Joonna.P.Kemppainen@edu.savonia.fi

The results of these assignments are used as a data for my thesis. One of the objects of the thesis is to find ways how to develop the excursions and projects in Savonia UAS. Other goals are to re-search the work-life competences of the bachelor degree graduates and research how these studying methods support these competences.

The competences are the requirements of the bachelor degree graduates in the working-life. They are the requirements that the employers are expecting you to have after your graduation. The competences can be divided into Generic Competences and Subject Specific Competences. The Generic Competences are the personal skills and features f.ex. learning competences, teamwork skills and intercultural skills. The Subject Specific Competences are more related into your study program and the skills related into that. You can find out the specific competence standards of your study program at the Savonia UAS website <http://portal.savonia.fi/amk/en/studies/study-guides>

With the questionnaire and the report, we want to find out the students experiences of the excursion and of the projects in Savonia UAS. We want to find out the strengths and weaknesses and find ways how to develop them. At this excursion we are also going to have some interviews concerning this topic.

I wish you all a safe and pleasant trip!

Best regards

Joonna Kemppainen
JB11S1

Assignment 1. Please answer the following questions with a few sentences concerning the excursion and projects in Savonia UAS. With the excursion we mean the Savonia UAS European Excursion in spring 2014. With the projects we mean the OIS-projects, assignments given by companies and other projects which you have participated in Savonia UAS.

Name:

Class:

Study program:

Savonia UAS European Excursion in spring 2014

1. Why did you want to participate in the Savonia UAS excursion?
2. What would you like to learn from this excursion?
3. What kind of problems you think you will experience during the excursion?
4. How do you think this excursion can be beneficial to your future career?
5. What are you expecting from this excursion?
6. What do you think are the strengths and weaknesses of an excursion?

Projects in Savonia UAS (f.ex. OIS-Projects, assignments given by companies and other projects you have participated in Savonia UAS)

1. Describe what kind of projects have you participated in Savonia UAS? What was your role in the projects?

2. What are the strengths of projects/project working by your own experience? Min. 3 points.

3. What are the challenges/weaknesses of projects/project working by your own experience? Min. 3 points.

4. What are the main things you have learned while participating the projects?

5. What could be improved/developed in the study-related projects in Savonia UAS?

6. How are the study-related projects in Savonia UAS beneficial to your future career?

LIITE 3 OPINTOMATKAN RAPORTTIA KOSKEVA TEHTÄVÄNANTO SUOMEKSI

Tehtävä 2. Matkaraportti Savonian Euroopan opintomatkastasta. Raportin tulee olla vähintään neljä (4) sivua ja sen tulee sisältää vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Raportti pitää palauttaa Savonia-ammattikorkeakoulun virallisella raportointipohjalla viimeistään 28.2.2014 sähköpostilla

Joonas.P.Kemppainen@edu.savonia.fi. Tehtävien palautuksen jälkeen saat kaksi (2) opintopistettä opintomatkastasta.

Opiskelijan kompetensseilla tarkoitetaan yleisiä työelämän vaatimuksia. Ne voidaan jakaa yleisiin kompetensseihin ja ammatillisiin kompetensseihin. Yleisiä kompetensseja ovat opiskelijan henkilökohtaiset taidot esim. oppimisen taidot, osaaminen työyhteisössä, kansainvälisyysosaaminen. Ammatilliset kompetenssit liittyvät oman koulutusohjelman ammatillisiin taitoihin. Oman koulutusohjelmasi osaamistavoitteisiin voit tutustua Savonian internetsivuilla: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat>

1. Mitä asioita opit opintomatalla, joista sinulle on hyötyä opiskelun aikana?
2. Mitä asioita opit opintomatalla, joista sinulle on hyötyä myös työuralla?
3. Millaisia valmiuksia luulet työnantajasi odottavan sinulta valmistuttuasi?
4. Mitä odotuksia sinulla oli opintomatalla? Vastasiko opintomatka odotuksiasi?
5. Mikä opintomatassa oli parasta? Mikä huonointa?
6. Kuinka opintomatkaa voitaisiin kehittää?

LIITE 4 OPINTOMATKAN RAPORTTIA KOSKEVA TEHTÄVÄNANTO ENGLANNINKIELELLÄ

Assignment 2. Please write a report of the Savonia UAS European Excursion. The report has to be minimum of four (4) pages and it should include an answer to the following questions. Please return the report on the official [Savonia UAS reporting template by 28.2.2014 the latest via email to \[Joona.P.Kemppainen@edu.savonia.fi\]\(mailto:Joona.P.Kemppainen@edu.savonia.fi\)](#). After the return of the report, you will get the two (2) credits of the excursion.

The competences are the requirements of the bachelor degree graduates in the working-life. They are the requirements that the employers are expecting you to have after your graduation. The competences can be divided into Generic Competences and Subject Specific Competences. The Generic Competences are the personal skills and features f.ex. Learning competences, teamwork skills and intercultural skills. The Subject Specific Competences are more related into your study program and the skills related into that. You can find out the specific competence standards of your study program at the Savonia UAS website <http://portal.savonia.fi/amk/en/studies/study-guides>

1. What did you learn during the excursion, which is useful for you during your studies?
2. What did you learn during the excursion, which will be useful for your future career?
3. What kind of competences/requirements do you think your employer are expecting from you after your graduation?
4. What kind of expectations did you have of the excursion? Did the excursion meet the expectations?
5. Describe what were the best things/strengths of the excursion? How about the weaknesses/negative sides?
6. What could be improved/developed in the excursion?

LIITE 5 TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Mitkä ovat teidän käsityksen ja kokemuksen mukaan keskeisimmät työelämän osaamisvaatimukset ja kompetenssit?
2. Mielenpitoet Savonia-ammattikorkeakoulun tradenomien osaamistavoitteista? Vastaavatko tavoitteet työelämän vaatimuksia ja niiden toteutumista?
3. Kokemukset rekrytoituista savonialaisista?

LIITE 6 ESIMERKKI AINEISTON KOODAAMISESTA JA RYHMITTELYSTÄ

